

[Andrup, Oslo]
x

Gammelt og nyt

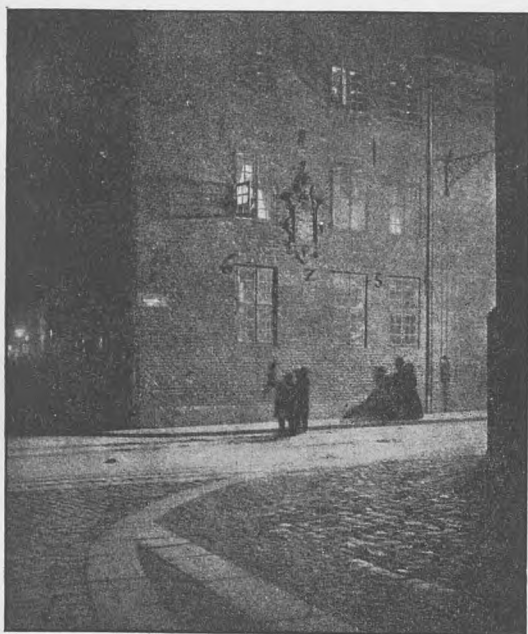
fra

Regensen

Lidt Regenshistorie

af

En forbenværende Arkivar

Busck & Wisbech's Forlag

Arnold Busck

Kjøbenhavn 1911

INDHOLDSFORTEGNELSE.

1. Christian III's Studenterhjælp	5
2. Kommunitetets Stiftelse	7
3. Spisningen paa „Klosteret“ indtil 18. Aarhundrede . . .	11
4. Provsten	15
5. Alumnernes Klosterøvelser	19
6. Alumnerne	21
7. Regensen	25
8. Regensliv før 1728	32
9. Regensianerne under Københavns Belejring	47
10. Regensianernes Ligbæring	52
11. Københavns Brand 1728 og dens Virkninger for Alumnerne	57
12. Klosterspisningens og Klosterøvelsernes Ophør	64
13. Regensens indre Styrelse i 18. Aarhundrede	71
14. „Slaget paa Krindsen“ og „Posthusfejden“	73
15. Regensliv i 18. Aarhundrede	78
16. Regensianernes „magna carta“	87
17. Regensen i Begyndelsen af 19. Aarhundrede	91
18. Regensianerne og de andre Studenter	96
19. Regensianerne og Politik i Aarhundredets første Halvdel	98
20. Regensens Embedsmænd og dens økonomiske Styrelse i det 19. Aarhundrede	104
21. Vækkerforeningerne m. m.	110
22. Regensianernes Kamp for Selvstyre	113
23. Regensliv i Slutningen af 19. Aarhundrede	125
24. Den nye Regens	133
25. Afslutning	136

1. Christian III's Studenterhjælp.

Før Reformationen havde de danske Konger i Hovedsagen udført deres religiøse Pligter, naar de søgte at holde sig paa en god Fod med den katolske Kirke; efter Reformationen gjaldt det for dem først og fremmest om at sørge for, at den lutherske Lære prædikedes rent og uforandret, og at Menigmand blev oplært i denne Tro. Men skulde alle ret oplyses, maatte der mange og dygtige Præster til, og da allerede Luther og Bugenhagen anbefalede, at Kongerne brugte det inddragne Kirkegods til Præsteskoler og Universiteter, forstaar man, at de første Konger efter Reformationen nærede saa stor Interesse for det videnskabelige Studiums Fremgang. Da Kongernes Interesse fandt Genklang hos Landets styrende Mænd — Henrik Rantzau, Peder Oxe, Johan Friis f. Eks. —, som næsten alle havde besøgt Udlandets Universiteter og selv syslede med theologiske, humanistiske eller naturvidenskabelige Studier, voksede der her i Landet hurtigt et godt og dygtigt arbejdende Universitet frem.

Dygtige Lærere er imidlertid ikke nok til at skaffe et Land dygtige Præster; man maatte ogsaa sørge for Elever og med dem var det kun skralt; Overklassens Børn gik i Statsadministrationens Tjeneste; Præste-

embedet var jo ikke højtlønnede mere, og de fattige havde ikke Raad til at holde Børnene til Studeringerne de mange Aar igennem. Det forstod Kongerne godt. Allerede Christian III. bestemte i Ordinantsen af 1539, hvorved han ordnede Universitetets Forhold, at der ved Vor Fru Kirkegaard skulde opføres et Hus paa tre Stokværk med smaa Kamre, bestemte til Bolig for fattige Studenter, og hvis det ikke slog til, skulde der opføres et nyt ved St. Pederstræde; men som saa mange andre smukke Idéer blev denne Studenterbolig kun til paa Papiret. Kongen tænkte ogsaa paa Mad til de Studerende; thi han befalede, at Universitetets Økonom for en billig Penge skulde holde Bord for akademiske Borgere, og bestemte, at aarlig 200 rhinske Guldgylden skulde fordeles blandt fattige Studenter af to curatores; den ene en Doctor, den anden en Magister. Og endelig skulde der aarlig anvises Helligaandsklostrets Prior 12 Læster Korn mod, at han dagligt bespiste 12 fattige Studenter, valgte af Rector og Dekanerne, og de kunde nyde dette Beneficium i 2—4 Aar.

Disse Foranstaltninger for at drage dygtige, men fattige unge Mennesker til Studeringerne, har sikkert vist sig virksomme; i alt Fald findes der et Gavebrev, udstedt Mikkelsdag 1555, hvorved Kongen skænker samme Kloster Kongetiende fra 39 Sogne paa Sjælland, mod at 20 Studerende fik Maden. Trangen til Hjælp er altsaa vokset; men Kongen saa sig allerede ved denne Lejlighed tvungen til at indskærpe Universitetet, at kun de maatte faa Beneficiet, „som nødvendige ere og have Guds Almisser behov.“

Med disse Fællesborde for Studenter blev Grunden lagt til Kommunitetet. Vel er Christian III.s Foranstaltninger til Studiernes Fremme i høj Grad overgaaede af hans Søns og Sønnesøns storslaaede Indretninger, Kommunitetet og Regensen; men Idéen til

Studenterhjælpen og Ordningen af Hjælpen udgik fra denne Konge og derfor bør hans Minde ikke glemmes inde paa Gaarden, saa lidt som Aaret 1539.

2. Kommunitetets Stiftelse.

En mere almindelig og virksom Studiehjælp blev det Christian III.s Søn, Frederik II., beskaaret at yde. Først tænkte man paany paa at samle Studenterne i et Hus, hvorved de dels holdtes borte fra den daarlige Indflydelse, som usle og billige Logier i Byens Fattigkvarterer saa let kunde have, dels kom de derved under Professorernes specielle Opsyn. 1568 besluttede Konsistorium, at der skulde bygges et Hus, hvori fattige Studenter kunde bo „mageligen“. Dog — som sædvanlig — blev denne Plan kun Luft. En kongelig Befaling af 1574 om Opbyggelsen af et Hus til Studenterne, fik akkurat lige saa stor Betydning, som Konsistoriums Beslutning; endnu 1595 og 1600 levede Tanken om et Studenterhus, og Regeringen beskattede bravt Kirker og Theologer i det Øjemed, uden at Bygningen dog rejste sig. Først godt ind i det 17. Aarhundrede, efter Kalmarkrigens Ophør, fik Idéen Liv, og Christian den Fjerde fuldførte sin Faders og Bedstefaders Værk.

Studenterboligen var kun en Del af Frederik den Andens Plan. Kongen vidste nok selv, at uden Mad og Drikke er Helten ingen Ting, og Hovedvægten blev derfor lagt paa de Studerendes materielle Underhold. Resultatet blev den smukke Institution, Kommunitetet, som i Aarhundreder har virket til Gavn for Landets Videnskab og Embedsstyrelse, til Støtte for smaatbemidlede Studerende og til Hjælp for de Fattigmandsønner, hvem Kærlighed til Bøger drog bort fra det hjemlige Niveau.

Hvilken Dato Kommunitetet blev stiftet, ved man

ikke præcist. Senere fejredes Stifterens Minde den 5te Januar, og maaske er denne Dag den rette; den 1. Maj 1569 indviede Niels Hemmingsen den ny Stiftelse, og den traadte da i Kraft, men den endelige Udfærdigelse af Kongens Donationsbrev skete først den 25. Juli, da Kongen og Rigens Raad underskrev og forseglede dette Pergamentsdokument; men man mener, at der tidligere var udstedt et Eksemplar paa Papir. Efter en almindelig Indledning, som opregner, hvad Kongens Forfædre har gjort for Studiernes Fremme her i Landet, hedder det: „wij forfare, at her vdi riigitt schulle were fattige personer, som flittelign haffue begyntt theris s t u d i a och om huilche er gott hob, att the mett thiiden kunde vere nyttige att bruge wdj Religionenn, och wdj andre maade Riigitt till thienniste och beste, Och the dog icke ere formuenthe, men aff armod saa vndertrycte, att the theris begynthe Studia icke kunde forföllige och fuldende, och paa thett vdj framtiden icke schulle bliffue brøst for lerdemend, som kunde vere Religionenn och riigitt tienlige, Haffue wij Gud Aldmechtigste til loff och ære och wore riiger till nytte, gaffnn och biistand, thett saa Endelign besluttet och berammitt, Att wij och wore effterkomere Koñinger altiit her effther wille och skulle wnderholde itt hundrede studenter her hoes Vniversitetitt, Och till samme theris wnderholdinge lagdt och giffuit thette efftherne. wortt och Kronens gotzs“; nu opregnes ialt 153 Gaarde paa Sjælland og Falster med deres Beboere og det angives nøjagtigt, hvad de indbringer i Landgilde; dertil føjer Kongen saa endvidere Tienderne af 92 Kirker; derpaa fortsættes: „Huilcke forne. gaarde, Gotze och thiender mett all theris renthe oc rette tilliggelse, Agger, Enng, skouff, Marck, Fiskewand, Feegang, wott och thiufft, Aldelis nichz vndertagitt, som ther nu tilligger, och aff Arrildz tiid tilliggitt haffuer, mett rette, skulle stedtze och altiit her effther

till Ewig tiid, wdenn all egienkaldelse, kiøb eller foruesling, som j nogen maade skeep kand, aff oss, wore Effterkømer kōniger wdj Danmarck eller nogen anden, were och bliffue til forne hundrede personers hielp och vnderholdninge, Friitt och wbehinderitt j alle maade, Vnnder thennd Almechtigste Guds Ewige heffn och straff.“

Derpaa følger de nærmere Regler for, hvordan Gaven skal anvendes; foreløbig skal Bespisningen foregaa i Helliggeisthus, indtil et passende Lokale kan findes, dernæst skal en god, beskeden og forstandig Mand sættes i Spidsen for Godsets Forvaltning, og det bestemmes, at Godset skal være „frij, som Adelens egitt arffuegotz.“ „Tisligte. skall och borditt for sāmē personer saa forsørgis, Att theris vnderholding och forspisning maa bliffue thenom tollelig, Och for thz første skall ther were gott vpsium paa øll och brødt, Att thz saa bryggis och bagis, at thz er rendt, gott och wstraffeliggt. Ther nest schall och till huer middag fire retter och till affthen thre retter forspiisis och anrettis, Fisk och kiødt, huer effter sin seedwanlige tiid och dag, Och skall huer Søndag och andre høytiidlige dage giffuis en steg till fierde rett.“ Derefter indskærpes det, at ingen, som ikke er moden, maa indskrives ved Universitetet, og først, naar man har vist Dælighed og Flid i eet Aar, kan man faa Adgang til Bordet, „med mindre end ther er sliigt besynderliggt hob om hanom, at hand er sliig hielp aldeles werdt“. „Ther skall och stedtze och alle tiid tilskickes en lerdt och welforfremmit Person, som kand were den offuerste och besynderligste eblandt thz gantsche antall, huilcken ene schall haffue macht mett sine medbrødre at handle och paaminde, om hues theris leylighed kand findjs och mett forstanderen paa alle theris wegne om hues theris øll och mad kand were anliggendjs at wdrette, paa thz att aldting thes bedre kand were till wilge och wenschaff wdj alle maade.“

Endvidere skulde Professorerne „thitt och offthe“ inspicere, at alt gik ordentligt til, og ingen maa nyde Beneficiet mere end fem Aar uden særlig Bevilling. „Och effterthij wij besynderlig for thennd orsagis skyldt haffue stiftitt och funderitt forne. hundrede studenters wnderholdninge, att guds ord och thz hellige Evangelij ministerium kand forfrēmis wdj these lande“, saa skulle alle Alumnerne daglig høre dem, der explicere Biblen; er nogen forsømmelig eller modvillig i dette Kapitel, skal han bortvises fra Bord og Underhold. Samtidig indskærpes det Biskopperne kun at indvi velstuderede Theologer til Præster. Der træffes endelig Bestemmelse om Revisionen af Forstanderens Regnskab, „och hues tha offuerbliffuer, ther mett schulle the som ere mest fattige eblandt forne. hundrede Studenter behielpes till klede, bøgger och anden nottorfftt. „For thz siiste, paa thz att riigitt jo her effther maa haffue gode lerre och foriarne mende bode in Theologia och in medicinis, och mā̄d icke skall haffue behoff thenom fran andre steder att lade hente och forschriffue, The haffue wij och wdj thenne fundatzs giordt thennd euig skick och forordninge,“ at der gives extra 400 Daler, hvilke „skulle forwendjs til fire danske studenters wnderholdning wdenlandz“; nyderen heraf maa være Magister og duelig og bekvem til at blive Doctor, „och vdi framtiden at kunde mett ere, frucht och gaffn were en Professor her vdj Universitetitt ellr̄ en Superintendent her vdj riigitt.“ Efter de sædvanlige Trudslar om Guds Hævn og Vrede mod dem, der ændrer noget heri, skriver Kongen under og desuden forseglar en Række Raader med, bl. a. Hofmesteren Peder Oxe, Kansleren Johan Friis, Marsken Frantz Brockenhuus, Hr. Mogens Gyldenstierne, Hr. Peder Skram, Jørgen Rosenkrantz og Rigens Kansler Axel Urne.

Det var saaledes en storstilet Gave, der her ydedes

de studerende; alene Godset vurderedes under Christian V. til over 1000 Tdr. Hartkorn og i Tidens Løb er enorme Summer derfra anvendt paa dansk Videnskabelighed.

3. Spisningen paa „Klosteret“ indtil 18. Aarhundrede.

Stiftelsen traadte straks i Kraft, og de udvalgte Alumner samledes daglig et Par Gange i Helliggeist-Klosteret, dog næppe, som antaget, i den endnu staaende Bygning ved Helligaandskirken, som i 1892—94 restaureredes saa smukt af Prof. Storck; derfra er det, at Kommunitetet fik det Navn „Klosteret“, som i saa mange Aar knyttedes dertil, og som Holberg f. Eks. altid kalder det. Men denne Bispisning i Klosteret varede kun kort; langs Nørregade opførtes maaske allerede samme Aar, som Kommunitetet stiftedes, en Bindingsværksbygning med Spisesalen; i hvert Fald var den i Brug i 1573. Her blev der gjort mange Anstrængelser for at gøre det hyggeligt for Alumnerne, om end de dertil sigtende Foranstaltninger, som vi kender fra en Omtale i Bircherods Dagbog omtrent 100 Aar senere, snarere synes tydeligt at vise, at det ikke gik særlig appetitvækkende til, thi vel var det paalagt Økonomus, at Salen skulde holdes reen og skikkelig, men de nærmere Anordninger, at Bord og Bænke to Gange om Ugen skulde rengøres, og rene Duge skulde fremlægges, Gulvet skures og Luften „forbedres“ ved, at man røgte med Enebær, overbeviser ikke den, der kender Livet i 17. Aarh., om, at Renligheden var exemplarisk. Naa, Menneskene aad dengang i en Grad, som vi ikke gør os Begreb om; for at nedsætte Doktorandernes Udgifter, bestemte Christian den Fjerde f. Eks., at der ved Doktorgilde ikke maatte gives mere end 7 Retter og siden Confekt, saa

Appetiten var saa glubende, at særlige Stimulantia næppe behøvedes, i hvert Fald da ikke hos de unge Mennesker, som kaldtes sammen paa Klosteret.

Griseriet i Spisesalen kunde dog ogsaa stundom vække Forargelse, som vi ser det af en Klage, en Slotspræst med det pompøse Navn Menelaus Pauli (Næstved) i Tyverne indsendte til Kansleren, „at den fromme Hr. Cancellarius vilde oc for Guds Æres Skyld befale, de 100 Studenter møtte komme i det ny Communitet, og som er forordnet at skulle faae deris Mad udj. Eders Magn. kan aldrig tro eller tencke, hvor ilde det staar om dem i det gamle oc forfaldne, som de spisis udj. Man kand neppe gaa paa Gulffuet for Vand oc Ureenlighed; der er ond Luct oc Stanck, oc alting seer ilde ud. Det ny er gantze ferdigt oc mangler intet uden skiffuer oc Bencke.“ Det nye Hus var opbygget af Materialer fra de gamle Bygninger paa Regensgrunden; det blev først indviet 1627, Aaret efter Menelaus Paulis Død.

Middagen begyndte Kl. 10 om Formiddagen med Bordbøn, og hvem der ikke kom med hertil, fik ikke Adgang den Dag. Alumnerne havde deres egen Tintallerken og Tinske, som de hver Uge maatte betale Provsten 2 Skilling for. Indtil 1674 serveredes der 4 Retter, og man ser af de bevarede Regnskaber, at det slet ikke var tarvelige Sager, som sattes paa Bordet; blandt Retterne træffes Flæsk og Oxekød i Mængde; Svinehoved, Oxetunge og Laks er ikke sjældent og endog en Ret som salt Gaasekød hører til de om Vinteren hyppigst serverede Sager; naar man endelig var færdig med Maden, læste man en halv Time Bibel højt („till Middag itt caput af det gamle, till afften itt af det Nye Testament, som de gemeenligen kaldes,“ foreslaar Casp. Bartholin), og afsluttede derpaa med Bøn og Salme; derpaa foretoges de Øvelser, som nedenfor skal omtales nærmere, men Kl. 5 stillede man atter til Aftensmad, 3 drøje Retter. 1674 indskrænkedes

Middagsretternes Antal til 3, og fra 1683 har man den ugentlige Spiseseddel opbevaret, saa vi baade kan dømme om Tidens kulinariske Soliditet og Alumnernes Mavers Fortræffelighed. Søndagens Middag byder nemlig paa den berømmelige „Groffenbrad“ — brunet Oxekød — som første Ret, efterfulgt af Kaal og Flæsk; Søndag Aften staar derimod paa sød Mælkevælling med Kringler udi, Steg og Fisk; om Hverdagene vekslede Retter som sur Grød og sød Velling med Mælkevelling og sød Grød, kun om Torsdagen vankede der atter Groffenbrad, som anden Ret „Fisk eller Sild“, som tredje „Kød eller Flæsk“. Som særlige Retter kunde i Steden for de ovennævnte serveres eksempelvis to haardkogte Æg eller „2 stegte Lammehoveder med sin tilbørlige Lungemos“ eller „nogen anden fornøvelig Ret.“ Og Portionerne var ikke smaa, $\frac{1}{2}$ Pd. Kød og 2 Fisk pro persona, dertil $\frac{1}{2}$ Pd. Brød og 1 Pot Øl; man maa for Studiernes Skyld haabe, at det har været tyndt. Ved særlige Højtideligheder vankede der dog en Tønde stærkt Øl. Alumnerne skulde for Resten nok i Begyndelsen paase, at de fik god Mad; man har en Række Klager over Maden opbevaret.

Allerede ved Spisningen i Helliggeistkloster advares en Alumne mod at spise formeget af „den salte og raadne Fisk“; 1573 sigtes Økonomen for at give „Køkkenfedt og ondt Kød“; og Klagerne fortsattes stadig, saa man 1593 forbyder Alumnerne at klage over Maden uden særlig Grund og i 1603 endog straffede Studenterne med Relegation og Fængsel, fordi de havde paastaet, at Maden lugtede ilde og i Procession bragt den rundt til Rektor og Professores theologiæ. Fængsel var en alvorlig Straf; thi Carcer var et argt, lille Hul under Konsistorium, hvor Studenterne opvartedes af Pedellerne, og ovenikøbet maatte betale disse Herrer 6 Skilling om Dagen for deres Ulejlighed. Herefter kom Økonomen ovenpaa,

og man ser den gode Professor og bjærgsomme Familiefader Thomas Fincke erhverve sig Posten og gøre sig den behagelig. I mange Aar aflagde han intet Regnskab for Kommunitetet, hvad der skaffede ham en ordentlig Næse af Kongen. Misfornøjelsen vedvarede stadigt, og Konsistorium ses f. Eks. i dybeste Alvor at have forhandlet i Anledning af den „oprørske Strepitus med Fødderne“, som 1628 engang var hørt Klosteret. Portionerne gik sørgeligt ned, og Provsten selv klagede over, at til Borde paa 12 Mand i Steden for en Skinke „kun gaves paa Faddet $\frac{3}{4}$ Gaas“, og ved nogle Forhør 1653 i Anledning af et anonymt Klageskrift benægtede Provsten vel, at Maden plejede at være raadden, men indrømmede, at der var funden Maddiker i Smørret, at Maden ofte var skidden og at Bergfisker end ikke kunde skæres itu. Imidlertid maa man ikke glemme, at Økonomen kun fik en ringe Løn, 30 Rigsdaler og 1 Læst Rug og 1 Læst Byg for al Ulejligheden med Godsforvaltningen og „Udspisningen“. Stemningen mod Fincke var nu heller ikke særlig gunstig blandt hans Standsfæller; skønt naturligvis ingen vovede direkte at bebrejde den store Mand og Svigerfader noget. Men da Universitetet skulde have sin Ordning fornyet i 1621 og Professorerne indgav Forslag herom, skrev Jesper Brochmand udtrykkeligt, at „naar denne Oeconomus, som nu er, enthen affgaar eller resignerendis vorder, maa ingen, som med nogen profession er forhindrett, her effter verre Oeconomus, meden ellers en guod fijn Mand, som ingen handell driffuer, oc, om hand haffuis kand, dend lerdt er og ingen børn haffuer,“ et fint Hib til Fincke. Casper Bartholin hævdede bestemt, at det var gafnligt, at Oeconomus var vir litteratus; men Kongen havde forstaaet halvkvædet Vise og bestemmer kort og godt, at „naar oss elsk. Doctor Thommis Finche wed døden affgaar, schal ingen professor herefter werre oconomus, paa det deris Lexser der offuer iche schal

forsømmis.“ Men der pilledes stadig ikke ved Fincke. Senere beklædte en Række dygtige Mænd Oeconom-Posten; men nu var man bleven forsigtig, og de ansattes kun paa Opsigelse med Varsel fra St. Hansdag til Mikkelsdag. Forholdet mellem Alumner og Styrelsen blev efter Finckes Tid noget bedre. Og Spisningen vedblev saaledes, undtagen i Pestaaret 1711, indtil den store Brand 1728 lagde Kommunitetsbygningen i Aske.

I Spisesalen sad Alumnerne 10 til 12 sammen ved Bordene; der var oprindelig 9 Borde, men Tallet steg til 12; dertil kom 1620—58 et „nederste“ Bord til Davidsdegnene, d. v. s. 12 Mesterlektianere fra Københavns Skole, som fik gratis Mad mod at synge i Slotskirken, naar det kgl. Kapel ikke skulde møde der. Hvert Bord havde sin Dekan, som ledede Bordet, og sørgede for, at Bestemmelserne respekteredes; ved det øverste Bord sad „i en Ryslæders Støl“ Provsten selv. Endnu langt hen i 18. Aarhundrede mødte saavel han som Dekanerne i sorte Kapper. Til Bordet kunde en enkelt Gang Gæster medtages, men naturligvis kun Akademikere; thi det var under streng Bødestraf forbudt at tale andet end Latin ved Maaltiderne; iøvrigt bespistes en Sværm af Tjenestefolk, ogsaa Oeconomens helt private Tyende. Det blev derimod strengeligen forbudt Studenterne, hvad de en Tid havde gjort, at medtage deres Oppassere og overlade dem eventuelle Levninger; Resterne skulde overlades de Studenter, som endnu ikke havde opnaaet fast Plads ved Bordet.

4. Provsten.

Ved Bordet præsiderede altsaa Fundatsens „en lærd og forfremmet Person“, Provsten; efter Fundatsens Ordlyd saa det ud, som var han oprindelig tænkt som en Slags Ordfører for Alumnerne; men det blev snart ændret dertil, at *praepositus communitatis* valgtes af de af Alumnerne selv valgte Dekaner ved hvert

Bord. Valget godkendtes saa senere af det theologiske Facultet og stadfæstedes af Kongen. Provsten skulde efter Skik og Brug være Magister; hans Løn var kun 40 Mark om Aaret og saa en Tredjedel af de Bøder, Alumnerne maatte erlægge. Ved sin Tiltrædelse maatte han aflægge en højtidelig Ed paa strengt at arbejde for, at Studenterne hørte Forelæsningerne, overholdt Øvelserne og førte et hæderligt Levned. Hvis nogen ved Løstgighed, Drukkenskab, Gaderenderi om Natten og Dovenskab beskæmmede Standen, skulde han anmelde ham for de Herrer Professorer; desuden maatte han love, hverken at anstifte eller støtte nogen Opsætsighed eller Mytteri, ikke at tage mod Bestikkelser, samt leve et hæderligt Liv, andre til et godt Eksempel. Da Regensen blev stiftet, fik Provsten ogsaa Opsynet med denne Institution, og en kort Tid forenedes Provsteværdigheden med Embedet som Præst ved Regenskirken, saa man havde dog en Gang en prædikende Regensprovst; men i 1634 sloges Provstegerningen sammen med et Professorat, endda i Metaphysik og Matematik; dog blev det i Praksis Poesi, han kom til at læse over. Der har i det hele været nogen Vaklen i Bestemmelserne om Provstens Kvalifikationer. 1635 siger Christian IV. udtrykkeligt, at til Praepositum over Studenterne maa kun beskikkes en Mand, „som siden med æhre kan betiene en Profession og som publice maa disputere, af Eder (professores theol.) examineris og attestation gives, om deris fornemme Dygtighed.“ Men allerede Aaret efter bestemmes der, „at eftersom Vi (Chr. IV.) have ladet anordne til Studenterne Vaaning og Kirke, da paa det de maatte altid herefter have en skikkelig Mand til Præpositum, som baade i samme Vaaning og Kirkesøgning med Communitetsstudenterne, saavel som andre, saavidt som hannem mueligt, kunde med andre Professoribus og Vicepræposito — een eller flere, om saa fornøden

— Tilsyn have, saa og at være en af ordinariis Professoribus der paa Universitetet, saa have vi fastslaaet hans Løn“, nemlig fri Vaaning, fri Underholdning hos „den øverste Skive i Communitetet, dog lige ved Studenterne; endelig hvis Uvisse pro introitu og Andet falder, saa og en Del af hvis Bøder i Regensen eller Kirkesøgning forbrydes.“

Paa denne Tid var Censuren over alle Tryksager henlagt under Universitetet, og det var da saare naturligt, at Alumnerne, naar de optraadte som Forfattere, henvendte sig til Provsten for at faa hans Imprimatur, især da deres Aandsfostre i Reglen kun var Lejlighedsdigte. Imidlertid gav dette Censurspørgsmaal Anledning til megen Ufred og det synes at have været en yndet Spøg blandt Studenterne at faa den skikkelige Provst til at gaa i Vandet. 1652 var der saaledes ved Peder Pedersens Datters Bryllup skrevet en „ufin“ Vise af Studenten Peder Knudsen Oldorphius Viborg., Viborg, og den var censureret af Provsten, Hr. Magister Peder Mogensen Mahler; i den Anledning indkaldtes Provsten for Konsistorium, men forklarer der aabenhjertigt, at Studenterne „vide og desforuden meget ingeniose saadanne Emblemata, som ellers i sig selv giver tilkjende ufinlige Tanker, paa adskilligt andet at forklare,“ og saa kan Provsten jo ikke være bekendt at finde Sjofelhederne deri; i bemeldte Tilfælde var det en Lignelse med en Odder, som lavede Ulykken. Ved en anden Lejlighed gik det dog endnu værre til; thi der var der Fejl i Latinen; i 1641 blev der ved Magister Ole Vinds Bryllup trykt mange mendosa carmina, endogsaa de, som af praeposito comm. vare reviderede, hvilket var Akademiet til største Spot; derfor bestemte Consistorium, at efterdi Praepositus ikke fandtes dygtig til at corrigere carmina, maatte han sig ey mere med saadan Korrektion befatte. Men vovede man at trykke en Bog uden Censur, var man

fortabt, som den gode Hr. Oluf, fhv. Præst i Norge, som i sine Manddomsdage besluttede sig til at studere Theologi, og derfor forlod sit Kald, fik Plads paa Klosteret, men fordi han havde offentliggjort visse Betragtninger uden Censur, 1630 blev udelukket for steds fra mensa Communitatis. Poesien var da en vanskelig Disciplin og i 1680'erne qvitterede Provst Bircherod Faget og blev Professor i Hebraisk; efter hans Tid var i mange Aar Provsten ikke Professor, kun Notarius facultatis theolog. Ogsaa i gamle Dage eksisterede Viceprovster; deres Nytte var dengang problematisk og enkelte Provster frabad sig deres Assistance.

De ofte omtalte Dekaner skulde ved Bordene paase, at alt gik sømmeligt til og efter Reglerne; de var oprindelig valgte af og blandt Alumnerne, men synes senere at være blevne udnævnte udenfor Alumnernes Kreds af Facultetet; de lønnedes med $\frac{1}{3}$ af Bøderne. Provsten i Ryslædersstolen var Dekan ved det øverste Bord.

I det indre Regensliv, er der en Person, som altid spiller en Rolle, skønt han ikke er Alumne, og det er Portneren. Man har hans Instruks fra 1653, hvorefter hans Bestilling formuleres saaledes:

- a) at gøre rent i Gaarden og paa Gaden og udi Forstuerne,
- b) at ikke lade noget Quindfolk Indgang i Regensen,
- c) holde Drengene ude af Regensen,
- d) at forblive udi Regensen indtil 1 Quarter efter 10 og 5 Slet, og siden gaae op paa Studiigaarden og lukke den Dør til indtil 11 og 6 Slet og da gaa hjem igien paa Regensen, Porten at oplukke,
- e) at tillukke Regensporten under Prædiken.

5. Alumnernes Klosterøvelser.

Listen over Alumnernes Pligter var lige saa lang som deres righoldige Spiseseddel. Naar som helst der holdtes Gudstjeneste, skulde de alle give Møde, og det overholdtes med saa stor Strenghed, at tre Udeblivelser kostede Alumnen hans Plads; var det dog kun en Bededag, han havde skulket fra, slap han med 4 Skilling. Dernæst maatte de Morgen og Aften, efter at Regenskirken var bygget, møde til Andagt der, og det paalagdes Portneren at lukke Porten, saa ingen slap ud. Endvidere skulde Alumnerne føre Kollegiehæfter ved Forelæsningerne og saavel Dekanerne som Provsten skulde lade sig disse forevise; ligeledes skulde de overvære de offentlige Disputatser.

Den væsentligste Del af Klosterøvelserne, som stadfæstedes 1574 af Frederik II., var dog Disputationerne. Vort Universitet havde, som alle ældre Universiteter, lagt en ganske overordentlig Vægt paa, at Studenterne holdtes til Disputationsøvelserne. Universitetsordinantsen af 1539 giver nøje Regler for Studenterne. Til Øvelse i Veltalenhed og til Forstandens Skærpelse fik de endog Lov til at forsvare Lasten — ene den evangeliske Tro maatte ikke diskuteres —; dog skulde det ædle Princip altid repræsenteres af en anden, og det maatte ikke ske offentligt, da det jo gaar saa, at det Onde altid hænger ved, om det end ikke bliver sagt for Alvor, især naar det roses og berømmes, undtagen det da er den Slags Onder, som ingen ønsker sig, saasom „skaldet Hoved, Feber, Podogra etc.“

Naar ved Spisningen paa Klosteret tredje Ret var sat paa Bordet, blev Dørene lukkede, for at ingen skulde absentere sig fra den alvorlige Del af Festen. Onsdag og Lørdag reciteredes der ved hvert Bord udenadlærte latinske Stykker, ellers disputeredes der; efter Brochmanns Udkast til Forbedringer ved

Universitetet bestemtes det endog, at for at Studenterne paa Klosteret ikke skulde glemme det, de i „Gymnasijs oc Skoler lerd hafuer, var gafnligt, de disputerede de 6 dage om vgen disse Stycker: Rhetoricam, Oratoricam, Logicam, Metaphysicam, Eticam oc Physicam oc den siuende om Søndagen til Middag den dags Evangelium, oc til Afften Epistelen. I Tidernes Løb forandredes Ordningen i det uendelige. Bords Dekan var altid Præses og skulde som Direktor opløse Argumentets Knude og hjælpe Partierne fra hinanden, efter Pontoppidan. Endelig var der de store Disputatser hveranden Søndag, først i Kommunitetsbygningen, senere paa Regensen; dertil var kun Baccalaurene forpligtede; det filosofiske Fakultets Dekanus skulde være tilstede eller repræsenteres derved, og Deltagerne i Handlingen fik hver en god Dagløn udbetalt. For de yngre Alumner var der hver Søndag anordnet latinske Deklamationer, og hver skulde mindst 4 Gange om Aaret holde sit Foredrag; at det var paa Latin, siger sig selv og vée den Arme, som der begik en Brøler; Udelukkelsen fra Klosteret var ham vis. Forresten synes Latinen ikke at have været første Klasse, hvad Betegnelsen „Klosterlatin“ viser.

Endvidere indeholdt de bekendte Klosterlove af 1574 den Bestemmelse, at Alumnerne efter Universitetets Anordning offentlig skulde opføre Terents-Komedier efterhaanden, som de blev gennemgaaede. Til Slut skal det kun omtales, at det paalaa Alumnerne at prædike over Katekismen i Helliggeist og St. Jørgens Hospitalskirker; senere henlagdes Øvelserne til Regenskirken, og det paalagdes Professorerne, at bistaa Alumnerne med Prædikenen og „fornemmeligen paase, at de ende deres Prædiken, naar Materie og Konzept slipper, paa det, at de ikke skulde vænne sig til nogen unyttig Svatzen.“

6. Alumnerne.

Vi maa endnu et Øjeblik opholde os med at se, hvem Alumnerne kunde være. Først forlangtes det naturligtvis, at Ansøgerne skulde være rettroende, dernæst at de var Danske eller Norske af Fødsel, end ikke Sønderjyder tilstededes der Adgang; enkelte Gange gjordes der dog Undtagelser fra denne Regel paa Kongens særlige Bud. Endvidere skulde Alumnerne være trængende, og denne Bestemmelse var den Gang og har stadig siden været en Kilde til Vrøvl; thi der har altid været mindre trængende, som har tilsneget sig en Plads, ligesom der altid har været fattige, som har ment sig mere berettigede til Goderne, end de lykkelige nydende. Og et Utal af Klager har i den Anledning set Dagen. Allerede Christian III. havde jo indskærpet Professorerne, at kun trængende burde have Adgang; og den Bestemmelse er Gang paa Gang af de følgende Konger bleven indskærpet. Nytaarsaften 1580 mens Kongen var paa Skanderborg, blev der i København paa Christoffer Valkendorffs, paa Biskop Poul Madsens og Professor Anders Lauridsens Døre opslaaet følgende skønne anonyme Vers:

De rige Studenter æde Kongens Kost,
De fattige lide baade Hunger og Tørst.

Disse Ord blev i denne forsigtige Tid til en mægtig Skandale, og endog Kongens Øre naaede de, og allerede 12 Dage efter blev der givet Ordre af ham til en Undersøgelse af det paaklagede Forhold. I de følgende Tider kom der stadig med korte Mellemrum kongelige Paalæg til Professorerne om at udstøde de rige Studenter; man maa derfor ogsaa antage, at Bestemmelsen stadig overtraadtes. 1662 gik Mistilliden til Professorernes Skøn endog saa vidt, at det bestemtes, at man ved hver Alumne, som optoges, skulde

afæske Provsten hans Erklæring, desuden samtlige Alumners og endog Exspectanternes Dom. Men endnu efter denne Tid lyder fattige Studenters Klager over Uretfærdighederne paa Klosteret, som i Jacob Worms kendte Vers:

Holmens Fanger, de har bedre
 End en venneløs Student.
 Naar de end i Bolt og Fjedre
 Hen i Trældom blive sendt;
 De dog nyde Bord og Brød
 Til de Drog, de blive død.

Endnu i Begyndelsen af det 18. Aarhundrede rettes der i anonyme Klager de bitreste Beskyldninger mod Professorerne, „som moquere sig over Kommunitets-Beneficiet, saasom det er deres Børn uanstændeligt der at spise, hvoraf de og ingen Nytte kan have, uden naar de som decani kan sælge denne Almisse til Andre, som med Almisse undertiden bedre var tjente, thi det er nu kommen i Skik, at hvo, der ikkun vil akkordere enten med Provsten eller med en af decanis, kan faa Kosten kjøbt ugentlig for 2 a 3 Mark, hvilket Marschandiseri noget synderlig kan importere;“ altsaa aabenlyse „Simonibeskyldninger“.

Saa skulde Alumnerne ogsaa kunne saa meget Latin, at de forstod Professorerne, og derfor skulde enhver Ansøger „componere for Klosteret“, d. v. s. skrive en latinsk Stil efter en dansk Tekst. Var denne Prøve bestaaet, indskreves Ansøgeren som Exspectant og Listen over disse Exspectanter ophængtes offentligt paa Klostersalens Dør; langt ned i Tiden vedblev Skikken med denne Liste, og utallige Ungersvende har med Spænding søgt, om deres Navn stod paa den ene eller den anden Side af den skæbnesvangre røde Streg, som skilte Alumner fra Exspectanter.

Studenternes Alder synes ikke at have spillet nogen Rolle, og det maa da have været morsomt, Side om Side se gamle Karle, som „lod sig rage to Gange om Ugen“, og ni-tiaarige Børn, hvis arme Hjerne var proppet med saa megen Lærdom, at de stolt kunde klare Prøver og Disputatser.

Skønt Kommunitetets Goder altsaa skulde tilfalde de dygtigste og mest trængende Studenter, begyndte der allerede straks efter dets Stiftelse at indsnige sig det Misbrug, at Studenter fra visse Landskaber eller Skoler blev fortrinsberettigede. 1579 bestemte Kongen saaledes, at Islændere paa Grund af deres Fattigdom og for at genfremkalde den der helt udslukkede Lyst til Studeringerne, skulde have Adgang straks fremfor alle andre; under Henvisning til dette Kongebrev fik ogsaa Færingerne en extraordinær Stilling. 1607 fik 12 norske Studenter aarligt et lignende Privilegium, skønt de jo paa den Vis vilde optage en meget stor Del af Kommunitetets Bord, nemlig 12 aarlig i hver 5. Aar, altsaa stadig ca. 60 Normænd; i Tidens Løb reduceredes imidlertid disse Tal, saa til Slut kun 4 Thronhjemske Studenter aarligt var privilegerede. 1617 blev endvidere paa Kongens Befaling aarligt 2 Pladser reserverede Studenter fra Øsel, der jo endnu laa under Danmark; men denne Befaling synes ikke at have faaet stor Betydning; thi 1636 skriver Lensmanden Anders Bille, at de religiøse Forhold paa Øsel var saare slette, og Præsterne drak og mængede sig med Bønderne og vidste intet, hvorfor han bad om, at Kongen vilde „til sin Tid forunde 3 Stodentere Kosten paa Klosteret“, hvad Kongen straks gik med til. 1632 fik et Par Studenter fra Gulland Fortrinsret, og fra 1642 skriver det 2 Frederiksborgensere „af de fattigste og af de bedste ingeniis“ tilkommende Privilegium sig, som endnu den Dag i Dag er i Hævd, og endelig 1661 skænkede Frederik III. samme Ret til 8—10 københavnske Studenter.

Men det blev et endnu værre Misbrug, at man begyndte at aflønne Embedsmænd, som kom i Forbindelse med Kommunitetet eller blot Universitetet med 1 à 2 Portioner Mad eller dertil svarende Kostpenge. 1643 skulde Bygningsskriveren ved Trinitatis Kirkes Opførelse have Kosten, og i Tidens Løb er samme Gode nydte af Sognepræsten og Kapellanen ved Studenterkirken og Trinitatis, Famulus ved Universitetets Biblioteket (2 Portioner) og Universitetspedellerne, de ved det kongelige Bibliotek som Assistenten ansatte 3 Studenter, Studenter, som vilde være Missionærer i Nordland og Finmarken, i Ostindien eller Lapland og endvidere de Studenter, endog Tyske, som var Lærere ved Vaisenhuset; hertil føjedes saa senere endogsaa enkelte Landmaalerelever og Seminaristerne ved den grønlandske og finmarkske Mission. Mange af disse havde endog Lov til at sælge deres Plads til andre, saa man forstaar helt vel det paaklagede „Marschandiseri“ med Pladserne, og det onde Blod, saadanne Forhold maatte sætte blandt Studenterne; naturligvis kunde mange i Tidens Løb slet ikke blive klog paa det mærkelige Regimente paa Klosteret.

Det oprindelige Antal af 100 Alumner forøgedes af Christian IV., alt som Kommunitetsgodset kastede mere og mere af sig, til 120 i 1619 og 144 i 1630; som senere skal omtales, gik Antallet under og efter Frederik III.s Svenskerkrige ned, og først 1709 naaedes atter Tallet 100. Fundatsens Regel, at det skulde være tilladt i 5 Aar at nyde Kommunitetets Goder, ændredes snart derhen, at kun de Alumner, som inden 3 Aar havde taget Baccalaureatet, fik Lov at blive det fulde Aaremaal paa Klosteret; 1702 bestemte Theologerne, som altid mente at have en særlig Højhedsret over Kommunitetet, en Ret, som de forskellige Tider snart har respekteret, snart bestredet, at ingen ordinært kunde blive mere end 3 Aar paa Kloste-

ret, men det blev aldrig Praksis, og Aaremaalet vedblev stadig at være de fastsatte 5 Aar.

7. Regensen.

Imidlertid er vi i Omtalen af Kommunitetsforholdene naaede langt ned i det 17. og 18. Aarhundrede, og vi er derved i Tid gaaet forbi den vigtige Begivenhed, som vel er den mest interessante i en Regenshistorie, nemlig Regensens Siftelse. Det er allerede flere Gange omtalt, at man havde paatænkt at oprette en Studenterbolig, men at Planen stadig ikke var realiseret. Interessen levede dog stadig blandt de styrende Mænd; i 1595 skænkede Rigsraaden Hr. Christoffer Valkendorf sin Gaard i St. Pederstræde til Bolig for 16 fattige Studenter og derved opstod det Valkendorfske Kollegium. Kalmarkrigen lagde i de følgende Tider Beslag saavel paa Kongens Interesser, som paa Landets Penge; men efter Fredsslutningen tog Planen Fart, og da Fru Mette Hardenberg, Enken efter Kongens Kansler, Studenternes gamle Beskytter, Hr. Christian Friis, døde 1617, blev hendes Gaard udset som et passende Emne til en Studenterbolig; man indledede Forhandlinger med Arvingernes Repræsentant, Axel Rosenkrantz, og i August Maaned 1618 skriver Kong Christian IV. egenhændig i sin lille Almanak: „Laante jeg de Høylærde i Kjøbenhavn 9000 Rdlr.“ Det var dog ikke at betragte som en storlaaet Gave fra Kongen eller Staten; allerede det følgende Aar kunde Kommunitetets Økonom i sit Regnskab antegne: „Haver Kgl. Majestæt til Studenter og Kommunitetets Brug naadigst lade handle med velb. Axel Rosenkrantz og ved ærlig og velb. Mand og Streng Ridder Hr. Chr. Friis (til Kragerup), Hs. Maj. Kansler, købt sal. Chr. Friis velb. Fru Mette Hardenberg afgangne var tilfalden, hvortil jeg udi Haand-

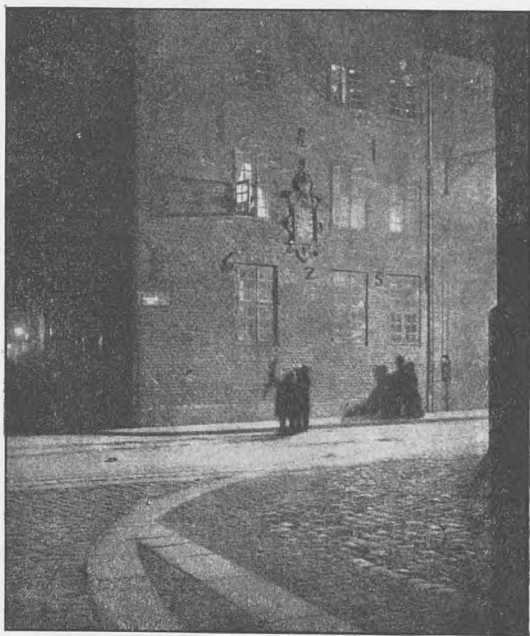
skrifter og rede Penninge haver igen paa H. Maj Renteri erlagt 9000 Rdr.“ Som man ser er Christian IV.s Andel i Regensens Stiftelse ikke egentlig overvældende; men det maa paa den anden Side ikke overses, at det sikkert har kostet Energi og Bestemthed at faa den gamle Plan ført igennem, saa det er dog ikke ganske uden Grund, at Kongen, saa længe Regensen har staaet, i Sang og Tale er hyldet derinde. Imidlertid gik Ordningen af Studenterboligen ingenlunde som Fod i Hose, og det synes, som om man i høj Grad hos enkelte Embedsmænd har maattet kæmpe med den sejge, maskerede Modstand, som altid er farligere end den aabenlyse.

Kanslergaardens Grund havde allerede en Gang 1541—43 tilhørt Universitetet, men siden havde den været i fornemme Folks Besiddelse og en prægtig Gaard, „fast et kongeligt Palads“, havde Kansleren her bygget sig. Hvordan denne Gaard laa, hvor Hovedbygningen fandtes, hvor langt Grunden strakte sig og om Rester af den gamle Bygning endnu staaer tilbage i Regensmuren, har allerede længe været Spørgsmaal, hvorover de Lærde har yndet at gisne; ingen ved noget bestemt derom, og samtidige Beskrivelser af Gaard og Grunde farer hele Kompasset rundt, uden at man kan blive klogere; det synes dog med en vis Sikkerhed at kunne fastslaaes, at selve Hovedbygningen laa der, hvor nu den ny Fløj er bygget eller maaske endnu nærmere Universitetet; thi naar senere høje Herrer vil købe Kanslerens Gaard af Kommunitetet, faar de altid tilbudt det Stykke, som ligger mellem Regensen og en Professorbolig nærmere Universitetet, men før det nuværende Borchske Kollegium. Mange ældre Forfattere taler om, at Regensen blev indrettet, hvor de kgl. Stalde laa; Pontoppidan forklarer det saaledes, at først var der Stald, saa Kanslergaard, saa Regens; men det lettest forklarlige vilde være, om man her

antager en Forveksling af Stalde. Laa Kanslerens Hovedbygning som omtalt et Stykke opad Kannikestræde, og Grunden dog gik ud til Købmagergade, hvad alt synes at tyde paa, saa maa den rette Plads for Udbygninger, Stalde, o. l. netop være der, hvor Regensen nu ligger, og i Byggearbejdet nævnes desuden Nedbrydelsen af en gammel Stald. De kongelige Stalde skal derimod vel ikke forstaas som Kongens Stalde; thi de laa sikkert paa eller ved Slotsholmen; men som nogle Stalde til en Ejendom, der tilhørte Kongen. Nu laa netop en Avlsgaard af Kongens lige i Nærheden, omtrent ved Landemærket, og da Regenskirken (Trinitatis) stod færdig, tilskøder Frederik III. 1651 Bygningsskriveren en Grund ved Enden af den nye Kirke imellem Kirkegaarden „och Aulffsgaardenn“, og paa den anden Side „ud till Aulffsgaardens Stald“. Her har vi altsaa kongelige Stalde nævnte, og det er jo ikke mærkeligt, at en vis Konfussion indtræder i topografiske Angivelser nogen Tid efter, at et Kvarter har skiftet Karakter saa stærkt som denne Bydel ved Regensens og Trinitatis-kirkens Opbygning; saaledes er Kanslerens Stald og Avlsgaardens kongelige Stalde forvekslede.

Straks efter Købet blev Halvdelen, og netop den Del af Grunden, som laa Universitetet nærmest, gjort til Professorbolig og derind flyttede den berømte Hebræer Cort Aslaksen, og denne Del mageskiftede saa Kommunitetet 1623 med Universitetet for den Grund i selve Universitetskarréen, som var nødvendig til en Udvidelse af Communitetsspisesalen dør. Den anden Halvdel begyndte man at omdanne; man rev Bygninger ned, og en Del af disses Materialer anvendtes, som omtalt, til Bygningen af det nye Kommunitets coenaculum, hvorfor Kansleren selv bestilte nye Mursten fra Svendborg og Ærø; men da Kongen saa mente at have paatrængende Brug for Stenene

anden Steds gik Arbejdet i staa. Økonomen, Professor Thomas Fincke, om hvem vi tidligere har talt, havde ogsaa Tilsynet med Bygningen, men her blev han uden videre sat udenfor, og Laurids Eskildsen, senere Raadmand og Byfoged i København, fik Opførelsen i Entreprise. Nu gik det raskere fra Haanden om det end viste sig, at der var meget Smaaavrøvl paa Grund af Mellemregnskabet med Kongen, For-

Stiftelsestavlen og Fløjen mod Købmagergade før Buegangens Bygning.

andring af Detailler o. s. v. Dog var man 1623 saa vidt, at den berømte Sten, som endnu sidder paa Muren ud til Købmagergade, og imod hvilken saa mange Vinduesruder fra 3 Gang 7 er knuste i Tidens Løb, kunde opsættes. Der staar: Solipotenter coelo

terraque pollenti ac invicto Deo, statori juxta atque unico sospitatori dato, Jesu Christo, domino nostri, Christianus IV Daniæ atque Septentrionis rex potentissimus, hoc pietatis collegium, bono veræ religionis per regna hac septentrionalia felicius fructuosiusque propagandæ dicavit sacravitque anno ab exhibitio in carne Christo 1623“, hvilket er udlagt: „Til den Gud, som almægtigt styrer Himmel og Jord, som er uforgængelig og har skabt alt, og til den enbaarne Frelser, Jesus Christus, vor Herre, helligede Christian IV, Danmarks og Nordens stormægtige Konge dette Fromhedens Kollegium paa det, at den sande Tro kunde udbredes heldigere og frodigere over disse Nordens Riger, og han indviede det Aar 1623 efter Guds Iklædning i Kød.“

Dog betaltes der i de følgende Aar endnu store Summer til Bygningen; i 1626 var man naaet saa vidt, at man bestilte Kakkellovne i Norge, og først 1628 var alt i Orden med selve Studenterboligen; men saa havde antagelig Alumnerne allerede boet derinde i 5 Aar. Gaardens Navn blev collegium regium, der snart fortrængtes af Benævnelsen Regensen. Betegnelsen Collegium domus regiæ skyldes højst kun en Fejltagelse. Men Byggerøderi paa Regensen er permanent; begynder man, varer det mindst det Slægtled Alumner ud; og saadan gik det ogsaa den Gang. Man havde Brug for en Bedesal og dertil valgtes Længen ud mod Købmagergade; Kapellet stod færdigt 1628 og dette blev den gamle Studenterkirke. Som saadan indviedes den d. 25. Okt. 1635 i Kongens Nærværelse med latinsk Messe og Tedeum; Studenterne havde hidtil hørt under Frue Sogn, nu henvises de til denne lille Kirke, kun naar de skulde staa offentlig Skrifte for begangen Leyermaal, skulde de — ob causas plurimas easque satis ponderosas — i Frue. Da alle Alumnerne og vel de fleste Studenter med, skulde

gaa i Kirke, viste Kapellet sig snart alt for lille; derfor lagdes allerede to Aar efter Grunden til Trinitatis, og da den var færdig 1656, hensank Kapellet atter i Ubemærkethed og brugtes kun til Studenternes Prædikener, til Andagt, Disputatser og antagelig Bogauktioner. Men Studenterkirkens Forbindelse med Regensen klæbede ved Trinitatis og endog Rundetaarn gik under Navnet „Regenstaarnet“.

Regensen havde dengang et ganske andet Udseende end nu; de to lange Fløje var i to Stokværk, og delt som helt ned til vor Tid i 2 og 4 Inspektioner eller Gange; derimod var Kirkefløjen ud mod Købmagergade kun i eet Stokværk, og Regensen maa, for at der kan have været Plads til alle de 120 Beboere, som den indrettedes til, vel ogsaa have haft en fjerde Fløj dengang, omtrent hvor den nuværende ligger, skønt herom er de Lærde svært uenige. Gavlene var opført i nederlandsk Renaissancestil med Ornamenter omtrent som Holmens Kirke; Kirken havde et lille Taarn og Spir, Gaarden havde sin Græsplæne og allerede den Gang var Regensen berømt for sine Lindetræer. Kunde Gaarden saaledes se hyggelig og rar ud, var Regensens Udseende udadtil ikke særlig indbydende, og der var tykke Jernstænger for alle Vinduer; disse Stænger har altid været en svær Anstødssten for Alumnerne og først helt ned mod det 19. Aarh. lykkedes det Regensboerne at faa dem væk.

Den Del af Grunden, som Universitetet var kommen i Besiddelse af, har været paa mange Hænder i Tidens Løb; og mere end een Gang har de høje Herrer, som valgte Gaarden dør til Residens, været Regensen et farligt og kostbart Naboskab; og da de jo havde let ved at naa Kongens Øre, plukkedes Regensen ganske artigt i Tidens Løb. Hannibal Sehested ytrede engang f. Eks. Lyst til at købe Gaarden og den hoslig-

gende Regens, hvad Kongen delvist gav Tilladelse til; men Sagen gik ikke i Orden dengang, hvorimod Holger Vind 1672 og senere havde Held med sig til at faa en Del af Regensgaarden lagt under sig.

Værre end Naboerne var dog de indre Fjender, alle de Ikke-Alumner, som i Tidens Løb med Støtte fra højere Steder tog sin Bolig derinde, og værst af alle var Præsten ved Trinitatis, som i 1687 udtrykkelig siges at lægge Beslag paa over $\frac{1}{3}$ af Regensen, og desuden havde saa ogsaa Kapellanen Bolig ved Regenskirken. At Provsten for Communitetet, som ogsaa efter Regensens Indvielse blev Regensprovst, fik Bolig dèr, vil i denne Sammenhæng ikke sige saa meget, fordi han kun fik 4 Værelser, i Reglen paa 1ste Gang, hvoraf det ene endda maatte afgives til hans famulus; desuden gik man stiltiende ud fra, at Provsten var ugift.

Regensen var imidlertid oprindelig udtrykkelig bestemt til Bolig for de 120 Kommunitetsalumner; de indlogeredes 2 og 2 sammen i Toværelsers Lejligheder, kun ganske faa Enkeltværelser fandtes. Det inderste Værelse skulde være Studereværelse (musæum), det yderste Soveværelse (cubiculum); i det inderste stod Kakkellovnen; Væggene var kalkede, Loftet umalet Bjælkeloft og overalt var der Stenguly, Ruderne var Blyruder. I Yderværelset stod en mægtig dobbelt Himmelseng til Kontubernalerne, i Inderværelset et Bord og en Kistebænk, som benyttedes til Madskab; senere kom ogsaa et Klædeskab til. Sengen fandtes helt ned til det 19. Aarh., om man end allerede tidligere havde set gennem Fingre med, at Alumnerne for at undgaa Sengefællesskabet anskaffede sig private Feltsege. Endvidere fandtes der paa enkelte Værelser prægtigt Bohave, doneret af en tidligere Beboer, et Sted var der endog en Ryslæders Stol, et andet Sted en Jernlysestage. Men endog det oprindelige tarve-

lige Udstyr var der Vrøvl om i det Uendelige; allerede 1627 besluttedes der i Consistorio, at ingen Alumne kunde faa privatum aut publicum testimonium, førend han vel havde skilt sig ved musæo og havde Seddel paa, at Alting, hvad derude hør, var heelt og beholden, og 1710 fandt f. Eks. Kommunitetet pludselig paa, at det spartanske Inventars Vedligeholdelse ikke længer, turde tynde dets Budget.

Ogsaa Varme og Lys var der tænkt paa paa Regensen. 1650 gaves der af Bibelpengene 2000 Rdlr. dertil og 1651 bestemte Kongen, at Professorerne „haver den Anordning at aarligen om Winteren till de fattige Studenters Fornødenhed vdi Regentzen vdi hvert Kammer worder leffueret En Fauffn weed och To pund liuss“. Senere ophørte disse Goder delvis, men i Steden for fastsloges den Skik, at Velgørere kunde skænke de enkelte Værelser en Sum, hvis Renter skulde bruges i Beboernes Interesse; der skulde købes for 6—8 Sletdaler Ved, for 2 Daler Lys og 2 Daler gik aarlig til „en af præposito ordineret Vaskerske for Lagen og andet Linned at reenholde“; først hvad der derefter blev til overs, tilfaldt Alumnerne. Kort efter Regensens Indvielse omtales ogsaa et Haandbibliotek dèr, og endelig var det under Overvejelse at sikre syge Alumner god Pleje; Mad fik de hjemsendt fra Klostret.

8. Regensliv før 1728.

Tiden omkring Regensens Stiftelse hører aandelig set til de goldeste i vort Land; det religiøse Frisind var slaaet til Jorden af Orthodoxien; en Tugtens og Autoritetsforgudelsens Aand havde paavirket alt; den ængsteligste Konservatisme blomstrede. Indrettelsen af Regensen var vel ikke sket uden Medfølelse for de fattige Studenter, men hovedsageligt

dog for at have Krammet paa dem, for at kunne kontrollere deres Flid og deres Leven. Enhver Alumne havde over sig sin Inspektor, disse over sig Viceprovster og over disse stod igen Provsten, over hvem atter de theologiske Professorer, Rektor og Konsistorium svævede, og af alle disse Overordnede saa de allerfleste, — hvad man har mange tydelige Eksempler paa — udelukkende eller dog primært paa deres egen Interesse og tilsidesatte ofte Hensynene til Alumnerne; ligeledes var det dem efter selve deres Instrukser snarere paalagt at være Angivere end Hjælpere og Støtter for de Unge. Kan det derfor undre nogen, at selv rent uskyldige Glæder faldt de Overordnede for Brystet, og Regensen en Tid lang snarere var et Fængsel end en Studenterbolig. 1629 havde saaledes en Regensianer efter den i Tyskland gængse Skik vist den „Letfærdighed“ at opvarte nogle bortdragende Kolleger med Musik, ovenikøbet paa en af de ugentlige Bededage, hvorfor Konsistorium lod ham sætte 8 Dage i Carcer; og denne sure Betragtningssmaaede at se al uskyldig Lystighed som Letfærdighed og Spektakel vedblev stadig. Endnu i 1725 indstiller Provsten: „Syntes og fornødent, at Noget blev sluttet om en Deel Vildsindede deres Lyst til enten at spille Bold i Regensgaarden, hvorved Vinduerne baade paa Regensen og hos Naboerne staar i Fare, eller og at anrette Kegelbane sammesteds, hvorved en uanstændig Raaben og Tilløb af Andre udenfor Regensen og Hinder for dem, som ville tage sine studia iagt, i Regensen foraarsages.“ Lidt mindre Højtidelighed havde sikkert været bedre, især da det allerede 1641 var bleven besluttet, at „Hver i Regensen skal holde sine egne Vinduer vedmagt i sine Kamre.“ Derimod forstaar man bedre, at Konsistorium 1629 bestemmer: „Studiois udj Regensen skal forbydes at have Bøsser, efterdi skyde Duerne neden af Tagene.“

Men naar man kommer ind paa Spørgsmaalet om Drukkenskab, og hvad dermed følger, forundres man tit over de Styrendes Langmodighed. Efter selve de af Kongen stadfæstede Klosterregler, ansaas den Forsyndelse at møde drukken til Maaltiderne kun med en Bøde paa 4 Skilling, dog, var det en af Davidsdegnene, maatte han bøde 1 Sletdaler. Der truedes vel stundom med Udelukkelse fra Bordet for slige Forseelser, og een Student i det mindste ved man blev relegeret, fordi han var drukken, men saa havde han rigtignok ovenikøbet været grov „i plumpe og barbariske Udtryk og anvendt den hellige Skrift paa en uværdig Maade.“ Det gode, stærke, tyske Øl drog haardt i Studenternes Sjæle, og i Juli Maaned i det Herrens Aar 1604 klages der meget over Alumnernes Uskikkelighed, at de med Majgilde, Krantse etc. havde siden St. Hansdag opdrukket 16 eller 18 Tønder tysk Øl. Ja paa en Dag var der paa Kommunitetet kun mødt 30 Personer, „de andre vare til driks“; hvorfor ogsaa Resenius, den theologiske Professor, kaldte Provsten for sig og spurgte, hvad det var for Banqvæt, han og de andre havde for? Han svarede: „Jeg veed intet deraf, jeg haver ikkun været der een Dag og ingen Øl givet.“ Da Forsyndelsen i dette Tilfælde var saa udbredt, slap de Anklagede med en Advarsel. Som ovenfor omtalt skænkede Kommunitetet kun ved højtidelige Lejligheder og Festdage stærkt Øl ud til Alumnerne, og da var Provsten kun sjældent en Vrager af den gode Vare, i hvert Fald fortæller en Anekdote om den brave Provst og Professor Søren Gluud, at han, da Kommunitetet efter Svenskekrigen ikke længer mente at turde tillade sig denne Udgift, saa ikke længere skøttede om at være Provst, men nedlagde sit Embede.

De fleste Udskejelser i denne Retning fandt

dog vel i Reglen Sted udenfor Kloster og Regens, især synes nogle Værtshuse paa den anden Side i St. Kannikestræde at have haft en svær fristende og dragende Indvirkning paa Alumnerne, trods alle Trudsler og Besværgelser fra de Overordnede. Efter den store Bataille 1676, hvorom der nedenfor skal berettes, besluttede Konsistorium, „for at betage Studiosis, som ligge paa Regentsen, den Lejlighed at løbe lige over Gaden, endog i Slopokker, i Kro- og Værtshuse tvertfor deres Logement, hvoraf nu nylig i sidste Action og Slagsmaal saa megen Decorde og Scandale er opkommen, at ingen Studiosus, som ligger i Regentsen, maatte lade sig finde i samme Krohuse eller nogen anden, som nu er eller komme kan i samme Gade, under hvad Prætext det være kan, sub poena extrusionis baade af Regentsen og Kommunitetet; og skal samme Conclusum Consistorii paa en Tavle i Regentsen ophænges og Executionen anbefales Præposito“. Endnu 1724 indskærpes det, at Alumner, som endogsaa om Søndagen besøgte disse „inhonesta conventicula eller blev udover den tilladte Tid, skulde miste Stipendiet.“ Men der var snart Forbud mod alt. Allerede 1631 blev det af Hensyn til en Farsot paalagt Studenterne at leve tarveligt, holde sig fra de offentlige loci secreti, men hvis nogen Student befindes „ventrum ibi exonerare“, skulde han hensættes i Carcer.

Studenternes Hang til Drikkeriet medførte flere alvorlige Skandaler, ikke mindst inde paa Regensen, og naar Selvfølelsen først var stivet af med den stærke Øl, tog man med Tungen undertiden Revanche for al daglig Undertrykkelse. Allerede 1577 havde der paa Klosteret fundet et regulært Slagsmaal Sted mellem Alumnen Hans Skarbæk og Provsten, en Holmgang, som fortsattes i en Boglade og tilsidst henlagdes til Provstens egen Gaard; Skarbæk blev derfor extru-

deret, men at hans Sag ikke har været helt slet, ses dog af, at selve Dommen indeholder Udtalelser om Muligheden af Benaadning, medens den nævestærke Provst fjernedes. 1632 foregik paany en lignende Scene inde paa selve Regensen; Konsistoriets Forhandlingsprotokol meddeler om Sagen, at Provsten Johannes Bondæus atter klager over Morten Nielsen, at han „for nogen Stund siden havde yppet Parlament med hannem og nu nyligen igen revet ham i Haaret og kradset ham i Ansigtet.“ Den arme Student var til Vedermaal og nægtede sig ikke at have slaaedes med ham, men paastod, at Provsten havde slaaet først. Men da det nu viste sig, at Morten tidligere havde været drukken og yppet Parlament i Regentsen, saa selve Rektor maatte skride ind, og ogsaa senere „med blotte Degen utilbørlig grasseret udi samme Regents“, saa maatte han først gaa in carcerem og derefter procedere med Provsten. Hvordan den Sag endte, ved man ej forvist; men disse Fornærmelser og Angreb paa Provsten, naar Øl eller Brændevin havde gjort modig, kendes ogsaa fra den følgende Tid, og 1720 har man i det theologiske Fakultets Copiebøger følgende skønne Historie:

„Jeg maa andrage, ihvor nødvendig jeg med sligt vilde molestere, en Studiosus herinde, nemlig Mathias Haberndorf, hans store Forseelse, som han begik i Mandags Nat her paa Collegio regio, da han, fortørnet over, at jeg, saasom Porten allerede var tillukt, vilde ikke lade lukke en Del ind, som stode udenfor, ret som han kunde være dux gregis, tog sig deres Parti an, og først udenfor mine Vinduer, mellem 10 og 11 raabte: „Wandal! Wandal! er det ikke noget uforskammet Tøieri!“ dernæst bankede paa min Trappedør, eller rettere sagt trommede continuerlig uden Ophold paa den, saa at jeg, som sad og studerte, maatte kaste Pen og Papir, og som den, der frygtede for, at Døren

ved slig Vold skulde blive sønderslaaet, løb ud, og først, uafvidende, at det just var M. Habendorff, der saa tordnede, skøndt jeg vel før havde kjendt hans Røst, der raabte, kan ikke nægte, at jeg brugte grove Skjeldsord i min Ivrighed, som jeg allerede var irret af den grusomme Allarm og Banken, hvilket han dog straks reprocherte; det med Vidnesbyrd kan godtgøres — (efter at jeg forhen i Skikkelighed havde spurgt, hvo det var, der ikke paa den Tid af Natten kunde lade være med sligt, og lade mig blive umolesteret paa mine Værelser, men ingen dengang svarede) — Siden gik han igjen ud i Gaarden, og med høj Stemme skjeldte mig ud, saa at de fleste vel kunde høre det, uden de meget stærkt sov, for et Barn, eller Een, der ikke kunde sættes i Paralel med et Barn, to Spand langt, turde prætere Nøglerne til Porten, og lægge Prof. Trellunds Tjeneres Navn til, at han stod udenfor Porten, som dog siden befandtes idel Løgn, kort sagt, prostituerte sig imod sin magistratum proximum og forargede et helt Collegium. Uagtet at Inspector P. Trellund igaar, da han havde ham for sig tilligemed mig og fire Vidner paa min Side, intra parietes privatos, deducerte, at han skulde pakke sig ud af Regentsen, vilde han dog ej tage denne Dom forfulde, men lod sig forstaae, at ville gaae videre, hvorfor jeg, for at maintainere min Ret og faae billig Satisfaction nødes til skriftlig at forestille samtlig Facultas Theologica Sagens Beskaffenhed, i det faste Haab og Forsikring, at De tilsammen finde det billigt, at benævnte Person, som den, der desforuden ej er et Almissem, forvises Regentsen, paa det saaledes, ved een eller anden unyttig Grens Afskjærelse, efterhaanden det ganske Træ kunde blive sundt, og det engang kunde raades Bod paa slig Liderlighed, saae og gjerne, at De vilde behage at true Vertshusfolkene ligeoverfor Regentsen, som tør vove, at saa langt ude paa Natten

at holde Studenterne inde hos sig, med at blive sat i tilbørlig Mulct efter Loven. Jeg recommanderer min Sag i samtlige Facultates gode Affection og lever altid Eminentissimi Domini Episcopi totiusque facultatis theologicæ

allerydmygste Tjener

J. Wandal.

Provstens Haab skuffedes ikke; Morten extruderedes „andre urolige Hoveder til Advarsel“ fra Kollegiet. Sagen var vel neppe saa alvorlig som den blev gjort til; man mindes ved dette uvilkaarlig Stygotius i Jacob v. Thybo: „Jeg haver endnu den samme Kaarde, den samme Stok, med hvilken jeg har slagen ind saa mangen ærlig Professors Vindue — udi Rostock.“

Endnu i de allerseneste Aar er der jo forresten ogsaa hændt en grufuld Begivenhed med en noget excentrisk Alumne, som kort efter forsvandt, en Begivenhed, hvorom endnu Strofen:

„Ja og selv Provstens Liv
 ,: Bom dille dille ,:
 trues med Gaffel og Kniv.“

bevarer Mindet.

Var Forholdene paa Gaarden, i Bagateller, saaledes stundom noget urolige, maa man ikke tro, at de undgik Statens Opmærksomhed. 1656 finder Frederik III., at „eftersom flittig inspection med Studenterne gjøris fornøden, och det med mest autoritet af en af Theologis best kunde forrettis, saa vil vi — — gjøre den Anordning, at (den ofte omtalte Nabogaard, som nu atter var bleven Universitetets) af en af Theologis efter Senium her efter bliffver opteret, som siden med Studenterne i Regentsen skulle hafve saadan opsiun, som hand acter at forsvare.“ Altsaa igen en ny Over-

ordnet. Og man skulde dog tro, at de tilstedeværende var nok, skønt det er sandt, Regentsen betragtedes officielt nærmest som en Slags Korrektionsanstalt eller Fængsel, hvad følgende lille Udskrift af Acta Consistorii for 1654 viser: „Johs. Nicolai var citeret af Morten Skipper til at høre Vidne imod sig. 2 Mænd og Kvinder af hans Nabolag beviste: 1. at han havde talet ilde og skjældt dem; 2. at have domineret i Helligdagene; 3. at have klamret med Dørene om Natten og turberet alle vicinos for deres Søvn. Samme Studiosus blev henvist til carcerem og siden at flytte ind i Regensen.“

Lavede drukne Alumner saa meget Postyr for Næsen af de straffende Myndigheder, kan man begribe, at det ofte gik vildt til udenfor Regensen, og i de utallige og bitre Fejder mellem Studenterne og snart Laquai-erne, snart Officererne, har Vinen, Brændevinen eller Øllet vel neppe virket afdæmpende.

Om Udskejelser in Venere er der vel neppe saa megen Tale, skønt naturligvis Bestemmelsen om, at Studenterne skulde skrifte Lejermaalsforseelser i Vor Frue, ikke tyder paa, at det var noget ualmindeligt; men paa det Punkt var Forholdene strengere i Fortiden. Saaledes blev 1646 „en Studiosus, som havde haft en Kvinde inde paa Kammeret hos sig i Regentsen fra halvgangen 7 til halvgangen 11 om Natten, tilfundet at incarcereres in octiduum og excluderes af Regentsen og Præpositus befalet, peractis precibus vespertinis, at deprecere paa hans vegne, ipso præsentē, denne Forseelse.“

Et interessant Strejflys over Tidens Opfattelse paa dette Punkt og maaske ogsaa over moralske Værdiers Kurssvingninger under Københavns Belejring kastes der af et Par Ansøgninger til Kongen fra Studenter, som har deltaget i Belejringen, og som derfor anraabe

om hans Naade; i den mærkeligste af dem er det Præsten Peder Christian Buch, som beder om Naade, da han paa Grund af Letfærdighed tiltales paa Embedet; han tilstaar, at han af „menneskelig Skrøbelighed haver forseet mig och icke vidste, at Gud saa snart vilde forfremme mig til det Hellig Præste Embede,“ og derfor er nu hans Hustru nedkommen 12 Uger for tidligt. I enkelte andre Lejermaals Sager mod Studenterne, ordnes det med, at Studenten kommer i Carcer og senere maa gifte sig med Pigen, især hvis hun er en af Professorernes Piger, eller betale hende en god Medgift.

En Side ved Studenternes Væren, som der gives nøje Agt paa, var deres Klædedragt. Ikke at man søgte at holde dem ordentligt og propert klædte; nej, først og fremmest gjaldt det om at bevare dem for de udenlandske Moder, og endog Maaden, hvorpaa deres Haar blev klippet, var undergivet Kontrol. I det ovenfor omtalte Klageskrift til Kansleren fra c. 1625 fra Slots-Præsten Menelaus Pauli (Næstved), hvor alt muligt betydeligt og ubetydeligt inddrages, saasom Vognmændenes Banden og Fjasen med Pigerne, Søndagshandel, Søndagsfiskeri, Søndagsskovture, ja endog et Klagepunkt som: „dend slemme Drick oc Gilledis paa Lantzbyerne gaar nu alle Vegne i fuld Suang igen; baade Møggilde oc Pintzgilde; for kaart siden slog de En ihjel i Loughnby i samme Gilde,“ er der naturligvis ogsaa en Filippika mod de nye Kvindedragter „høye Toppe med Ryncker oc Follder bag vdi oc Jern Bøgle; Hoffuetklæderne sættis paa lang Manere som et Asenhoffuit. Suare Skiød paa Trøyerne, store vide oc rynkede Skiørte, afsette oc snørede Sko med store Spyggaff oc Silke Visker udj.“ Men især gaar han dog mod Studenternes Dragt: „Kand oc icke nok begrædis dend slemme Letfærdighed, vore Studiosi bruge med deris Klædedragt. In veritate! de traade her frem i Støffle

oc Sporer i deris Ungerske Rocke, med deris Toppe for i hoffuedet, saa de Gudfryctige maa græmme sig til døde over saadan Letfærdighed. I Sandhed! Rector burde med de andre Høylærde at holde dem til saadan Klædedragt, som deres Stand kræver oc lade adelige Personer føre smalle Støvler med klingende Sporer, som det qvemmer. Ja, dem burde at skjære deres Haar, som den hellige Aand foreskriver hos Ezechielem cap. 44. Sandelig disse mange Toppefostre, som fødes iblandt os, paaminder os endog om denne Letfærdighed — — Rektor burde forvise dem fra kgl. Maj. Disk og Bord, der ikke holdt dem i høvisk oc alvorlig Klædedragt, som deris Stand qvemmer.“ Klagen har antagelig virket; thi umiddelbart derefter udstedes et Universitetsprogram, som bebrejder Studenterne, at de tænke mere paa deres Frisure, end paa deres Sjæls Frelse, og er hengivne til Haarpynt, Haandlin, Bjælder paa Skoene og disses tilspidsede Form.. Og talrige senere Programmer taler et lignende Sprog. En morsom Scene fandt Sted 1645 mellem Rigens Kansler Just Høg og Sjællands Biskop i Anledning af Studenternes Forhold til Adelen, hvorom senere. Kansleren lod sig mærke at have største Mishag udi den allamodiske Dragt, som Studenterne, Andre til Forargelse, førte, hvortil Bispen svarede: „at ham tykkes, den største Del Alamode stod i, at baade Buxer og Trøje var ludslidte og undertiden revne, saa at baade han og andre Godt-Folk i Akademiet maatte komme dem til ringe Undsætning at bøde Klæderne med,“ da tog den gode Herre det noget haardeligen op, og af christelig Iver, som Bispen ikke andet kunde mærke, talede med mange Ord om deres Remmer og Silkebaand og Knæbaand og andet mere, som han sagde sig ikke Altsammen at kunde ihukomme.“ Universitetet blev nu bange og indskærpede Studenterne under Trudsel om Udstødelse af Kommunitetet, at de skulde passe paa, at

deres Haar var decenter skaaret, aflægge Remme, lukke deres Ærmer, afskaffe de vide Støvlekraver med mere Uskikkelighed. 1635 bebrejder Konsistorium Studenterne, at de tænke mere paa deres smukke Støvler og Linned end paa Bibelen, specielt skulde Theologerne passe paa. Under saadanne Forhold forstaar man godt, at de første, som 1645 viste sig paa Universitetet med Paryk, blev indkaldte for Konsistorium, og endnu 1656 blev den arme Rhodius indstævnet for sin Paryk og uskikkelige Habit.

Endnu 1667 fik Studenterne Tilhold fra Kongen om som sømmeligt at bære den sorte Kappe; dette tynde Slag hang dem i Reglen sammenrullet nedad Ryggen som en Hale, hvad der skaffede Studenterne Øgenavnet *Petrum Caudae* eller, som Holberg siger, *Per Kaudi*. Endnu da Rahbek blev Student, blev han fremfor andre af Universitetet valgt til Russernes Ordfører, da han ej gik i affarvet Dragt.

Studenternes Hjærtebarn var dog deres Kaarde; de ældre Klosterlove og Studenterbestemmelser forbyder Vaaben, og endnu 1657 formener Kongen Studenterne at gaa med Kaarde og angribe Vægterne om Natten; men i hvert Fald fra Københavns Belejring blev Kaarden Studenterne uundværlig; der gjordes vel Undtagelser med Theologerne, men det frugtede ikke og 1694 klager Biskoppen over, at de theologiske Studenter end ikke paa Prædikestolen vilde lægge deres Vaaben. Ja, den senere Godsejer Joh. Ad. de Clerque († 1729) vilde hellere frasige sig sit akademiske Borgerskab end skille sig fra sin Kaarde. I Epistlerne skriver Holberg, at c. 1705 „var en Figtmester udi samme Anseelse som en Professor ved Universitetet, i det ringeste kunde han blandt vore Studenter regne lige saa mange, om ikke flere Skolarer; thi en norsk Student, som ikke havde freqventeret Figtskolen i København, blev anset ved sin Hjemkomst som En, der havde anvendt Tiden

ilde ved Universitetet. Figtøvelser var da ogsaa nødvendige, efterdi det var grand mode hos alle Folk saavel Gamle som Unge at duellere med hinanden udenfor Stadsporten paa Fuglestangen“. Derimod lyder det yderst forbløffende, naar Rektor efter Carl XII.s Landgang 1700 paaskynder Studenternes trevne Melden sig til Fanerne ved at skrive: „I skammer Eder ikke ved i Fredstid at bære Vaaben og dog skælte I nu ved at bruge dem, naar Nøden byder.“ Naa, bange er det vel neppe ret at kalde Studenterne; dertil havde de haft for mange Kampe i den forløbne Tid og vi vil nu et Øjeblik opholde os ved disse berømte Batailler.

Før Midten af 17. Aarhundrede er Misfornøjelsen med Adels Regimente vel nærmest opstaaet i den lærde Stand; Dybvads Sæd bar Frugt og de uheldige Krige, hvor Adelen, trods enkeltes blændende Egen-skaber, havde vist altfor stor Selviskhed og Uduelighed, opirrede de lavere Stænder; ikke mindst den lærde Stand, som havde Kongen at takke for meget og var ham dybt hengiven, følte den tilspidsede Situation mellem ham og Adelen. At det under saadanne Forhold maatte komme til ubesindige og voldsomme Demonstrationer fra Studenternes Side, er indlysende. Et af de interessanteste og morsomste Eksempler er netop den Begivenhed, som gav Rigens Kansler Lejlighed til 1645 at fremkomme med Klagen over Studenternes Dragt, og da den kaster et godt Lys over Adels prikne Tænkevis og Studenternes barnlige Drillerier, refereres den her: „I Consistorium berettede Bispen Jesper Brockmann, at Kansleren lod sig med mange Ord vidtløftigen mærke, hvorledes Studenterne skulle sig ufiinligen imod Adelsstanden forholde med usømmelige Ord og Vedernavn, med Raaben af Vinduerne efter Adelen paa Gaden og med Stene at slaae efter Adelen, og Studenterne, som ligge udi Borgernes Huse, med deres Ord og onde Exempel at være Aarsage og

Anledere til adskillig Spot, og da Biskoppen bad om Exempler, fremstod Jørgen Kruse, som tilstede var, og meldte, hvad Modvilie trende Studentere havde gjort ham paa Skuden, der han rejste fra Jylland — nemlig, at uanseet han dem om Dagen med Mad og Andet, som han med sig havde paa bedste Maade efter Lejligheden havde tracteret, ikke desmindre, der han laa i Kahytten, hvor nogle af Folkenes, som paa Skuden var inde med, deres Madposer var indlagte, og de dem efter Begjering ikke kunde bekomme, eftersom han formeente, de Natten over uden Æde sig vel kunde behjelpe, da gjorde to Studentere, som vare paa Skuden, sig meget unyttige og komme for Kahytdøren, og Madposerne, som ikke var deres, æskede med haarde Ord. Og der han ikke deres Villie vilde efterkomme, truede og gjorde hos de andre i Skuden iblandt anden Tale, saadan Syllogismum om ham:

Den, som forholder vore egne Folk deres Mad og ikke vil lade den følge, er værre end en Svensker.

Denne Herremand, her er paa Skuden, forholder disse godt Folk deres Mad.

Derfor er han værre end en Svensker.

Og iblandt andet skulde samme Personer, som han mener, have kaldet Herremændene Haremænd. Og blev der paa Kahytdøren malet en Hare o. s. v.“ Til Sagen stillede Consistorium sig noget skeptisk og udbad sig nærmere Oplysninger for at kunne alvorligen animadvertere paa Brushovederne; Sagens Udfald kendes ikke. Men vi ser af det hele, at der var Spænding til Stede.

Under Rigsdagen 1660, da Spændingen voksede til Højdepunktet, brød det ogsaa ud til en enorm Bataille i Kannikestræde mellem Studenterne og Adelens Lakkaier, hvorved en Regensianer, som ikke tog Del i Striden, blev saaret i Fingeren og døde deraf. Adelen var dybt rystet over denne Strid, og Rigshofmesteren

forlangte, at Rektor skulde befale Studenterne, dels at aflægge Kaarderne, dels at holde sig inde efter Kl. 6, hvad Rektor ogsaa gjorde. Studenterne, som netop havde deltaget i Forsvaret af Staden, protesterede mod det første Punkt, og Sagen kom for Kongen, som — efter hvad Langebek beretter — af Galanteri mod Studenterne, men vel snarere af politiske Grunde, forordnede, at Studenterne maatte beholde Kaarderne, men Lakaierne skulde miste deres, og at ingen Adelsmand maatte vise sig paa Gaden med mere end een Tjener. I de følgende Aar vedvarede Fjendskabet; det sidste store Lakaislag stod 8. Marts 1696 udenfor Regensen. „Om Aftenen var i Store Kannikestræde en svær Allarm opreist, formedelst en blodig Rencontre og Slagsmaal imellem Studenterne paa Regensen og en stor Hob Laquaier. Studiosi brøde Stenene op af Gulvene i Regenskamrene til Defension og brugte udenfor paa Gaden adskillige Gevær i deres Furie; Laquaierne iligemaade mod dennem. Alle Regentsvinduerne blev indslagne og mange brudne Pander paa begge Sider bekomne.“ Ovenpaa dette kom der Forbud under Trudsel om Relegation mod at gaa paa Kommunitetet med Kaarde eller overvære Klammeri paa Gaden, ligesom ogsaa Forbudet, som ovenfor er omtalt, mod at gaa paa Kro i Sloprokker hører til Eftervirkningerne efter denne Historie. Sagen gik til Kongens Dom; en Student Niels Banner blev relegeret og 6 andre, hvoriblandt en Kingo, en From og en Bollesen, blev i et halvt Aar berøvede Stipendier og desuden regnede det med Bøder og Fængsel.

Studenterne havde andre Arvefjender end Lakaierne, og det var Byvagten og Militæret. Ved uendelig mange Lejligheder var der Klammeri mellem dem og enkelte, især drukne Studenter, kun sjældent kom det derimod til aabent Slagsmaal, som da Studenten Martin Wibigus, der havde dræbt en Bogbinder med en Sten,

1651 var bleven henrettet og Bødlen havde været uheldig, hvorfor Studenterne overfaldt Underfoged og Vagt med Slag og Stenkast. Værre var imidlertid Slagsmaalene med Militæret. Allerede i 1627 omtaler Studiigaards Regnskaberne, at en Del af Taget paa Kommunitetsbygningen var bleven revet ned af Soldater „i Parlament med Studenterne“ og i 1654 fandt der et Slagsmaal paa Kaarder Sted udenfor Frue Kirke mellem Studenterne og „Hofkarlene“. Men især er det i 18. Aarh., at Uvejret bryder løs; Militæret repræsenteres som Regel af Landcadetterne, medens Regensen bliver Studenternes Borg. Man erindre blot Jacob von Thybos Plan om at belejre Regensen. 1718 var der saaledes et Slagsmaal, saa alle Vægterne fik Ordre til at være paa Post og Byens Kommandant maatte afpatrouillere Gaderne med Rytteri og Fodfolk. Trods Paamindelser og Trudsler til begge Sider vedblev Urolighederne, og Erik Pontoppidan fortæller i sin Selvbiografi, at han en Aften blev overfalden af Kadetterne og berøvet Hat, Muffe og Kaarde. 1719 gik det endog saa vidt, at Regensianerne maatte beklage sig til Universitetspatronen, fordi Landkadetterne 10. Jan. havde samlet sig udenfor Regensen, ladet høre mange Skældsord mod Studenterne, hugget i Regensporten, og da de ingen Modstand fornam, slaaet Ruder ind paa Regensen og Ehlers's Kollegium, hvorfor Regeringen hyperalvorligt nedsatte en Kommission til Afstraffelse af de Skyldige; den kom til at bestaa af Oversekretæren, Generalprokurøren og en Oberstlieutenant. Slagsmaalene vedblev dog med Perioders Mellemrum. 1734 var det, som det nedenfor skal omtales, atter galt, og senere kommer saa det berømmelige Slag i Filosofgangen og Posthusfejden.

Vi ser altsaa, at Studenterne og Alumnerne nok en Gang imellem turde kny, trods Professorernes Aag; ved en bestemt Lejlighed vovede de sig særlig langt

ud som Repræsentanter for den offentlige Mening, og det var ved Dronning Anna Sofie Reventlows Indtog 1721. Dronningen var jo yderst upopulær; Kongens Tvegifte havde vakt den største Forargelse i Landet, især da den almindelige Opfattelse desuden var, at Kongen altfor meget negligerede sin rigtige Dronning. Da Anna Sofie nu var kronet, lod Økonomen sætte smigrende Indskrifter og Lovprisninger op paa Klosterets Mur; men det fandt Alumnerne for galt; det kom til alvorlige Spektakler og Økonomen fik en ordentlig Skræk i Livet; Spisningen maatte indstilles en Tid og der tilbødes Økonomen personlig Vagt.

9. Regensianerne under Københavns Belejring.

Efter nu saalænge at have opholdt os ved Studenternes Levevis og Tænkemaade maa vi omtale deres Forhold til et Par af de almindelige Begivenheder i Landet, som har været af den største Betydning. Den første og vigtigste Begivenhed er Svenskekrigen og Københavns Belejring. Da Carl X Gustav første Gang rykkede mod København, dannede ogsaa Studenterne paa Kongens Opfordring et Korps, som dog ikke kom i Ilden før Roskildefreden. Fredsbruddet næste Gang fandt netop Sted i Sommerferien, hvor mange Studenter var borte, og hovedsagelig kun de 144 Klosteralumner var inden Murene. Atter dannede Studenterne et Korps paa Kongens Bøn; men de forlangte rigtignok først: kun at faa en dansk Mand — Kjeld Lange eller Mogens Krag — til Overordnet, da disse bedst kendte danske Studenter Humør, dernæst Forbud mod at tractere dem med Hug og Slag, og endvidere Sikkerhed for Mad, Pleje og fortrinsvis Forfremmelse efter Krigen. De fik det, som de vilde det; Korpset dannedes; det var paa 266 Mand, deraf var 134 Alumner, altsaa over Halvdelen; de deltes i 4 Kompagnier og 1. Kompagni kaldtes an-

tageligt det Norske Kompagni. Begyndelsen i Krigstjenesten var ikke behagelig; de maatte udbedre Befæstningen og trille Hjulbøre med Jorden op paa Voldene, men da selve Obersten tog sin Hjulbør og trillede i Spidsen, gik det helt godt. Paa Volden fik de Plads omtrent ved Rosenborg og i Staldene der havde de til en Begyndelse Hovedkvarter; i Volden lavede de Skure til Ophold og Økonomen Mule leverede dem Lys til disse Hytter, mens de, som havde daarlige og forslidte Klæder, ved Kuldens Komme fik Tøj og Sko af Kongen. Under Udfaldene gjorde de sig, som bekendt, meget bemærkede ved Mod og Paagaenhed; af sine Modstandere frygtede Fjenden mest Baadsmændene og „de Sorte“, Studenterne. De militerende Studenter havde for største Parten Kosten paa Klosteret, som derfor befriedes for en Del Alumner, som have Midler „eller lader sig Som pædagogis bruge, saa vel som for dem, der tienner Professoribus for famulis eller ligger i fornemme Folks Huse,“ og Økonomen, den senere Højesteretsassessor Mule, foreslog endvidere, at Davidsdegnene skulde stryges og istedenfor 144 Studenter fulde 180 bespises. Men han maatte senere melde Pas; dog vedblev han til helt ind i December, rigtignok kun ved Udlæg af sine egne Midler, at holde den fulde Spisning gaaende, men saa gik Antallet af Portionerne og Portionernes Størrelse ned ad Bakke, indtil Studenterne i Juni 1659 klagede over, at de ikke fik til Livets Ophold, skønt kun 24 bespistes; tilsidst var der kun 12 Alumner ved Bordet.

De Studenter, som der ikke var Plads til i Kommunitetet, skulde indkvarteres hos Professorer og Præster, og det forordnes, at Studenterne skal kaste Terning om, hvorvidt de skal paa Klosteret eller i Indkvartering; men uagtet Fjenden stod for Porten og alle andre Borgere maatte sætte Livet i Vove, ser vi nu en af de usmageligste Fejder mellem Profes-

sorer og Præster om Fordelingen af disse Byrder og om enkelte Detailspørgsmaals Ordning. Kun paa eet Punkt var Professorerne flotte; de bestemte, at de Studenter, som faldt i Kampen, kunde blive begravet i Universitetets Kirker uden Betaling, men protesterede mod, at samme Begunstigelser udvidedes til deres Officerer.

Kort efter Hollændernes Ankomst „forløvedes“ Studenterne, dog maatte de i Januar atter sammentræde som Sikringsvagt, og under Stormen gjorde de Tjeneste ved Vandkunsten og Løngangen; netop der, hvor alt gik hedest til, stod Studenterne som Mænd. At nævne Detailler fra Slaget er nu umuligt; dog er Navnene paa enkelte Tapre opbevaret, som Brødrene Sejdelin, hvem Kongen derefter tilbød Avancement i Militæretaten eller i Civiletaten; de valgte dog Præstegerningen og fik Løfte paa Hovedstadskald. Blandt de Tapre er et berømt Navn, Ole Borch; hans Mod belønnedes med, at han straks udnævntes til Professor, og forlenedes med Indtægterne af Strø Sognetiender paa Livstid. — Naturligvis var der mange Disciplinærforseelser blandt Studenterne, som andre Steder i Hæren, og Spørgsmaalet om, hvem der havde den straffende Myndighed, Universitetet eller Officererne, voldte megen Uro. En Gang gjorde „Nordbaggen“ Lavrits Gram Vrøvl i den Anledning, saa det nærmest fik Karakter af Mytteri, hvorfor Clavs Kjerulf, som bebrejdede Officererne deres formentlige Retsbrud ved at arrestere Gram, truedes med Kaarden af Obersten, og da Kongen kom forbi, drog denne sin Pistol for at skyde „Oprøreren“ ned paa Stedet, hvad Kjerulf dog ved Flugt undgik. Endnu mere Vrøvl gjorde Kristianiabispens Søn, den senere Gehejmerraad og Gesandt Stockfleth, som havde draget Kaarde mod en Kammerat; han vilde hverken lystre Konsistorium eller Auditor og faldt først til Ro, da han blev truet med Relegation.

Et Eksempel paa, hvor stor Nøden blandt fattige Studenter under Belejringen var, findes i Konsistoriums Protokoller, hvorefter Niels Arvedsøn og Laurits Kolle havde bestaget og indbrudt udj Johannes Jakobsens Kammer udj Regentsen. Arvedsøn havde for Armod og Fattigdoms Skyld og af Mangel paa Seng sat en Stige til et Regensvindue og straks lagt sig til at sove i Sengen der, hvad der opdagedes og vakte stor Allarm. De kom et Par Dage i Fængsel og maatte give Løfte om ikke at tage bort fra Byen, før Ejeren af Værelset kunde faa konstateret, om han manglede noget. — Da Bispisningen blev daarligere og daarligere, ønskede mange Studenter efter den direkte Belejrings Ophør at rejse hjem, om de kunde; og endelig fik nogle Kongens Tilladelse dertil og forsvandt. En Studenterpoet, som fortæller om alle Lidelserne, skriver:

Det Phoebi Chor,
 i Kloster bor,
 Bønfaldig lader skrive
 Til Kongen, saa
 De rejse maa
 Og holde sig ilive.
 Et Maaltid Mad
 Paa flade Fad
 Om Dagen kan ej klække
 Og dagligt Brød
 Mod Hungersnød
 For dem er højt paa Hækken.

Da efter Freden alle fik Lov at rejse, drog de fleste Studenter hjem, hvorved Klosterbispisningen reduceredes yderligere, saa der i 1661 en Tid lang kun spiste 6 Alumner; Traktementet var neppe en Tredjedel af det tidligere, og „Regentsen staar moxen øde!“ Først

1663 genoptoges Klosterøvelserne, og det bestemtes, at ikke mere end 100 Alumner skulde bespises, men det varede, som omtalt, mange Aar, før Tallet blev fuldt.

Kampen havde givet Studenterne Selvtillid og Mod; de indgav til Kongen ret radikale Forslag, som dog ganske overhørtes; derimod blev Kaarden dem fra denne Tid en trofast Følgesvend. Mange Studenter erhvervede sig ved Forsvaret Ære og Befordring; desværre var der ogsaa en uværdig imellem Studenterne, Forræderen Ove Helmer, en Præstesøn fra Skaane. Han forlod før Krigen Studeringerne og vandt Kongens Yndest, sendtes ud for at rekognoscere under Krigen, men indlod sig med Svenskerne. Han blev opdaget, pinligt forhørt, og henrettet 1659. Universitetet relegerede ham.

Den følgende Tid var en trang Tid for Kommunitet og Regens; Godserne var ødelagte efter Krigen; Landgilde og Tiender kom ikke ind og Udgifterne voksede, saa Stiftelsen kom i en Gæld, som 1674 udgjorde 11,500 Rdl. Ved et Kongebrev blev det da bestemt, at den fjerde Ret skulde bortfalde og ved Valget af Retter skulde Økonomen tage særligt Hensyn til Prisbilligheden. Heller ikke denne Indskrænkning hjalp noget. 1682 traadte en ny Kommission sammen og dens Indberetning taler kun om Ulykker og Mangler: Klosteret er brøstfældigt, Kornlofterne fordærvede af Orm og Regensen saa brøstfældig, især „paa Vinduer og Kakkellovne, at studiosi ei imod Vinteren kan være derudj“. Efter Kommissionens Forslag kom saa det ny Kommunitetsreglement af 1683, hvorved Stiftelsen hjalp paa Fode ved direkte Statstilskud og Skattefrihed; denne Forordning hjalp, om end langsomt. 1693—95 blev Regensen repareret, men rigtignok hovedsagelig paa Universitetets Bekostning. Universitetet fordrede derfor senere i 1705 Pengene tilbage og fik dem ogsaa.

Det var i disse sørgelige pengeknappe Aar, at man nægtede Alumnerne det Godtøl Helligtrekongersaften, hvormed de plejede at drikke Stifterens Skaal, hvorfor Søren Glud, som ovenfor omtalt, pludselig nedlagde sit Embede som Provst; denne Demonstration bevirkede, at Kommunitetets Ephorus befrygtede, „at man skulde ilde resentere det til Hove, om man fik vide saadan god Skik at være ophævet“ og forordnede atter det gode Øl skænket næste Aar. Efter Aarhundredeskiftet kom bedre Tider. Indtægterne steg, indtil de i Tyverne aarligt naaede over 37,000 Rdl.; der blev et aarligt Overskud, som opsparedes, saa Gælden afbetaltes, og Stiftelsen fik atter Formue.

10. Regensianernes Ligbæringer.

Men stod det slet til med den rige Stiftelse, gik det endnu værre for de arme Alumner; Penge var det ikke let at tjene i de Tider; Stipendierne i rede Penge var faa og sjældne, og mange Studenter led Nød, da ikke blot Klæder og Bøger krævede Penge, men endogsaa Professorerne, endog ret haardhjertede stod paa, at de fik de dem tilkommende Honorarer, selv af de fattigste Elever. Man har en Anekdote om den lærde Professor Thestrup, som, da en fattig Student før Examen bad om Eftergivelse af Examensgebyret, foreslog Studenten at overlade ham Kaarden som Pant for Honoraret, hvad der ogsaa skete; den unge Mand fik Examen, og bad derefter ynksomt Professoren laane ham Kaarden til Kandidatgildet, hvad der tilstodes, hvorefter Professoren aldrig senere saa hverken Kaarde eller Penge.

Vi skal nu omtale et af de Midler, hvormed Studenterne søgte at hjælpe deres slunkne Pung paa Fode, og det er Ligbæringen. At Studenterne bar Lig af fornemme, lærde Personer, var en gammel og for de

bærende indbringende Skik; det var en Hæder, der vistes den afdøde. Men Universitetet var allerede i gamle Dage paa sin Post, at Standens Ære ikke led noget Skaar og 1631 indskærpede saaledes et Universitetsprogram, at Studenterne ikke maatte være Ligbærere, for hvem som helst, men kun for literære Personer, naar de dertil har erhvervet Tilladelse hos Rektor. At Skikken at pynte paa en Begravelse ved ligbærende Studenter holdt sig, viser en Konsistoriumsbeslutning af 1685, som fastslaar, at Gejstlige nok kunde udbæres af Studenter. Men Skikken, og den antageligt dermed forbundne Indtægt, har dog kun haft et ureglementeret Præg; fra den store Pests Tid i 1711 indtræder der derimod et Omslag. Det daværende Liglaug vilde ikke gaa ind paa Sundhedskommissionens Karantæneanordninger og blev derfor suspenderet; Pestligene maatte dog begravnes, og Biskop Worm henvendte sig saa til nogle af Regensens Studenter, som ogsaa paatog sig at besørge de pestdøde begravede paa bestemte Betingelser, som godt Kvarter, god Løn, fri Dragt, Kur og Pleje, om de blev syge, og honnet Begravelse, om de døde, samt desuden, at det kun var „Pengelig“, de skulde yde Bistand (over 1 Rdl. pr. Bærer), og at de og de Studenter, de eligerede, for Fremtiden alene maatte besørge Begravelser. Man gik ogsaa ind derpaa. Imidlertid viste det sig, at der kun var faa Velhavende tilbage i Byen, saa Studenterne fik kun lidt at gøre med Ligbæring og blev derfor blot benyttede til smittede Huses Forsegling og tilsidst bestemte Kongen, for dog at have nogen Nytte af den Løn, han gav, at de skulde „lære Fyrværkeri (Patronfabrikation) og deri gjøre Tjeneste.“ Pesten bortrev Halvdelen af de 12 udvalgte Studenter; Resten blev i Novb. Maaned efter Karantæne sat paa halv Gage og deres Kvarter paa Nørrevold ophævedes. Men de havde deres Privilegium; det stadfæstedes 1712, og

endelig 1714 ordnedes Forholdene fuldtud saaledes, „at Studenterne udi collegio regio eller saakaldet Regentsen skal herefter være de, som til Ligene iblandt de Gejstlige og Borgerskabet alene skal bruges;“ dog havde naturligvis ogsaa andre Mennesker Lov til at bære Lig, naar de gjorde det uden Betaling, Skjænk eller Maaltid. Da Laugene benyttede sig heraf, blev Fortjenesten tit ringe for Studenterne, hvorfor der 1747 paalagdes alle Laugene tilsammen hver Jul at give 300 Rdl. til Brænde for Regensen. Ligbæringen lededes af en af det theologiske Fakultet beskikket Mand, som kaldtes „Studenternes Formand“ og snart fik Bopæl paa Regensen; han udvalgte Bærerne efter Tur, naar Ligbæring var bestilt, og i Procession gik man til Sørgehuset. Bærerne skulde holde sig „skikkeligen og reenligen udi Klæderne saavel med Linned som med Uldent, saa at de selv kan have Ære deraf og den gemene Mand ej skal undse sig ved at bruge den; i Særdeleshed skal de bære sorte Klæder og bruge lange Kapper“. Alligevel var de i Reglen fælt klædte, og ofte maatte de efterladte fikse Studenterne noget op. Naar Ligbærerne kom til Sørgehuset, blev de altid budt til en „Collats“, Smørrebrød og Snaps, men der serveredes særskilt for dem ude paa Gangen eller i Forstuen, fordi de udbredte en ilde Lugt, og Godtfolk blandedes nødigt med dem. Gratis Snaps var imidlertid en farlig Sag for Studenterne, hvorfor det ogsaa specielt forbødes dem at være drukne, naar de bar Lig; men man har en bestemt Fornemelse af, at Forbudet heller ikke her hjalp stort, thi i et af de talrige Flyveskrifter i Anledning af Ligbæringens Omordning under Prokansler Janson, læser man følgende kostelige Filosoferen: „Enten maa nu Prokanzleren have bragt i Erfaring om de nuværende Regensianere, at nogle af dem have ved den Lejlighed (o: Ligbæringstraktementet) drukket for megen Fro-

kost, eller han maa have den Frygt for de tilkommende, at de skulle tage for meget til sig og blive ubeqvemme at studere den Dag. Tror Du ikke, dette maa være Aarsagen? Hvis saa er, da beholder han stor Ret derudi, at det er altid skadeligt for Studenterne at drikke for megen Frokost. Men dersom han tror, at dette er en Følge af Liigbæringen, saa holder jeg ikke med ham. — Den Traktering, som koster intet, lader mange sig og smage særdeles vel. Men Du maa tilstaa mig, at de Retskafne, Ærekiere og Afholdne, som tænke videre, end at blive Skoleholdere paa Landet, fornærmes virkelig ved saadanne Tanker. De Regensianere, som have naturlig Lyst til at drikke en god Frokost, ville neppe underkue den for Liigbæringens Afskaffelses Skyld; og Contrasterne til disse trænger aldrig til saadant Forslag.“

Forfatteren af Flyveskriftet er imod Ligbæringens Afskaffelse; han var dog en enlig Fugl. Ved intet andet følte Studenterne sig nedværdigede som ved Ligbæringen og Folks haanlige Behandling. Men det var ikke Smaating Privilegiet indbragte; mens Studenterne i Kostpenge for Klosterspisningen fik 4 Mk. ugentlig, altsaa ca. 35 Rdl. aarlig, fik de af Ligkassen ca. 25 Rdl. og denne Indtægt kunde de ikke give Slip paa, især da andet Erhverv, som Undervisning, i Almindelighed kun indbragte dem 6 Skilling Timen. Men Sagen havde en anden Side. Forskellen mellem Professorer og Studenter blev mindre, efterhaanden som Rousseaus og Voltaires Idéer fik Indpas, og Embedsstanden og de Lærde følte sig krænkede i deres Standsære ved, at kommende Kolleger var udsat for Folks Ringeagt. Reformen kom fra oven, og det bestemtes saa endelig 1791 ved kongelig Sanktion af et Kommissionsforslag, at Ligbæringen skulde besørges af lejede, af det theologiske Fakultet udvalgte Folk, medens Indtægten gik til Regensen, og hver Alumne aarlig fik 20 Rdl. Denne

Ordning vedblev til helt ned i Midten af afvigte Aarhundrede; i Trediverne nedsattes efter Kommunens Ønske en Kommission, og der var Enighed om, at Byen skulde overtage Ligbæringen, men ikke om en eventuel Erstatnings Størrelse. Da Ligbæringen var for dyr, og Regensen af Overskudet havde samlet sig en saa stor Kapital, at dens Renter var større end det aarlige Overskud, lovede Ministeriet 1850 Københavns Kommune, at Privilegiet skulde overlades den gratis, hvis Byens Begravelsesvæsen ordnedes hensigtsmæssigt, hvad der skete 1859, og dermed skiltes Regensen og Ligbæringen ad. Som en Rest fra de gamle Dage er der dog til de seneste Tider ofte bevaret en vis Sammenknytning mellem Stillingen som Regenskarl og som Ligbærer.

Her er der vel Plads for en liden og munter, i mere end én Henseende saare betegnende Anekdote om Ligbæring. Steffens fortæller i sine Erindringer: En alt andet end begavet, men selvfølende Ungersvend Cr. havde den Lykke at være beslægtet med en Professor, der saa det som sin Pligt at sørge for alle af Slægten, fjern og nær, hvorfor Cr. ogsaa straks blev Kommunitets- og Regensalumne trods sine aandelige Defecter; han absolverede ogsaa den theologiske Embedseksamen. I de Dage skete det, at Goethes Werther, som nys var udkommet, af Fakultetet blev forbudt her i Landet, og dette Forbud, saavel som Bogen, Selvmordsproblemet og dens Model, den unge Jerusalem, blev ivrigt diskuteret i Studenterkredse. Cr. opfattede det da, som om Sagen var foregaaet i København, og det lykkedes endvidere at faa ham indbildt, at nu var den unge Mands Fader, Professor Jerusalem, død af Sorg. Cr. mente, at der burde gøres noget stort for at vise Enken Ungdommens Sympathi; en rørende Lovtale forfattedes paa Latin i hans Navn; den tryktes og en Deputation med Cr. som Ordfører begav sig

med den til det angivne Sørgehus, hvor den senere Prof. Sneedorff, som da var Candidat, spillede den sørgende Enke saa hjerteskrærende, at Cr. følte, at Ungdommen endnu ikke havde gjort nok for at hædre den afdøde. Man fik ham da paa den Idé, at det var uværdigt for saa stor en Mand at blive baaret til Graven af Studenter; mindst theologiske Kandidater burde gøre det, og for at opnaa dette, som vilde karambolere med Regensianernes Privilegium, gik Deputationen til Provsten; Døren lukkedes bag Cr., og den gode Provst maatte oplyse Cr. om hans Fejltagelse. De trykte Ligtaler udbredte Historien i hele Byen, og København morede sig kosteligt paa den arme Cr.s Bekostning.

Pesten 1711 havde ogsaa paa anden Vis Indflydelse paa Kommunitetet. De første Pesttilfælde i Juni Maaned var Signal til en enorm Flugt fra Byen af alt, hvad der kunde krybe og gaa. Ogsaa Alumnerne rejste eller døde, saa der til Spisningen kun mødte en Snes Personer, hvorfor den suspenderedes for Oktober Maaned; de tilbageblevne Alumner fik i Stedet for 5 Mk. i Kostpenge; Klosterøvelserne gik i Staa og der var „neppe en eneste studiosus“ i Trinitatis til Onsdagsgudstjenesten. Først den 29. Februar 1712 begyndte Spisningen igen med 80 Alumner.

11. Københavns Brand 1728 og dens Virkninger for Alumner.

Som ovenfor omtalt var Kommunitet og Regens i økonomisk Henseende kommen i god Gænge i Begyndelsen af det 18. Aarhundrede; vi kommer nu til Omtalen af den frygtelige Katastrofe, som for lang Tid skulde tynge Stiftelserne og for en Tid helt ophæve deres Virksomhed, nemlig Ildebranden 1728. Det var den 20. Oktober om Aftenen, at Ilden udbrød ved Vesterport og senere ogsaa ved en Forglemmelse paa

Grund af Ildebranden paa Nørregade. Frue- og Petri- kirke brændte og ligeledes blev Klosteret, der efter en Brand var genopført 1643, og hele Studiigaarden undtagen Konsistoriumsbygningen Offer for Luerne. Ilden gik videre ad store Kannikestræde, naaede Holbergs Gaard, og som Jon Olafson fra Grunnavik fortæller, derefter „Prof. Londemanns Gaard og Eilers Kollegium, men paa den anden Side af Gaden Prof. Anchersens Gaard og Regensen. Af Regensen blev imidlertid Kirken staaende uskadt, thi Studenterne rev Taget af den, og de 4 Kammere nærmest ved Porten paa højre Side. Regensprovsten, Fr. Nannestad, og nogle andre bragte alle deres Eiendele ned i Kjælderen under Kirken og tildækkede det med Muld og fik det alt uskadt tilbage.“ Derefter naaede Ilden „Rundekirke“, Trinitatis, hvorved Tycho Brahes Glober brændte, og samtidig ødelagdes hele Universitetsbiblioteket, som var indstaleret paa Kirkeloftet.

Branden havde kostet København uhyre Summer; alle de nordvestlige Kvarterer — c. 1700 Huse — laa i Ruiner, og deres Beboere stuedes sammen i de resterende Dele. Provsten, Magister Nannestad, flyttede ned i Hummergade; hos Madme. Sal. Dreyers Enke i Store Fergestræde boede tvende Studioser, „som før Branden log: paa Regentzen“ og i Ulkegade ser man sammenstuvet: 1 Fuldmægtig paa Rente-Comptoiret, Een Studios, som har logeret paa det Kong: Coll: og Johanne Cathrine, Et besoved Qvindfolk, som agter sig til Kiøge. Hos Hofmesterinde Krabbes Kusk i Viingaardsstræde i Kjælderen logerede Peter Schultz Hauniensis Studios, som informerer udj Sprog og Videnskaber o. s. v. o. s. v., især findes Studenterne dog hos Øltappere og Theskienkere samt hos „En Enke, som tapper Øll och spiiszer Fölck“. Efter Branden var der 435 Studenter ved Universitetet, deraf boede c. 100 i Øster Kvarter, men 152

i Nyboder: her opfriskedes vel den gamle Sympati fra den Tid, da „de sorte“ og Matroserne tjente paa Voldene Side om Side; i hvert Fald sluttedes her det stil- tiende Forbund mellem de to Klasser, som senere mere end en Gang bestod sin Prøve.

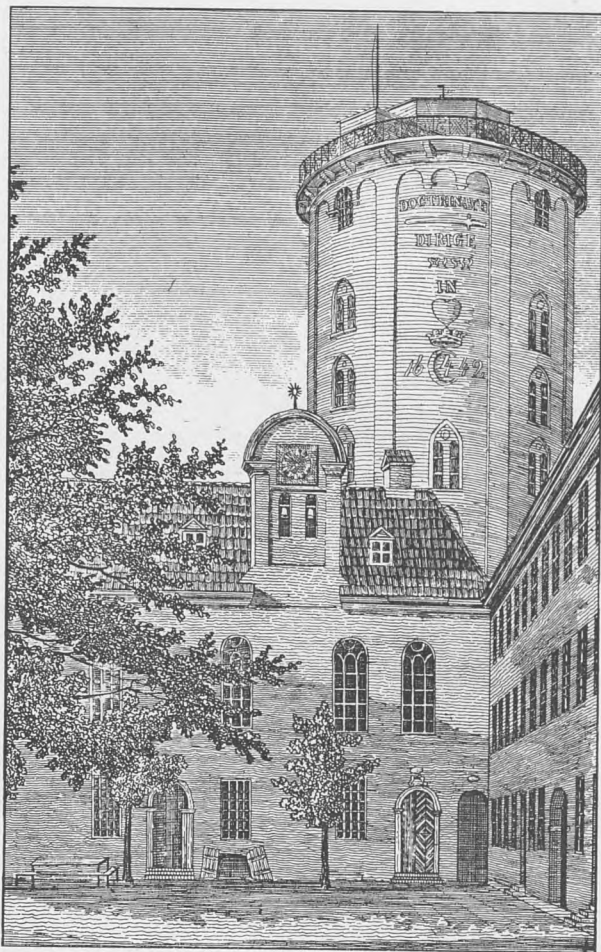
De fleste Studenter rejste straks efter Branden hjem og Kommunitetet gav hver bortdragende Alumne 3 Rdl. i Rejsepenge; men mindst 68 Alumner blev tilbage og de havde det haardt. Professorerne sørgede som sædvanligt bedst for sig selv og modtog d. 8. No- vember hver 200 Rdl.s Hjælp af Kongen. Studen- terne maatte vente; Kongen tog sig dog ogsaa af dem og Biskoppen Dr. H. Bartholin, Prof. Søren Linstrup og Prof. Steenbuch skulde træffe Bestemmelse om, hvor meget hver skulde have; men disse trak Sagen ud; de vidste ikke hvormange Studenter, der ikke var rejst o. s. v., dog oplystes det, at der af Regensia- nerne var blevet 48 tilbage som Ligbærere, men de laa mest ude i Byen; i de fire skaanede Kamre (Lejligheder) boede i hvert fire Alumner. Imens man overvejede disse Forhold yderst omstændeligt, led Stu- denterne ondt; tilsidst traadte Etatsraad Bentzen, „som boer i Pilestræde,“ hjælpende til og paatog sig at sørge for 10 Studenter til Paaske; enhver fik af ham 3 Mk. ugentlig og 8 ø Brød fra 9 Dec. af. Endelig 18. Dec. fik de Studenter „som boe paa Klosteret“, deres Kost- penge 4 Mk. ugentlig; de uddeltes af Provsten, og denne Udbetaling af Kostpenge vedblev i 3 Aar, ind- til Spisningen genoptoges; fra November 1729 ud- deltes der fuldt 100 Portioner. Man undersøgte nu Ruinerne, og som ovenfor omtalt, var Dele af Regensen skaanede; 3. og 4. Gang, samt nederste Etage paa anden Gang istandsattes for en ringe Sum med det samme. Ogsaa Kirken gjordes brugelig og anvistes Trinitatispræsten som Sognekirke; desuden holdtes Klosterøvelserne her fra 1729, da de genoptoges.

Kommunitetet havde ved Branden en disponibel

Kapital paa 21,000 Rdl.; men til Genopførelse af Kloster og Regens gik mere, og Institutionen kom i en Gæld, som først 1751 var helt afbetalt. I April gaves der kgl. Ordre til Genopførelsen; men man smølede, og først da Kongen officielt havde ytret sin Misfornøjelse over Fakultetet, fordi det forholdt sig passivt, kom der Fart i Byggeriet, og Sjællands Biskop fik Tilsynet dermed. Imidlertid naaede man først i Juni 1730 saa vidt med Kommunitetsbygningen, at man havde Haandværkerkontrakterne færdige, men den nye Bygning, den samme, som endnu strækker sig langs Nørregade, kunde derefter allerede Nov. 1731 tages i Brug og Spisningen genoptoges da. Regensen derimod gik det kun langsomt fremad med; fra Efteraaret 1729 til Juni 1731 blev kun 1. og 2. Gangs Bygningen ud mod Skidenstræde (nu Krystalgade) opført og den pyntelige røde Mur med de gule Pilastre viser helt godt Tidens typiske Stil. Nu havde Gaarden med sin nyopførte 1. og 2. Gang og den istandsatte 3. og 4. Gang ialt 32 Lejligheder; men saa hørte man op at bygge; 5. og 6. Gang blev liggende i Ruiner, og det var meget slemt; thi der laa Porten, hvorfor Alumnerne kunde snige sig ud, naar de vilde. Et 1733 af det theologiske Fakultet anbragt Plankeværk førte dog atter Alumnerne tilbage til Dydens Vej. 1743 lod Kongen en herreløs Arv tilfalde Regensens Restaurering, og man tog da fat paa Ruinerne. Man begyndte at opføre en 2 Etages Bygning, men fik tilsidst Tilladelse til at sætte en 3. Etage paa, som dog havde lavere Værelser end de andre Etager. 5. Gang faldt dog straks bort fra Alumnerne paa følgende Maade. Oprindelig boede Provsten, hvor han vilde; senere fik han Lejligheden 1. Gangs 1. Sal, som derfor var lidt flottere udstyret med malede Vægge og Paneler; nu afsendte det theologiske Fakultet til Universitetspatronen følgende Ansøgning, som giver et godt Billede

af Regensens indre Udstyr: „Deres Excellence ville allernaadigst pardonnerer, at vi underdanigst angaaende den ny Bygning i Regentsen finde Noget at forestille. Nemlig, at Præpositus Communitatis, som er forbunden til at boe i Regentsen, har ikkun et eneste Kammer paa tu Fag, og dertil nogle smaa Kamre hvert paa eet Fag, hvilke, tu undtagen, have Gulvet belagt med Mursten, Bjelker og Loftet uden Malning, Opgangen til Værelserne er trang og incommode for Godtfolk, der med Præposito kunne have at tale, Kjelder og andet, som kunde være fornødent, mest i visse Tilfælde, er ingen Lejlighed til paa den Længde, hvor Præpositi hidtil have haft deres Værelser. Det er og skeet, at en Præpositus, over saadan Værelsernes Knaphed, har maattet i mange Aar boe i Byen, hvor han kunde, med sin Familie, dog at han tillige, saa meget gjørligt var, for sin Person boede i Regentsen. Nu tænke vi allerunderdanigst, at det er billigt og ikke alene for Præpositis, men og Publico tjenligt, om Præpositis maatte forundes noget tilstrækkeligere og skikkeligere Værelser i den ny Bygning, og at den femte Inspection, som er fire Fag til Værelser og et til Gangen, anvendes til Præpositi og Portnerens Værelser, samt til Portrummet, saa at i samme Inspection ingen Alumni kom til at logere, eller i det højeste af Alumnis fire. Da der alligevel, naar dette accorderes, bliver nu i Regentsen Værelser for 14 à 18 Alumnis flere, end der før Branden har logeret, til hvilket Tal endnu kommer 16 ny Alumni, naar det engang skeer, at der og over tredje og fjerde Inspection bliver bygget en tredje Etage. Hvad Commodite Præpositi herved fik mere end før, var dem baade vel ellers at unde, saa og i Særdeleshed, efterdi Alumnorum saa mærkelig forøgede Tal forøger Præpositorums Møje og Tids-spilde — d. 20. Julii 1743.“ — Det bevilgedes naturligtvis,

og siden da har Provsten resideret paa 5. Gang. Bygningen blev først færdig i Somren 1744. Kort der-

Kirkefløjen efter 1780. Stik fra c. 1840.

efter maatte man i Steden for den 3. Etage paa 3. og 4. Gang, give sig i Lag med Regenskirken, da den

truede med at styrte sammen. 1749 stod den ny Kirke færdig, som den er nu; Stuetagen blev Studenterboliger, store Kirkegang, den senere Viceprovstebolig, fik 3, lille Kirkegang 2 Værelser; ved Bygningens ene Ende opførtes et lille Taarn med Klokken, som kaldte Alumnerne sammen til Disputats eller Ligbæring.

Paa Grund af denne Kirkebygning var Stiftelsens Midler udtømte og der gik mange Aar før Planen om at gøre hele Kannikestrædefløjen til en treetages Bygning kunde gennemføres. Først da man à tout prix maatte have mere Plads indenfor Murene af Hensyn til de nye Bestyrelsesforhold, besluttedes det i 1777 at foretage denne Udvidelse, ja man tænkte endog paa at bygge en Etage til paa Krystalgade-Fløjen; Ombygningen var færdig 1778, og to Aar efter prydedes Kirkefløjen med det lille Taarn med Uret og Klokkerne. Regensgaarden forandrede Udseende, idet Provst Bang 1748 afspærrede Stykket mellem 1ste Gang og Krystalgade og der lavede sig en Have; ligesaa opførtes et Plankeværk udenom Pladsen foran Provsteboligen for at skaffe en Gaardsplads til Provsten. Først da Rasmus Nyerup blev Provst, blev Haven aabnet for Alumnerne og samtidig forsvandt Plankeværket i Gaarden.

Paa dette Sted maa jeg ogsaa omtale den gamle, drabelige Strid om Vandet, som fandt Sted 1744. Fra Emdrup Sø gik en Ledning til Regensen, dog saaledes, at Reservoiret fandtes inde ved Siden af i den Gaard, som Trinitatispræsten fik som Embedsbolig, og hvor nu den nye Fløj ligger. Fra Reservoiret løb saa Vandet, „Spildevandet“, som det kaldtes, ind til Regensianerne. Men i bemeldte Aar indkom der nu Klage til Økonomen fra Regensens Alumner og Portner, fordi Professor Leths Tjenestefolk forurenede Vandet; et Syn fandt adskilligt at rette og Kirkens

Patron, Prof. Gram, gjordes opmærksom derpaa. Resultatet blev naturligtvis, at alt ordnedes; men Brodden i hele Affæren fremgaar klart af den Besked, at „Prof. Leth og hans Frue tilbøede selv, at Laas maatte slaas for Kummen, paa det den Mistanke, Portneren en og anden Gang havde ladet sig forlyde med, kunde reent borttages.“ Prosit!

12. Klosterspisningens og Klosterøvelsernes Ophør.

Det er ovenfor omtalt, at den ny Klosterbygning, indviedes 1731; Provsten prædikede snørklet paa Latin over: „Sætter Eders Hjerte til Zions Mure,“ hvilket udlagdes saaledes, at de Studerende dør i Kommunitet burde retskaffent stride Herrens Strid, med Zions Mure. Spisningen fortsattes i den gamle Skure; man har endnu Spisekontrakten fra 1731, som lover saa dejlige Sager som Lamme- eller Hønskødsuppe, Vandgrød af Byggryn, dog ej for store, Boghvedevælling og -grød og kogte Svedsker, foruden de sædvanlige Retter. Løfterne var skønne, men Resultatet slet. Økonomen, som jo havde Spisningen i Entreprise, syntes hverken at have været dygtig eller paalidelig, og et Utal af Klager indgaves efter kort Tids Forløb; 1734 var Øllet surt, Grøden snavset, Portionerne for smaa og Bergfisken fuld af Orme. Biskoppen, som boede overfor, var Alumnernes øverste Tilsynshavende; til ham gik de og medtog den paaklagede Mad, men efter hans Mening var den stadig god nok til Alumnerne, hvorfor en Klager ogsaa en Dag, i Vrede over en saadan Afvisning, kastede nogle fordærvede, men approberede Ærter i Biskoppens Suppeterrin og gik. Neppe to Maaneder efter indgaves en ny Klage; Biskoppen holdt sig som sædvanlig passiv, men da sendtes Klagen til Universitetets Patron, Iver Rosenkrantz, og det hjalp.

Tilstanden skildres i Klagen som saa slem, at Alumnerne maatte gaa hungrige fra Bordet og lade Maden staa, formedelst dens Slethed, „saa de frygtede for, at naar Vinterkosten begynder, maa de enten krepere eller gribe til andre Midler, som man ellers nødig vilde, for at skaffe sig noget til Livets Ophold.“ Fakultetet tilskrev nu Økonomen, som imidlertid tog Sagen meget overlegent, og først en Maaned efter gav det Svar, at „en Del af Alumnerne spiser vel de fleste Maaltider hos franske Kokke, hvor de lækkert blive akkommøderede, og altsaa finder slige formuende Personer ved den daglige Klosterspising vel en Væmmelse, men de Nødtørftige er fornøiede,“ at Alumnernes Opførsel er en saadan, at den sikkert vilde blive ham „en Pind til hans Ligkiste“; thi „de skjærer Borddugene igjennem og dennem med Knive modvilligen bedærver, igjennemborer og ilde tilreder Tallerkener, som lægges for dennem, og med Voldsomhed brækker Laagene af deres Drikkekar“; desuden er en Mr. Brod særlig slem: „han raaber ofte: det er Hundemad! kaster af Maden efter Tjenestefolkene og overfalder Kokken.“ Da imidlertid ogsaa Oktober Maaned bragte sin Klage, truedes Økonomen med Afsked, hvad der synes at have hjulpet, men kun kort; thi i 1736 maatte selve Provsten, den senere saa berømmelige Prof. Peder Holm, efter paa en direkte Klage spydigt at være afvist af Økonomen, klage til Fakultetet og indstille ham til Afsked. Imidlertid døde denne umiddelbart derefter, og da Enken ikke vilde fortsætte Spisningen, og Professorerne var lede og kede af alt Vrøvlet, kom man til det overraskende Resultat, at det af økonomiske Grunde var bedst, at Spisningen sluttede. Den 15. Septbr. 1736 ophørte saa denne mærkværdige Skik; Kongens Stadfæstelse kom i Oktober, men det pointeredes udtrykkeligt, at Ophøret kun var foreløbigt. 1755 søgte man Kongen om definitiv Afskaffelse af Spisningen, men hans Svar blev, at man

med Tiden igen vilde have den indført; det skete dog aldrig tiere.

Alumnerne fik 4 Mk. ugentlig, hvad der var mindre, end Økonomen beregnede sig pro persona, og det var ganske utilstrækkeligt; disse 4 Mk. vedblev at være den faste Sum, Alumnerne fik. Der tænktes tidt paa at forhøje Summen, men uden Resultat; kun 1808—14 fik de under Dyrtiden 1 Rdl. Først med de nye Bestemmelser 1818 ændredes disse Forhold. Kommunitetsbygningen, som med saa stor Udgift var opført, stod efter Spisningens Ophør delvis til ingen Nytte; allerede tidligere havde man kun haft Brug for enkelte af dens Lokaler; nu fraflyttede Økonomen, og selv om Spisesalen ogsaa fremtidig benyttedes til Klosterøvelserne, var der dog rigelig Plads tilovers; nogle Professorenker fik saa dør Friholig, men 1751 foreslog den gamle Regensprovst, daværende Professor theologiæ Peder Holm, at man skulde bruge Bygningen til en Bi-regens for 50—60 Alumner; han blev paa det heftigste bekæmpet af Rosenstand-Gøiske med en Række taabelige Grunde, som Holm afviste, men alligevel blev der intet af denne gode Plan til fattige Studenters Vel. Derimod viste Fakultetet sig meget medgørligere, da Prokansleren, E. Pontoppidan, 1755 ønskede at bruge den som Embedsbolig, og Kommunitetet skyede end ikke en Udgift paa ca. 8000 Rdl. for at indrette den, som han ønskede det, og Hovedparten af denne store Bygning stod indtil 1809 til hans og hans Hustrus Disposition. Det er ganske vist rigtigt, at Kommunitetet efter Spisningens Ophør havde haft gode Aar, saa Gælden 1751 var ganske afbetalt; men paa den anden Side bød alle Retfærdighedshensyn rigtignok en Forhøjelse af de 4 Mk. Kostpenge til Alumnerne — naar Stiftelsen kunde bære sliig Udgift — før man tillod sig uvedkommende Udgifter. Først da Overskuddet stadig steg, tænkte man ogsaa paa Studen-

terne, og der blev virkelig ogsaa gjort noget for dem; 1757 udnævntes der 36 nye Alumner, 1758 10, 1760 8, 1762 10 og 1764 10 og endelig udnævntes der paa Christian VII.s første Fødselsdag som Konge endnu 8 Alumner, saa Tallet blev 200; men blandt disse var der, som ovenfor omtalt, mange uvedkommende, saa af de 200 nydende gav kun de 157 Møde ved Klosterøvelserne. Nogen Forandring af Betydning i Adgangsbetingelserne til Kommunitetet skete ikke i 18. Aarh. Fra 1758 fik dog ogsaa Slesvigerne Adgang; enkelte Udlændinge kom ogsaa derind, dog undtagelsesvist, og Fakultetet var 1764 usikker paa, hvorvidt man turde tilstede en døbt Jøde Adgang. Derimod omstødtes i denne Periode den Praxis, at Stiftelserne var til for Theologer, og at Studenter af andre Fakulteter kun ekstraordinært ved høj Protektion kunde vente at faa Adgang. Under Struense-Perioden indsendte Universitetet et Forslag om udtrykkelig at anerkende andre Studenter Berettigelse til Kommunitetet, hvad Theologerne dog protesterede mod som stridende mod Fundatsen, hvortil Baden spydigt bemærkede, at de sikkert støttede sig til Punktet om, at Alumnerne skulde læse Biblen, men et er at studere Theologi, et andet at læse Biblen eller høre dem, som forklare den; med mindre Biblens Læsning alene skal vedkomme Theologerne. Resultatet blev, at Regensen fra 1777 aabnedes for alle Studenter. Forkæmperen for den gamle Opfattelse var den ofte omtalte Professor Peder Holm, den orthodoxe Kristendoms bestemte Forsvarer under Pietismen og senere. Med en enestaaenede Iver havde han altid Regensens og Kommunitetets Tarv i Sinde. Han havde været Alumne, Dekan, Provst og blev til sidst som Professor theol. Medlem af Stiftelsernes øverste Bestyrelse; personlig ubehagelig og umedgørlig kaldtes han pater difficultatum, og det er utvivlsomt rigtigt, at han benyttede sin Magt til specielt at hjælpe sine Tilhængere

til Beneficia, som hans Ytring: „Man skal høre mans Kollegier, saa kunde man nok selv hjælpe dem til Stipendier,“ viser, og til ham med hans morsomme man-Talemaade kan vel ogsaa den pudsige Reprimande, som ellers tilskrives Provst Gamborg, henføres: „Man siger ikke man til man“, som gaves en Alumne, som retortionsvis titulerede Provsten med man. Men trods alle hans Fejl, har vel næppe nogen anden i dette sørgelige Aarhundrede tænkt saa meget paa Alumnernes Vel som gamle P. Holm.

Allerede før Spisningens Genoptagelse efter Branden, var Klosterøvelserne igen begyndt; de afholdtes i Regenskirken, men flyttedes senere til Klosteret. Christian VI.s Fundats af 1732 holdt naturligvis strengt paa Kirkegang under Strafansvar, desuden maatte Alumnerne møde til Onsdags- og Fredagsgudstjenesten og Regensianerne til Aftensang i Regenskirken hver Aften og Froprædiken Kl. 6 hver Morgen; den tvungne Andagt gik dog senere af Brug, saa der ofte kun var Bibeloplæseren og Provsten samt et Par Alumner tilstede, og omkring 1800 ophørte disse Gudstjenester ganske. Alumnernes Flid kontrolleredes som før af Dekanerne, hvem det desuden 1759 paalagdes at holde 2 til 4 Timers Forelæsninger over de Videnskaber, de var hjemme i. Men værst var dog Klosterdisputatserne; man benyttede stadigt og helt ned til 1763 de gamle Lærebøger fra Christian IV.s Tid, ja, for Theologiens og Fysikens Vedkommende brugtes Jesper Brochmanns og Bartholins Bøger ned til 1777. Ved de højtidelige Regensdisputatser, indsneg der sig nu den Skik, at Baccalaurei skulde lade trykke den Afhandling, som skulde forsvares; men de trykte Afhandlinger var paa Grund af Alumnernes Umodenhed saa slette, at en Anonym skriver om dem: „Det var lige saa ækelt for en Stoiker at see Lærlingen begaae sin Øvelse offentlig, som at see en Daare spy for at vise,

hvilke kostbare Retter han har spiiist.“ Man disputerede om alt, om Loth's Hustru, om Kundskabens Træs botaniske Species, om Fisken, som slugte Jonas o. s. v., endog om „Keiserens Skæg“. Men paa den anden Side er der ikke Tvivl om, at lige saa lavt Studenterne stod, hvad reelle Kundskaber angik, lige saa drevne formelle Dialektikere var de, og den danske Students Ry som Disputator var svært stor i Tyskland. Ja, der kunde endog ved Universitetet forekomme slige Scener, som den bekendte Skandale med Regensianeren Frantz Mygind, som 1734 komplet satte Universitetets Rektor Detharding til Vægs, og flabet blandt andet kom med en saadan Ytring, som til det af Rector bejaede Spørgsmaal, om en Læge kunde inspirere en Elev, føjede Spørgsmaalet, om det da skulde være ved Hjælp af et Klyster. Mygind blev relegeret og døde senere i Wien.

Allerede Holberg havde set Fejlen i Disputervæsenet, og mener, at Disputatser mere tjener til Ornament og Zirat, end til Bevis paa Ens Lærdom, „da de allærulærdeste Mænd, som fast ikke vide andet end methodum disputandi og kan tale nogenlunde Latin, kommer bedst derfra,“ og som Tiden skred frem og de moderne Ideer fra Udlandet brød ind over Danmark, finder man mere og mere Opposition mod de golde Disputeringer, saa at endog 1774 Dekanerne, hvem Fakultetet bebrejdede deres hyppige Forsømmelser paa Klostret, svarede, at de alle ansaae exercitia paa Kommunitetet for en Tidsspilde, saavel for Dekanerne, som for Alumnerne, og senere vedblev at holde sig borte fra Klosteret, saa Provsten 1777 maatte klage, fordi der kun havde været een tilstede, saa han havde siddet „næsten til et Spektakel paa Klosteret“. Selve den berømte Dialektiker, Prof. Rottbøll, siger i sin Tale ved Kongens Fødselsdagsfest 1777: „Øvelserne er i Tidens Løb udartede til snakkesaligt Ordgyderi og til højrøstet Kævl om Pavens Skæg, saa at hele Institutionen snarere

synes at føre til anmassende og kaad Trættesyge end til fornuftig Iver for at komme paa Spor efter Sandheden. Man kan ikke uden Harmen være Vidne til, hvorledes den Slags Narrekampe bidrager sit til at vække og nære Ungdommens Uforsømmethed, i Stedet for at tjene til at udvide dens Kundskaber.“

Under en saadan Opinion var Disputervæsenet naturligtvis dødsdømt, og den nye Fundats af 1777 slaar en Pæl igennem det gamle Uvæsen. Men Klosterøvelserne vedblev stadig, om end under en ny og højst indviklet Form. Ved 11 Dekan-Borde anbragtes ved hvert 13 Alumner, ved Provstebordet 14. De nyudnævnte Alumner anbragtes paa de ledige Pladser, hvor de saa blev de første 3 Aar; ved disse Borde lærtes nu de Fag, der, som Philosophi, Naturlære, Mathematik, førte til den for enhver Embedseksamen tvungne filosofiske Prøve, eller som de gamle Sprog, Historie, Geografi, Mytologi, og Oldtidskundskaber, førte den filologiske Examen, som var Betingelsen for et længere Ophold paa Klosteret end 3 Aar. Hver Alumne skulde nu hveranden Maaned prøves i disse Fag, og hver Uge anvendtes de tre første Dage til de filologiske Discipliner; hver Dag skulde 4 Alumner skiftevis raadspørge Dekanen om, hvad de havde læst, og høre lærvillig hans Anmærkninger; desuden skulde han prøve dem i Værkets Disposition, Tankegang o. s. v..

Efter de 3 Aars Forløb flyttedes da Alumnerne til de specielt juridiske, theologiske o. s. v. Borde, men behandlede dog stadigt paa den gamle Vis; først i det sidste Halvaar betragtedes de som dem, „der da vide, hvorom de grundigen og værdigen kan tvivle“ og de fik da Lov til at disputere, dog var de juridiske Commensales undtagne herfra, da de havde praktiske Øvelser i Retsspørgsmaal og Proces. Juristerne havde endnu en Forret, som de dog delte med de yngre, den at kunne benytte Modersmaalet. Endelig skulde enhver Alumne

i sin sidste Maaned paa Klosteret udarbejde og forsvare en Afhandling.

Dekanerne førte Censurprotokoller over Alumnernes Ydelser; desuden inspicerede Provsten alle Bordene og endelig skulde en kontrollerende Kommission af Professorer maanedlig besøge Klosteret. Dette enorme Apparat af Lærere og Manuduktører var for tvungent, vidtløftigt og upraktisk; 1793 indskrænkedes Øvelserne til Onsdag og Lørdag, og nye Planer var under Udarbejdelse, men efter Branden 1795, som vel ikke berørte Universitetet direkte, men dog voldte et betydeligt Afbræk i alt Liv i Hovedstaden, eller maaske endnu tidligere, ophørte Øvelserne af sig selv og de genoptoges aldrig mere.

13. Regensens indre Styrelse i 18. Aarhundrede.

Ogsaa Regensstyrelsen blev paavirket af de forskellige Idéer hos de regerende. Man gjorde det første Skridt til at hæve Provstens Anseelse blandt Alumnerne ved at bestemme, at han ikke længer skulde være de fattige alumnis til Besværing og Byrde ved at leve af deres Kendelser og Bøder, hvorfor hans Stilling en Overgang indtil 1788 forbandtes med Stillingen som Biskoppens Vikarius og hans Løn som Provst reguleredes til 380 Rdl. aarlig. Regensinspektørerne, 3 i Tallet, skulde efter Christian VI.s Fundats være „af de lærdeste, skikkeligste og sagtmødigste Personer“; de skulde paase, at Studenterne var hjemme, naar Porten var lukket, og at de deltog i Kirkegangen, og før de 3 aarlige Altergange nøje formane dem til Alvor og Selvprøvelse. Ved Fundatsen af 1777 blev Inspektoraterne og Dekanaterne forenede; af Dekanerne skulde 6 „besidde en bekjendt Grundighed i Theologi, 2 i Jura, 1 i Medicin, 2 i Naturlære og Mathematik og 1 i Historie; de fik 2 Værelser paa Regensen og 100 Rdl., samt Ordre til at antage sig Alum-

nerne som sine bedste Venner, medens disse til Gen-gæld skulde ære og elske dem som Forstander og Lærer; hver skulde mindst en Gang ugentlig besøge Alumnerne og være rede til at modtage, raadføre og opmuntre dem til Gudsfrygt, Flid og artig Anstændighed; desuden skulde han hver Uge føre en privat og en officiel af Fakultetet autoriseret Protokol over deres Flid og Sædelighed. Som man ser, har det ikke været et Skintilsyn, der skulde føres; men efter Fundatsens Ophav den Guldbergske Kommissions Mening, var man ogsaa herved til Sinds at give Stiftelserne „Liv og Virksomhed til Statens, Kirkens og Videnskabernes Bedste, samt tillige deri at see tilberedte saadanne Personer, som kunne blive duelige til at iværksætte, hvad i Skoleforordningen af 11. Maj 1775 er befalet, og bruges til Lærestolene ved Universitetet, hvorved og haabes, her at kunne tilveiebringe over en Deel af den yngste studerende Ungdom en gavnlig Opsigt, som baade kunde befordre Flittighed og bevare gode Sæder i den altid farlige Hovedstad, ja at forskaaffe for bekymrede Forældre ikke kostbare Tilsynsmænd over de Børn, som de for Universitetets Skyld maatte ellers overlade til en Frihed, der ikke altid har det bedste Udfald.“ Bestræbelserne var dog uden større Frugt, og med Klosterøvelsernes Ophør bortfaldt ogsaa Dekaninstitutionen, saaledes at ingen nye udnævntes, men endnu 1809 var der to gamle tilbage.

Førresten medførte Fundatsen af 1777 ogsaa absolute Goder, saasom Oprettelsen af et Haandbibliothek, hvortil Kongehuset skænkede en Kapital; det bestod til 1852, da det dels indlemmedes i Universitetsbiblioteket, dels bortsolgtes ved Auktion. I Midten af det 18. Aarh. blev der ogsaa sørget for, at Alumnerne dels af Kommunitetet, dels ved private Legater fik tilstrækkeligt Brænde.

14. „Slaget paa Krindsen“ og „Posthusfejden“.

Det er nødvendigt som Afslutning paa Skildringen af Regenshistorien i det 18. Aarh. at tale lidt om Regensianernes Liv paa denne Tid og særlig dvæle lidt ved de større og berømmelige Begivenheder udadtil, f. Eks. de talrige Fejder.

Ovenfor er allerede de store Slagsmaal med Militæret i Begyndelsen af 18. Aarh. omtalt, og selv om der en Tid lang ikke holdtes større Batailler, har Spændingen stadig været tilstede, og man finder hele Aarhundredet igennem Udbrud af dette Fjendskab. Studenterne fra 1734 er meget omtalte som urolige Hoveder, eller maaske var det hele Folkestemningen, som var opbidset og nervøs i det Aar, i hvert Fald var der en Pirrelighed og Uro i de akademiske Kredse. Klagerne over Maden paa Klosteret i dette Aar er omtalt, samtidige theologiske Stridigheder vil senere blive behandlet; her skal det nu meddeles, at der ogsaa mellem Studenter og Officerer stod et stort Slag nede paa „Hallandsaas“, paa Kongens Nytorv ved Hesten, „Krindsen“, som Anlægget om Statuen kaldtes. Regensianeren, den senere berømte Poet og Professor Wadskjær, besynger Kampen i et vidtløftigt Poem, som viser Virkningerne af Peder Paars og har følgende skønne Begyndelse:

Fortørket Musa skyl din Hals i Blodebrække,
 Som hyppig sprang fra en Hob drabelige Kiække
 Blandt Phoebi Sønner og Bellonæ haarde Folk;
 Bliv deres Stridbarheds og store Drivters Tolk.
 Syng om en heftig Krig, fra hvilken Eftertieden
 Sin Alder regne vil, saa svensk Beleiring siden
 Hin strenge Vinter og det Slag ved Kjøgebugt
 Skal som en Epoque ei mere blive brugt.
 Syng om et hallandsk Tog som gav den skaanske Feide
 slet intet efter o. s. v.

De nærmere Omstændigheder kendes ikke, men Ufreden var saa stor derefter, at endog Folk, som blot lignede Studenter, blev overfaldne af Officererne med blanke Vaaben. Om Tonen i Officerskorpset vidner den lille Affære, som hændte 1756 udenfor Vesterport, hvor en aldeles sagesløs Student Borgen pludselig blev fornærmet af en Lieutenant v. Gotbeck og fik et saadant Stokkeslag over Ansigtet, at Officerens Stok gik itu; Sagen resulterede i, at Officeren, sekunderet af 4 Kolleger, maatte indfinde sig i Konsistorium og der, overfor Professorer og Studenter, give Borgen en for sig selv højst ydmygende Æreserklæring. Vi behøver blot i Forbigaaende at berøre Theaterslaget mellem Studenter og Officerer i Anledning af den dramatiske Journal, den Begivenhed, som affødte Ewalds „Brutale Klappere“, for at vise, at Spændingen vedblev mellem de to Parter; ved den Lejlighed er det forresten værd at lægge Mærke til det gamle Venskab mellem Holmens Matroser og Studenterne; thi Matroserne raabte højt, at de „skulde nok pudse Stivstøvlerne, hvis de gjorde sig mussige mod de sorte.“

I den følgende Periode blev Forholdene ikke bedre; de nationale Følelsers Vækst øgede Opinionen mod de unationale, tyske Officerer og den begyndende politiske Debat kastede sig straks over Militærudgifterne; vi havde i et halvt Aarhundrede uden Spor af Gavn holdt en stor staaende Hær og Byrden trykkede. Det var disse Stemninger, der affødte Hennings Piece mod Hæren og Heibergs: De Vonner og Vanner. Mellemstanden ophidsedes og Studenterne følte, at de kunde regne med Folks Sympati; Frihedsideerne kom til og Slagsmaalene med Officererne blev i Aarhundredets Slutning langt alvorligere end tidligere. 1787 fandt en større Bataille Sted i Philosophgangen, hvor nu det nye Raadhus ligger. En endnu alvorligere Affære, hvori Regensen specielt blev indblandet, hændte samme Dag,

Meddelelsen om Ludvig XVI.s Henrettelse naaede København; den 2. Februar 1793 udbrød nemlig den berømmelige Posthusfejde. En Kommunitetsalumne H. C. Michelsen, kom med nogle Venner, C. F. Larsen, Chr. Herbst og Eiler Hagerup nedad Købmagergade fra Universitetet, hvor Kongens Fødselsdagsfest var fejret. Omtrent ved Posthuset stod Løjtnant Carl v. Rømling og talte med en Dame, som sad ved et Vindue. Ved at gaa forbi kom Michelsen til at skubbe til Løjtnanten; denne blev rasende og trak blank, Studenterne tog saa Sablen fra ham, brækkede den og smed den bort; en enkelt fik dog først et Slag med Klinge. Nu kom Folk til. Animositeten mod Officererne gjorde sig gældende; v. Rømling blev udpebet og man var nær ved at gaa over til Haandgribeligheder, hvorfor han skyndsomst søgte Beskyttelse i Posthuset, hvis Port lukkedes bag ham.

Mængden udenfor var imidlertid bleven ophidset; man fordrede Officeren udleveret og arresteret; Begivenheden forstørredes til, at Studenten var slaaet ihjel, og saa kom Politimester Flindt med sine Folk. Politiet tog fat med Raahed og Voldsomhed; en ganske uskyldig Student Voetmann blev arresteret og Politimesteren gav sig egenhændig til at banke løs paa Folk med sin Stok, som knækkedes paa Student Gjelstrups Rygstykker; men derved beroligedes Stemningen jo ikke synderligt.

Nogle Studenter løb paa dette Tidspunkt ind paa Regensen for at hente Hjælp, og de brugte da Røgensklokken, som ellers kaldte Regensianerne til Ligbæring eller Andagt, som Stormklokke; Regensianerne ilede til Krigsskuepladsen. Man forlangte de fangne friggivne; Politiet gennemprygledes og maatte fortrække; saa rekvireredes der Militær og nye Voldsomheder begyndte. En Student Lynge fik Kravebenet brækket, og en Bryndum blev mishandlet, en Engelbrecht fik

et Kolbestød for Brystet, saa han døde, og en streng Medfart overgik ogsaa den unge Henrik Steffens, som paa denne Tid kom til og ønskede at naa sit Hjem, der var afspærret; mens han talte med Officeren herom, fik ogsaa han et Kolbestød, saa han tumlede tilbage. Dette havde set saa raat ud, at Folks Ophidselse steg og en larmende Mængde førte nu Steffens til Raadhuset, hvor han klagede, og hans voldsomme Udgydelser blev protokollerede. Det tog altsammen lang Tid, og Mængden udenfor frygtede nu for, at ogsaa han var bleven arresteret, og man gav sig til at bombardere Raadhuset med Sten, saa Steffens maatte ud og vise, at han var fri, hvorefter Folk spredtes.

Forbitrelsen steg. En Hob Studenter drog til Slottet, kom indenfor Portene og forlangte Audiens; to tilfældigt udpegede Repræsentanter blev ogsaa modtagne af Kongen, som lovede Undersøgelse og Retfærdighed. Imidlertid var ude i Byen Autoriteterne, som havde den franske Revolution i Hovedet, blevne bange; der uddeltes skarpe Patroner til Soldaterne, Artilleriet kørte op og Kavalleriet jøg gennem Gaderne. Den følgende Dag frygtedes der nye Spektakler, hvorfor Kancelliet lod Konsistorium vide, at det burde paase, at Studenterne forholdt sig i Ro; men om Byens Nervøsitet og Ophidselse, fortælles følgende lille Anekdote:

Studenternes Venner, Holmens Folk, vilde ikke svigte i denne Strid; de sendte en Deputation afsted for at lilsige Studenterne deres Støtte. Deputationen kom til Regensen og forlangte at tale med Studenternes Formand, hvorefter de vistes ind til Provst Gamborg. Man tænke sig Forfærdelsen hos denne gode Mand — der ellers uvisnelig har indskrevet sit Navn i den danske Literaturhistorie ved sit berømte Forslag om at forædle Fuglenes Sang ved Udsættelse af Harzerkanariefugle som Lærere i vore Skove, — da Deputationen erklærede, at hvis Studenterne vilde afvadske

deres Krænkelse med Magt, stod 200 af Holmens Tømrere med deres Øxer til Disposition. Gamburg maatte saa true dem med Angivelse, før de forstod, hvem og hvad han var.

Aftenen efter Slaget blev der af Kongen nedsat en Undersøgelseskommision og den 25. Februar faldt Dommen, som var saare mild; Michelsen frifandttes, Eiler Hagerup maatte betale 30 Rdl. i Bøde, medens v. Rømeling mistede 1 Maanedes Gage, og 12. April resolverede Kongen, at Konsistorium ved Rektor skulde tildele Henrik Steffens og en anden Student en alvorlig Irettesættelse for deres egenraadige og lovstridige Forhold; Reprimanden blev givet i en mild Form, og Kammeraterne hyldede dem derefter som Helte. Endvidere resolveredes der, at Provsten skulde tilkendegive samtlige Studenter paa Regensen, at „de iblandt dem, der ved bemeldte Lejlighed havde opført sig anstændigt og roligt, fortjente Agtelse, men at Hans Majestæt med Mishag havde erfaret den ubesindige og egenraadige Adfærd, som nogle af dem i denne Anledning havde brugt, og at Hans Majestæt, idet han tilgav de Skyldige deres Forseelse for denne Gang, haabede, at de Studerende, som nød Understøttelse af Universitetets Beneficier, herefter i Særdeleshed vilde udmærke sig ved den Sædelighed, Rolighed og Anstændighed, som baade Kongen og Medborgere fornemmelig burde vente at finde hos dem, der modtage Velgjerninger af Staten for at gjøre sig duelige og værdige til dens Tjeneste som Embedsmænd.“ Endelig skulde Regensen miste sin Klokke. Dette sidste fortolkedes derhen, at Rebet afskares, saa Ringningen ikke kunde finde Sted; men Kongen blev vred derover; han vilde have Klokken ned, hvorfor man maatte føje ham, anbringe den paa Provstens Loft og for Fremtiden nøjes med Urets Kvarterslag. Først efter at Frue Kirkes Ur ved Bombardementet

var ødelagt, tillodes det, at Klokken ophængtes, saa Uret atter til Glæde for Regensianerne og det hele Kvarter kunde slaa Fuldslag.

15. Regensliv i 18. Aarhundrede.

Vi vender nu tilbage til det urolige Aar 1734; i dette Aar luede i Hovedstaden en vældig theologisk Kamp mellem de Orthodoxe og Pietisterne, og her var naturligvis Studenterne paa Færde, specielt Klosterets Alumner, som næsten alle var Theologer. Det blev dog Kongen for meget, og under strenge Trudslers, forbød han dem „at melere sig i de bedrøvelige, og Studenterne dog ikke vedkommende Tvistigheder, og nogen Persons Meninger og Skrifter at kritisere;“ en arm Dekan, som forsyndede sig herimod, forvistes til Bornholm. Ogsaa ved selve Klosterøvelserne sporedes Striden, som f. Eks. i følgende Ansøgning fra 2 Alumner om Fritagelse for at disputere, da det besværede deres Samvittighed: „Hvad sig theses philosophicæ er anlangendes, da forstaar vi ikke philosophiam, saasom det ikke er vor studium; thi at gøre syllogismos logice med Alt det, dertil hører, med Behændighed at drage Falskhed og Sandhed, at lægge Tiden an derpaa, agter vi unyttigt og for Skam og Skade at være imod Jesu Christi Kundskabs Ypperlighed og for det, vi ingenlunde behøver til at erlange den aandelige Viisdom. Hvad sig theses theologicæ er anlangendes, da bekender vi, at vi ikke uden vore Sjæles Skade og Fordærvelse kan opponere og disputere derimod; thi Christus siger: „Hvem, som nægter mig for Menneskene, den vil jeg og nægte for min Fader, som er i Himlen“; nu enten vi opponerer imod Christi Sandhed, hvad heller det er af Skrømt eller Alvor, saa nægte vi samme dog.“ At en saadan be-

lærende Straale ikke faldt i god Jord ved Universitetet, forstaar sig; men paa denne Tid var der saa stærke Magter til Værn for Pietisterne, at Sagen ordnedes i Mindelighed, skønt der havde været stærk Tale om at ekskludere begge fra Stiftelsen. Og Sagen selv har langt snarere gavnet dens Ophavsmænd end skadet dem, da Forholdene var saa gunstige for ydre pietistiske Demonstrationer, at Lejlighederne lige overfor Statsminister Holsteins Palæ i Stormgade hørte til de dyreste i Byen; thi alle theologiske Kandidater vilde bo der; naar de da blot nogen Tid igennem hver Morgen anbragte sig med himmelvendte Øjne i Vinduet, var de sikre paa et godt Kald. Ja, endog saa aktuelle Fænomener som Tungetaleri optraadte paa Klosteret; man ser saaledes, at en Student Lemming, en Regensianer, anklagedes for Fakultetet, fordi han, naar det var hans Tur, ikke bad den reglementerede Bordbøn, men bad „som Aanden drev ham“, og da det ikke tillodes ham, fordrede han Fritagelse for at bede; ham gik det ikke saa godt, som de to andre; han fik bestemt Tilhold om at holde sig til Reglen, og hvis nogen anden Alumne begyndte paa samme Vis, skulde han udstødes af Kollegiet. Det hjalp.

Forholdet mellem Regensens ret forskelligartede Befolkning synes i Reglen at have været god. Til Boligfællesskabet kom jo ogsaa det daglige Studiefællesskab paa Klosteret, og det hører til Sjældenhederne at høre om Strid imellem Alumnerne. En enkelt Gang ses der dog at have været Bataille; det var en første Paaskedags Aften 1756, at et Par islandske Alumner kom meget fulde ind paa Gaarden og yppede Klammeri med nogle danske Kolleger og trak blank. En Dansk greb da en Kjæp, men faldt og fik i samme Øjeblik et alvorligt Hug over Næsen; nu ilede en tredje Islænder til og vristede Kæppen fra den faldne. Konsistorium relegerede de to Islændere paa

to Aar og berøvede dem alle Beneficier, den tredje slap med 4 Ugers Udelukkelse af Kommunitetet og Berøvelse af Ligbærepengene.

Mellem Normændene og Danskerne kendes ingen saadan Affære paa Regensen; men de berømte Kampe mellem danske og norske Russer om Universitets-trappen er vel at opfatte som et Tegn paa en vis Spænding mellem de to Nationer. Normændene havde nemlig fundet paa at besætte Trappen, for at tvinge „Jyderne“, efterhaanden som de kom, til at tage Hatten af; det endte saa i Reglen med Batailler, endog af alvorlig Natur med Knive, og Striden fortsattes ofte helt inde i Auditorierne. Ogsaa disse Fejder blev i Begyndelsen af 19. Aarhundrede besungne, under det skønne Navn „Trappiaden.“

I det indre Regensliv faar man Øjet op for, at de at de overordnede ikke vil Alumnerne noget specielt ondt, og den Maade, hvorpaa en Mand som Literaturhistorikeren Rasmus Nyerup opfattede sin Provstestilling som en ældre raadgivende Vens, og til Gengæld forguedes af Alumnerne er det mest talende Eksempel paa det gode Forhold.

Før Nyerup var det jo især Professor Peder Holm, som tog sig at Alumnerne, og et godt Bevis paa en mærkværdig frisindet og djærv Tagen sig af Studenternes Sag hos Fakultetet, der lededes af Peder Holm, viser følgende Brevveksling af 1772 mellem Fakultetet og Politimester Bornemann. Politiet havde „inquiret“ for Hazardspil i et Hus overfor Regensen, hvor nogle Regensianere bl. a. blev antrufne; udenfor Porten var der derefter Sammenstimlen og man hørte Latter og Fløjten efter Politibetjentene. Rapporten oversendtes til Fakultetet af Politimesteren. Holm svarede da bl. a.: Da os ellers berettes, at det Hus udenfor Regentsen, hvor nogle Studenter, dels af Regentsen, dels andre, af Politiet tiltaledes og mulcteredes d. 2. Majus, ej skal

være et Vertshus, men at Studenterne allene der faae for Betaling Smørrebrød, et Glas Øl, og Lys, og at der vel spilledes „halv-tolv“ — et Navn, vi ej før have hørt, — men at Banqven var ikkun 4 à 5 Mk., vi og maa slutte, at ikkun to Regentsianere vare med i Spillet, og ingen har nævnet os nogen af Regentsen som delagtig i den Kasten med Sten d. 2. Majus, saa give vi os, i Tillid til Deres Velbyrdigheds bekjendte Retsindighed, den Frihed, at indstille i Deres gode Overvejelse, om det ej havde været ønskeligt, at en Politiebetjent, istedenfor saa strax at gøre Execution i det Hus, saa nær ved Regentsen, naar dertil ej var højere Aarsag end den, vi vide, havde givet Provsten i Regentsen eller en af os tilkjende, at Regentsianere der sad silde om Aftenen og spillede, paa det vi i Stilhed kunde forekomme dets Continuation, uden at noget saadant havde paafulgt, som nu er skeet. Vi gjøre os og det Haab, at ligesom vi efter Mulighed ville see derhen, at Studenterne, og især de kongelige Alumner forholde sig ordentligen, saa tilholder vel og Deres Velbyrdighed Politiinspecteuren, og Betjenterne, at de ej uden Fornødenhed opirre eller insultere Studenterne eller især Regentsianerne. Disse ere et Hundrede, og man kan ej vide, hvor mange flere der ville gjøre eet med dem, om det kom dertil, at Mængden troede sig af Modvillighed og uden Føje at insulteres af Politibetjenterne. Ungdom og Visdom er ej altid samlede. En stor Uro, til alle Retsindiges Misfornøielse, kan letteligen foranlediges, men ej saa let stilles. Man veed, hvad for mere end 50 Aar siden skeet er imellem Studenterne og adskillige Andre. Man forekommer heller, eller dog saasomt muligt dæmper de første Begyndelser. Den Uro, som imellem Officerer og Studenterne begyndte for omtrent 30 Aar siden i den daværende Kreds paa Kongens Nytorv, stilledes strax, da Studenterne formanedes af deres Foresatte, og Kongen alvorligen be-

falede Officiererne ej at give Anledning til videre Splid.“

Hvorpaa Politimesteren 3 Dage efter svarede: „Den Promtitude, hvormed Deres Højærværdigheder have foranstaltet alt det, der stod til Dem for at holde Regentsianerne herefter i vedbørlig Orden, hvorover hidindtil af vedkommende Inspectorer ikke synes at været havt fornøden Opsyn efter Fundatsen, forbinder mig til al mulig Deference for de Forestillinger, som det har behaget Deres Højærværdigheder i særdeles ærede af 11. Majus at gjøre i Henseende til den Allarm, som den 2. Majus entstod, ved det, at Politiet efter Angivelse inqvirerede om Hazardspil i et Hus ligeoverfor Regentsen. Jeg vil i Egard af Deres Højærværdigheder sætte den derom her ved Retten begyndte Undersøgelse i Bero indtil videre, for at see om Regentsianernes Opførsel i Fremtiden vil blive, som jeg ønsker, da Sagen aldeles skal bortdøe, og jeg er forvisset om, at Deres Højærværdigheder selv vil være de første til at unddrage Studenterne Deres Beskyttelse, hvis Udfaldet af denne Moderation ikke skulde svare til vores fælleds Forhaabninger. Fra Politiets Side har Studenterne ingen Rancune at befrygte, naar de vil være rolige; thi mine Betjentere kjende min Tænkemaade altfor nøje til at vove at bryde Nogen, uden at være visse paa, at jeg jo uden Skaansel vilde ressentere alt det, der lugtede af Chicane, hvoraf jeg stedse har været en Hader. Derimod forsikkrer jeg mig ogsaa om, at Deres Højærværdigheder beordrer Provsten og Inspektorerne at holde med muligste Flid over Fundatsens herlige Orden, og især at paasee, at Studenterne ikke vanære sig selv med saadan Opførsel, som den 2. Majus; thi ellers nødes jeg til at tage virksomme Measures til at haandhæve Politiets Myndighed, hvorfra jeg ikke kan eller vil tilståede, at noget Corpus, saa talrigt det end maatte være, skal unddrage sig.“

Trods alle gensidige Smaafinter og Stikpiller faar man dog et velgørende Indtryk af, at hverken Alumnernes Vel eller Politimyndigheden laa i fejle Hænder.

Regensianerne har aabenbart paa denne Tid haft Interesse for Hazard; thi faa Aar efter skriver Professor Balle til Provsten om at betyde Viceportneren paa det alvorligste ikke at understaae sig til at tilstæde noget Slags Spil i sine Værelser, af hvad Navn, det og nævnes kan, og ikke sælge Brændevin, Øl & Vin eller hvad der i Vertshus plejer at være tilfals, til de Herrer Studenter. Ogsaa endnu senere var Portnerens Lejlighed en Spillebule; en Aften overraskede Nyerup nogle, som dør spillede Lotteri om Penge. Lotteripøsen konfiskeredes og Provsten mente dermed den hellige Grav vel forvaret. Men de Spillende fik fra Køkkenet fat i et Sold, hvori Brikkerne rystedes; deraf blev at „solde“ Navnet paa deres Besøg i Kroen; Benævnelsen har siden faaet almindelig Hævd.

Men det var ogsaa galt, naar Alumnerne dyrkede uskyldigere Sport, som Forbudet af 1789 viser, hvor det af Hensyn til Ruderne forbydes herefter at kaste med Snebolde i eller ved Regentsen, og det paalægges Portner og Dagvagt at passe paa!

Et Spørgsmaal af Betydning er det, hvordan Regensianerne egentlig befandt sig paa Regensen. Ja, det vides der kun lidt om; direkte er det i den ældre Tid aldrig berørt, men undertiden kan man af Skrivelser og Begivenheder danne sig et Begreb derom, og Svaret bliver da, at Alumnerne til en Begyndelse næppe betragtede Bopælen paa Regensen som et særligt Gode. Den strenge Tugt, de uhyggelige Omgivelser og det ofte meget tvungne Kammeratskab stødte mange bort. Omkring det 18. Aarhundredes Midte husede Regensen kun 80 Alumner; senere voksede Antallet stærkt, idet det blev Skik, at man saa igennem Fingre med, at Alumnerne tog Brødre eller Venner ind til sig; ja

endog skolesøgende Børn kom paa denne Maade ind paa Regensen. Det blev ogsaa Skik, at betrage Kommunitetet som noget for sig og Regensen som noget andet; saaledes at mange blev paa Regensen, efter at deres Kommunitetstid var udløben, og deltog i Ligbæringen. Det var ogsaa bleven en Slags Skik, at Regensianere lod sig betale af Kontubernalen for at flytte ud.

Under disse Forhold forstaaer man vel, at den Straf, Konsistorium fastsatte for den, som ikke kom hjem i rette Tid, at han skulde gaa Glip af det næste „Pængelig“, blev illusorisk; de fleste klarede sig paa en eller anden Maade ligesom Baggesen — der i Begyndelsen var Gratist —, som Rahbek fortæller, ret ofte, naar Regensporten var lukket, benyttede sig af Rahbeks Gæstfrihed i Retning af at dele Natteleje; den Rahbekske Seng var et velkendt og meget benyttet Gode; engang laa de endog fire sammen i den. Der begyndte ogsaa hos Alumnerne at vokse noget op, som nærmest kan lignedes ved en Slags Kærlighed til Gaarden; man synes ikke tidligere i nogen Grad at have fejret Regensjubilæer o. l. og ud over det traditionelle Mindebæger for Stifteren Helligtrekongersaften, tænkte ingen videre paa Stif-teren eller Stiftelsen.

Men ved 200 Aars Jubilæet 1769 fandt man dog Anledning til at holde Fest. Dekanerne skrev sir-lige og kedelige latinske Digte, men der var dog en Kantate paa dansk af Peder Topp Wandall med Arier, Recitationer og Kor. Et enkelt Stykke hidsættes som karakteristisk Prøve paa Tidens Smag:

Forstand og Vid forglemt i Støvet laa.
 De længselsfuldt saae op til Viisdoms Tempel,
 Til Videnskabers Løn,
 Til Lærdoms Ære,

Til Maalet, de ved Fliid og vaagne Nætter søgte.
 En grusom Armod dem forhindrede
 at opnaae dette Maal —
 de stræbte — klynkede —
 og bleve — i Støvet.

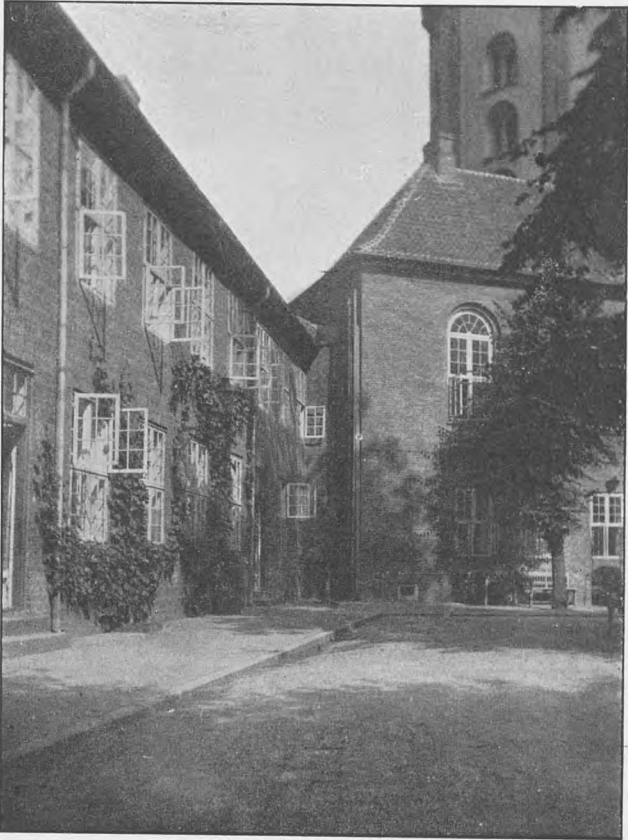
Den nye Fundats af 1777 fejredes ogsaa med stor Højtidelighed; særligt pointeredes det, at alle Studenter nu fik lige Adgang til Kommunitetet, hvilket genialt behandledes som Duet mellem Religion og Kundskab. Og om Aftenen var Regensen illumineret!

Men Regensen blev først til et Hjem, til noget, alle Alumnerne omfattede som en Enhed, til noget personligt paa den Tid, da Provst A. C. Hviid 1785 den 12. Maj fik den smukke Tanke at samle det, Regensen betød for sine Alumner ved et synligt Tegn. Den Dag plantede han Linden i Gaardens Midte og ridsede paa en Rude i sin Bolig: „D. 12. Mai 1785 fa piantare un arbore nel mezzo della cortina.“ Ved Plantningen indskrev han sit Navn blandt Regensens store Donatorer; thi han skænkede med Linden Alumnerne en Skønhed, en Finhed og en Festlighed, af hvis Tryllering ingen Alumne nogensinde er bleven uberørt, og som ingen, der er fanget af denne Kærlighed, nogensinde vil glemme.

Provst Hviids Eksempel fulgtes i Tidens Løb af Alumnerne; 1803 plantede 69 Regensianere udfor Kirken 4 Lindetræer; 1831 plantedes Lindene foran den nuværende nye Fløj og 1837 og 1838 plantedes Vinranke ved første og anden Gang af tre Alumner, Frølich, Boysen og Hjorth, til Ære for Portnerens 3 Døtre.

Efter Hviid blev Gamborg Provst, og efter ham Baggesen, som allerede tidligere var bleven Gamborgs Vikar, „Viceprovst“, ligesom Nyerup blev hans Stedfortræder og senere afløste ham som Provst. Det var utvivlsomt et Fejlgreb at sætte en Digter til at være

Provst; men han var jo saa rart anbragt der i en fast Stilling; han fik 500 Rdl. i Løn og Lejligheden indrettet saa luksuriøst, som han vilde det. Men selv tog han sig Arbejdet som en Ulykke. Han

1ste og 2den Gang med Vinstokkene.
Efter Ombygningen 1907.

klager over „de mange Nøgler“ og skriver til Reinhold: „Hertugen (af Augustenborg, som var Leder af Universitetet og Skoledirektionen) har paa eengang

gjort mig til Provst, Præpositus, Reparations-Inspektør, Dørvogter, Huusvært, Natvægter, Gaardskar, Universitetsbud og hvad veed jeg Alt.“ Man tør dog maa-ske anse noget af dette som Udslag af digterisk Fantasi. Hans Hustrus Sygdom og hans egen Nervøsitet fik ham allerede 1797 til at drage bort; Nyerup konstitueredes, og nogen Tid derefter kvitterede Baggesen ganske dette Embede; men Nyerup fik først kgl. Ud-nævnelser 1814.

Naar Baggesen kalder sig Reparations-Inspektør, er det aabenbart et Tegn paa, at man da var gaaet i Gang med at gøre Regensværelserne bedre og hyggeligere og i det hele pynte lidt paa Gaardens Indre. I en Bog fra 1793 omtales Regensen som følger: Regensbygningen vil, som det dog sandelig lader til, staae Fare for om føje Tid at ligne et af Ægyptens gamle Rudere; Trapperne, Dørre og fast hele Indvolden i samme spaaer, at naar den ikke bliver prekaveret med styrkende Midler inden fra, vil den komme til at see ud som en Gryde; hvem der har Aarsag i denne tærende Svaghed, ved jeg ikke saa ganske; men dette veed jeg, at det er billigt at give Kongen sit og Regensen sit, og naar dette holdes i den vedbørlige Hævd, troer jeg ikke, at Regentsen har nødigt at give Kasernerne noget efter i Henseende til den indvortes Ziir og Renlighed, som udmærker disse Martij Sønners Bolig fremfor den glimrende Gudindes.“

Regensens Indre og de uhyggelig Værelser var det, som efter Ligbæringens Afskaffelse trykkede Alumnerne mest; men Tiden var nu ogsaa inde til at faa det Forhold ændret.

16. Regensianernes „magna carta“.

Frihedsideer, Menneskerettighedernes Tanke og selve Revolutionssværmeriet vandt fra Frankrig hurtigt

Indpas i Danmark, og selv Stiftelsens høje Styrelse blev smittet deraf, hvilket viste sig paa den mærkelige Maade, at det theologiske Fakultet paa en lang og uklar Skrivelse om Regensforhold fra Provsten gav det liberale Svar, som er bleven Regensianernes magna carta: „Da Fakultetet er af den Tanke, at Regentsianerne af flere Aars Erfaring selv bedst maatte vide, hvilke Mangler de troe at behøve at afhjælpes ved Opvartningen og den indvortes Orden paa Regentsen, og maaske og kunde vide de nemmeste Midler til at afhjælpe dem; saa anmode vi Deres Velbyrdighed, at de i den Henseende vilde erfare nogle af de ældste og blandt Regensianerne selv mest ansete Alumnum collegii regii Tanker og Forslage, og samme med Deres Velbyrdigheds egen Betænkning indsende“ d. 22. Sept. 1792.

Hermed gaves der Alumnerne en vis, om end ringe Ret til at udtale sig om, hvad de ansaa for at være til Gavn og til Skade for dem selv; hvad Anerkendelsen af denne Ret har betydet for Regenslivet, ved enhver Regensianer.

Nyerup beretter nu videre om den første Regensianer-Kommission: „Ifølge heraf sammentraadte da de 10 ældste Alumni paa Stiftelsen med to Decani Inspectores i Spidsen og, opfordrede, som de vare, til at lægge alle lønlige Bræk for Dagen, glemte de heller Intet af, hvad Tidernes Tarv og Dagens Tone kunde synes at give dem Føje til, om ikke at æske, saa dog at ønske iverksat.“

Skrivelsen fra Kommissionen til Fakultetet begynder naturligvis med en Slags Menneskerettigheds-Erklæring: „Den høje Stifters Hensigt med Regentsens Opbyggelse og Indretning var at skaffe det Antal, denne Bygning kunde rumme, fri Logis; men denne gode Hensigt er kun for en Del opnaaet. Det indsees let, naar man bestemmer, hvad der hører til Logis, nemlig Værelse, Seng, de uundværligste Meubler, den

nødvendigste Opvartning og kogt Vand to Gange om Dagen. Dette tilstaae Husværterne i Byen de Logerende. Paa Stiftelsen, som den nu er, kan en Student ikke have disse benævnte Artikler ringere end 2 Mk. 8 Sk. ugentlig eller 21 Rdl. 4 Mk. aarlig. Denne Udgift er meget trykkende for Stiftelsens Alumnis. Dette haver de Højærværdige Herrer af det theologiske Facultet, som Stiftelsens Foresatte, indseet, og paa det beredvilligste ønske de efter Mulighed at lette Byrden. I denne Hensigt have de med en sjelden Popularitet og ædel Tillid indbudet os til selv at foreslaae det, vi maatte finde tjenligst og nyttigst for Stiftelsen, og gjerne stræbe vi med inderlig Erkjendtlighed og efter Evne at svare til Deres Tillid og gode Ønsker ved at forelægge følgende Forslag,“ hvoraf de væsentligste er:

Antagelse af 10 faste Bud eller Opvartere;

Kogt Vand frit to Gange om Dagen;

Plads paa Friderichshospital for syge Alumner, Kamrenes Maling med Vandfarve, samt de to vigtigste, der her opføres med Præmisses:

at Porten først lukkedes Kl. 12, da „vor Tids Leve-maade fører det med sig, at Selskaber i mange Huse, hvor Studenterne have eller kunde finde Adgang, sjelden ophøre før denne Tid, og tvungent er det dog og for en Student upasseligt at bryde Selskabet først“ og

at Jernstængerne for Vinduerne til Gaden fjernes; „den mest upassende Indretning paa Regentsen for Studenterne, som de nu ere, ere uidentvivel Jernstængerne i Vinduerne. Disse modbydelige Jernstænger have paadraget Studenterne mange for et ærekjært Menneske ubehagelige Raillerier. Det vilde kuns hjælpe lidt, at Studenterne ved streng Oeconomie søgte at undgaae Slutteriet; og at gjøre de Studerende deres Bolig behagelig og dem glædeligt at være hjemme, er af megen Vigtighed. Naar disse to Punkter bevil-

ges os, saa ønske vi, at dersom Nogen endda skulde være saa nedrig at gaae ind ad Vindverne eller gjøre anden Misbrug deraf, at saa Den eller De strax udelukkedes fra Stiftelsen, som kun bør være for honette Folk.“

Punktet med Jernstængerne havde sin lille Historie; som omtalt var fra 1761 et Par Assisterter ved Landmaalingen indlagte paa Regensen; de fik Bolig paa det gode Hjørneværelse 2 Gang 3. Men det lod, som om de ikke syntes om Regenstugten; i hvert Fald klager Professor Hviid til Fakultetet over, at „de krybe ind af Vindverne og derved meget udsætte denne Stiftelse for slet Omtale.“ De er blevne grebne paa fersk Gerning og advarede i Stilhed, og da de tog paa Landet, lod Provsten Stængerne slaa fast, men nu var de atter løse; derfor burde Landmaalerne vel lægges ind til Gaarden; „thi intet synes mig mere utilgiveligt, end denne Art Forseelse paa en offentlig Stiftelse, da derved gives Anledning til Liderlighed og megen Omtale, hvorved de Uskyldige lide med de Skyldige.“ Saa man forstaar, at Alumnerne i deres Forslag saa skarpt tog Afstand fra Vinduesudkrybningen.

Disse Forslag gik nu til Fakultetet og til Økonomen Holtermann; denne praktiske, gamle Herre raillerer over Indledningen, og debatterer, hvorvidt Fundator egentlig har ment, at de skulde have to Gange daglig Thevand, naar han dels ikke skrev noget derom i Fundatsen, dels næppe selv drak Thevand; men han slutter sit Votum: Iøvrigt ønsker jeg af Hjertet de Hrr. Alumnis al den Soulagement og Lettelse, som Stiftelsen kan og bør give dem.“ Provsten trækker lidt paa Anbefalingen af, at Porten skal staa aaben til 12, og foreslaar Studenterne i Steden for at „bryde Selskabet“ at forsvinde i Stilhed; men han slutter dog med, at det er bedre, at Porten er aaben, end at „den Skik eller rettere Uskik, der har været i mine

Formænds Tid, men som jeg forrige Vinter afskaffede, nemlig, at Alumni blev indladt gennem Provstens Dør, paany skulde indføres.“

Alle Punkterne med Undtagelse af det første, blev bevilget, og Værelserne gjordes hyggeligere, Lofterne maledes og gibsedes, og i Steden for de gamle Stengulve lagdes der Brædder overalt.

17. Regensen i Begyndelsen af 19. Aarhundrede.

Med det 19. Aarhundrede kom Regensens bevægede Tid. De politiske Rørelser virkede ogsaa indenfor de røde Mure; Modsætningen mellem de ældre konservative Styrere og de yngre frisindede Alumner viste sig ogsaa herinde fuldt saa bitter som noget andet Sted. At Sejren tilfaldt Ungdommen er jo en given Sag; den enkelte kan ikke staa mod en almindelig Strømning. Aarhundredet bragte Alumnerne Friheden. Men Aarhundredet gav mere; de aandelige, æstetiske og videnskabelige Interesser fik Lov til at udfolde sig frit og ubundet; det daglige Tilsyn med Studierne forsvandt; i Stedet for udvikledes hos Alumnerne Følelsen af Pligten til Flid. Resultatet blev, at en Række af Landets dygtigste Mænd udgik fra Gaarden, og endelig har det svundne Aarhundrede uden Kamp skænket Alumnerne rigere materielle Goder, sundere Forhold, større Hjælp, og lykkeligere Stilling.

Naar den første Tredjedel af Aarhundredet altid paa den, som vil sætte sig ind i Regensens Historie, gør det lyse, festlige Indtryk, som kun en inspireret og lykkelig Tid kan bevirke, saa ligger Grunden vel en Del i den almindelige nationale og kulturelle Vækkelse, som da gik over Landet, og som ogsaa fyldte Alumnerne; men ikke mindst ligger Skylden derfor hos Regensens Leder, den elskelige Provst, Prof. Rasmus Nyerup. Hans rolige, venlige og glade Optræden over-

for dem, forstode alle, og de vidste, at de altid havde en forstaaende Ven i ham. Hans Fødselsdag var altid Festdag, og ved hans 50-Aars Jubilæum som Student beredtes der ham stormende Ovationer.

Ved Regensjubilæet 1823 var en af Viserne stilet til ham; den er skrevet af C. H. Visby og har de to kønne Vers:

Du hader ej Munterhed, hader ej Sang,
 Men frit vil Du, Visen skal lyde!
 Med Jublen vi samledes mangan en Gang
 For her ret vor Frihed at nyde.
 Vi kjendte ej Tvang
 Men frit vor Sang
 Sig over gjenlydende Mure svang.

Som Bogen, saa har Du Studenten jo kjær
 Og gjerne hans Bedste Du søger;
 Vor Nyerup, Du sysler saa husligen her
 Imellem Studenter og Bøger.
 Du sparer ej Flid
 Og mindre Tid;
 Vor Fader, vor Lærer, vor anden Hviid!

Da Nyerup 1829 døde, blev Liget hensat i Regenskirken, som var betrukken med Sort, og Regensianerne bar hans Kiste til Assistentens Kirkegaard.

Af de talrige Anekdoter om det nære Forhold, Nyerup stod i til sine Alumner, skal her fortælles et Par af de mest betegnende. Nyerup havde en Gang besluttet at gaa i Parterret paa det kongelige Teater; men maatte mismodig blive udenfor, da Parterret var udsolgt, og han ikke havde flere Penge med; da en Regensianer nu kom forbi, fortalte Provsten ham, at han kun havde 3 Mark med og nu ikke kunde komme ind og bad derfor Alumnen laane ham 1 Mark,

saa han kunde købe en Billet til anden Etage, hvad der naturligvis med Glæde tilstodes ham.

Ved dette fortrolige Forhold kom den gamle Mand til paa mange Punkter at se med venligere Øjne paa Alumnernes Forhold, end man ellers kunde vente; det viser sig typisk i hans Stilling i Sagen om Portlukningen.

Det var, efterhaanden som Tiden gik, bleven mere og mere almindeligt ude i Byen at trække Selskabers og Festers Afslutning ud til efter det brændende Tidspunkt Kl. 12, da Porten lukkedes. Man begyndte saa at kravle ind ad Vinduerne, som Regel hjulpet af Vægterne, og det blev efterhaanden den almindelige Skik, indtil Provsten en Gang opdagede det og ved et Opslag henviste til Alumnernes Erklæring af 1792. Næste Dag indgav saa 63 Alumner Andragende om Omordning af Portforholdene. „Passagen gennem Vinduet er hidtil som uundgaaelig nødvendig af Politiet og Regensianerne bleven ignoreret, og uden at træde Sandheden for nær, tør vi tilføje den Forsikring, at Brug i dette Tilfælde meget sjældent har foraarsaget Misbrug; men nu, da vore Forgængeres stærke Ord har sat os i Forlegenhed, se vi os nødsagede til at søge om Hjælp.“ Provsten fik det ordnet saaledes, at de Alumner, som ønskede at blive ude til sent, fik Portnøglen hos ham.

Men den Historie, som tydeligst af alt viser hans Kærlighed til Alumnerne personlig og hans Iver for Regensens Ære, er dog følgende Beretning om hans energiske Optræden mod nogle ondsindede Rygter om hans kære Regensianere:

Under Jødefejden den 5. September 1819 stod nogle Regensianere roligt og fredeligt ved Porten udenfor Regensen; en patrouillerende Løjtnant viste sig grov mod dem, og de joges ind i Porten med Bajonetterne. Næste Aften gentog Scenen sig med en ny

Officer, men denne Gang ligefrem angreb Løjtnanten i Porten Studenterne med Kolbeslag og Sabelhug og „brød vor Huus- og Gaardfred“; flere Alumner ramtes, en saaredes og Portnersken blev ganske forslaaet. Nyerup klagede øjeblikkelig til Politidirektøren, til Kommandanten i Byen og til Studenterkorpsets Chef, og næste Dag skriftligt til Politidirektør og Consistorium. Da Rygtet alligevel udpegede Regensianerne som Deltagere i Spektaklerne ude i Byen, undersøgte Nyerup Sagen nøjagtigt og indrykkede derefter følgende Erklæring i Adresseavisen: „Da ingen af alle de paa Regentsen boende Herrer Studenter har paa fjerneste Maade havt den allermindste Andeel i de her i Staden i de tvende Aftener den 4. og 5. hujus forefaldne Pøbeloptrin, erklærer jeg den, som paastaar det Modsatte, for En, der farer med aabenbar Usandhed.“ Denne Erklæring fra den varmtfølede gamle Herre hjalp; en Kommission nedsattes, og dens Dom faldt ud til Regensianernes Fordel, mens Løjtnanten fik Arrest.

De tunge Aar i Aarhundredets Begyndelse fik ikke direkte nogen stor Indflydelse paa Regensen. Universitetets Brand bevirkede, at man en Overgang, til den nye Festsal var opført, henlagde Universitetsfesterne og Promotionerne til Regenskirken. Salen benyttedes ogsaa en Tid til Auditorium, og heroppe var det, at de karakteristiske Sammenstød mellem den gamle, rationalistiske og den nye, levende Theologi fandt Sted. Her holdt den unge Grundtvig 1810 sin berømte Dimispredikenen over: Hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Hus? og her foregik 1824 den virkelig forargelige Scene mellem den 74-aarige Professor Hornemann og Pastor Thisted. Professor Hornemann hørte til den gamle Skole; i Slutningen af 18. Aarhundrede havde han næsten vakt Forargelse ved sin nonchalante Maade at behandle Biblen paa. Det var ham, som i sine Fore-

læsninger sagde: „Ja, her har nu Apostelen forgaloperet sig“, og som ganske vittigt hentydede til Hofmændenes Uangribelighed ved som Forklaring af Kainsmærket at sige: „om det nu var det hvide eller det blaa Baand Kain fik, ved man ikke; men fra da af turde i hvert Fald ingen gøre ham noget.“ Ogsaa det berømte Udbrud ved en Examen: „Det er saamænd galt nok, hvad Apostelen siger, men De gør det ti Gange værre“, skyldes ham; saa man forstaar, at en Mand af hans Tænkemaade ikke stod højt i Kurs hos Grundtvig og hans Tilhængere. I sine senere Aar havde han ogsaa af al Magt søgt at bekæmpe „Phantasiens Indblandelse i Philosophie og Theologie“. Ved paagældende Lejlighed havde Professoren begyndt Exegesen af Galaterbrevet, da Pastor Thisted viste sig; Professoren holdt straks op, steg ned ad Kathederet og gik Gæsten i Møde — efter gammel Skik — og anviste ham Plads umiddelbart ved Kathederet; han talte derefter videre over, „at det hovedsageligt er Menneskets fornuftige Natur, som hæver dem over Dyrene.“ Han citerede en af sine Bøger og lod den cirkulere, idet han rakte Præsten den. Denne tog imod den, men gav den ikke fra sig. Efter Timen rakte han Professoren den tilbage med Bemærkningen: „Den Bog er taabelig nok.“ Mod denne stødende Taktløshed indgav Tilhørerne en Klage, dateret Regensen, til Rektor; men Professor Hornemann lod Sagen falde med den øndskabsfulde Bemærkning, at da Pastor Thisted var kendt for at være en hæftig Bestrider af Fornuftens Brug, kunde hans Mening om den af Prof. fremsatte Anskuelse, at Fornuften er Forskellen mellem Dyr og Mennesker, ikke saare nogen. Hertil sluttede Universitetet sig.

Ogsaa den store æstetiske Strid gaar over Regensen; thi Tylvten kaldtes frem, fordi Baggesen til Re-

gensianerne havde omdelt „Breve til Adam Oehenschläger“ med Henvendelsen til Studenterne om at fælde Dom.

18. Regensianerne og de andre Studenter.

Indirekte kom Begivenhederne i Begyndelsen af Aarhundredet til at spille en overmaade stor Rolle for Regensen; Oehenschlägers Fremtræden, Tylvtens Fejde med Baggesen senere, hele Tidens æstetisk-romantiske Interesse vakte de Unges Meddelelsestrang. Regensen blev Studenternes faste Borg. Der var altid Venner at træffe, Folk at tale med; de smaa 3—4 Mands Selskaber paa Regensværelserne sprængtes; nu trængte man til de store Kredse; Studenterne opdagede Regensgaarden som Samlingsplads, og snart blev den Midtpunktet for Byens yngre Akademikere. Da Professor Treschow drog til Norge og Studenterne vilde fejre hans Afsked, blev Regensen Stedet, hvor Kantaten indøvedes og Planerne lagdes. Og 1815 skriver P. Hiort med Hentydning til „Kroen“, hvor en Mængde Studenter daglig samledes: Hos Spisevært Hartmann paa Regensen havde Samtalerne denne Vinter begyndt at hæve sig over Snaps og Tobak“; man besluttede nemlig at udpibe „Betlerpigen“ af N. T. Bruun, som stempledtes som aandløst og uanstændigt. Udpibningen lykkedes som bekendt komplet. Poul Møller, Søtoft og Hjort deltog i Kampen.

Regensgaarden var Aften paa Aften i de følgende Somre den akademiske Ungdoms Samlingsplads; stadigt afholdtes der smaa improviserede Gilder i Gaarden, og Sangen lød til langt ud paa Natten. Imidlertid kom der uventet 1820 fra Fakultetet Ordre om, at Møderne ikke maatte holdes længere end til Kl. 12. Harmen var mægtig; man havde ganske glemt, at Fakultetet havde noget at sige, og man vilde ikke lade sig

jage hjem Kl. 12; man trængte til et Sted at være. Der indvarsledes til et Gilde i Gaarden den 5. Juni; en Alumne H. Krøyer, den senere Naturforsker, proponerede et Pereat for Fakultetets Dekan og her blev C. Winthers Digt sunget:

Her under Nathimlens rolige Skygge
 Vil vi, o Frihed! dit Tempel opbygge,
 Glædernes milde Pauluner opslaa;
 Trofaste Brødre! vor Hymne skal stige,
 Stjernen skal vidne, at ingen vil svige;
 Herrer vi ere i Aandernes Rige,
 Vi er den Stamme, som evigt skal staa!

Den Aften stiftedes her Studenterforeningen.

Skønt meget af det Liv, som hidtil havde været knyttet til Regensgaarden, nu henlagdes til Studenterforeningen, var de muntre Aftner i Regensgaarden ikke forbi; tværtimod, Kredsen blev snævrere, men Interessefeltet udvidedes; man optog Sangen, d. v. s. den flerstemmige Sang, blandt de Fornøjelser, en saadan Aften kunde byde paa, og det slog vældigt an. En Regensalumne, A. T. Berggreen, den senere Professor, var Drivfjederen i Sangerlauget paa Gaarden. 1822 bragte man den senere Christian VIII. en Sang-Hyldest ved hans Tilbagekomst fra Italien og lidt senere Kongen en lignende Opmærksomhed; men sin største Triumf fejrede Sangerne dog ved Regensjubilæet 1823. Denne Fest er bleven en af Epokerne i Regensens Historie; thi da ser vi for første Gang, at de gamle Regensianere møder frem og tager Del i Festen; den fastsattes til Frederik II.s Fødselsdag den 1. Juli, Aarsdagen for Slaget ved Kolbergheide. Der holdtes en Formiddagsfest med Kantate og Sange og en Aftenfest i Regensgaarden. Overalt var der Transparenter og Lygter og Guirlander, selv

Rundetaarn straaledede. De gamle Alumner og Professorerne, ialt 50, holdt Festmaaltid i Studenterforeningen, de yngre, som talte omtrent 400, i Regensgaarden; her sang man for første Gang Zahles: „Kong Christian lægger ned sit Sværd,“ den Sang, som frem for andre er Regensens officielle Livsang. Ud paa Aftenen samlede gamle og unge til Sold under Linden. Regensen var illumineret, paa Rundetaarn stod Christian IV's Navn i Transparent og i Lindens Grene hang der kulørte Lamper.

Endnu i 1826 blev „Regenskroen“ Sædet for en akademisk Smagsdomstol, som dømte Overskous Debutarbejde „Farens Dage“ til Udpibning. Men denne Gang fik Studenterne i Theateret Prygl af Slagterne.

19. Regensianerne og Politik i Aarhundredets første Halvdel.

Da Interessen for Politik begyndte at vaagne her i Landet, hørte Studenterne naturligvis til de Lag, som først vakttes; og vi ser straks, at Regensianerne er med. Da Statstidende 11. Februar 1831 bragte officiel Meddelelse om, at Kongen agtede at indføre Provincialstænder, begav 20 Medlemmer fra Studenterforeningen og Regensen sig mellem 11—12 om Aftenen til Amalienborg for at hylde Kongen. Han var paa sit sædvanlige Aftenbesøg hos Fru Dannemand, men hentedes hjem og modtog dybt rørt og „med allerhøjeste Tilfredshed Studenternes Vivat for den elskede Landsfader“.

Men næste Gang Studenterne demonstrerede deres Følelser gik det ikke saa vel; thi deraf affødtes den sidste Bataille mellem Regensianerne og Militæret.

Den 30. Juni 1832 blev Professor Clausen forbigaaet ved Rektorvalget, og Rygtet udtalte med Bestemthed, at det skyldtes en Hofkabale. Forbitrelsen

mellem Studenterne var stor; thi Clausen var vel nok den mest populære af Universitetets Lærere.

Allerede da Professorerne efter Rektorvalget i Regenskirken kom ned i Gaarden, demonstreredes der fra Studenternes Side, og til Provstens Sorg var der sammenkaldt et Møde i Regensgaarden og her optraadte for første Gang den senere saa bekendte Taler Orla Lehmann; man besluttede at bringe Professorens Studenternes Hyldest ved et Fakkeltog til hans Hjem i Taarbæk samme Aften. Planen udførtes og vakte en Del Misstemning i Regeringskredse. Næste Dag, den 1. Juli, fejredes Stiftelsesdagen som sædvanlig paa Regensen. Om Aftenen sent, da Punchen allerede begyndte at stige Alumnerne til Hovedet, hørte man pludselig Saltskud fra Reden; det var Kongen, som vendte tilbage fra en Holstensrejse, og Regensianerne blev straks enige om at ville hylde Majestæten. „Brice“ mente imidlertid ikke, at de var præsentable, og fik dem i Steden for overtalt til at gøre en Natskovtur. De kom da paa Nørrebro i Klammeri med Soldaterne, hvorfor de blev indsatte i Portvagten og næste Morgen med Politiskorte ført gennem Byen for at sættes i Arrest. Misstemningen paa allerhøjeste Sted voksede svært herved, og det forbødes Alumnerne at afholde Mindefesten for Fremtiden paa Gaarden, saafremt den ikke hørte op Kl. 12. Studenterne var endnu ikke vant til absolute Ordre, og derfor ophørte man at fejre Festen paa Gaarden. Man tog i Steden for i Skoven til Fortunen eller Frederiksdal, undertiden dog kun til Enighedsværn paa Vesterbro.

Adressen til Professor Clausen var kun en enkelt af de talrige Demonstrationer, som udgik fra Regensen; efter Professor Davids Frikendelse 1835 i den Pressesag, Regeringen havde anlagt mod ham, bad Regensianerne Provsten om Tilladelse til at illuminere Regensen, hvad

Provsten ikke turde give dem Lov til; man bragte da David en Hyldest paa hans Bopæl. Fakkeltøget til A. S. Ørsted 1835 skulde være udgaaet fra Regensen, og tidligere havde Regensianere tænkt at hylde dels Kongen, dels Schleiermacher med en lignende Opmærksomhed. Ogsaa i rent indre Universitetsspørgsmaal, som da der var Tale om at give hver Tilhører i en Forelæsningsrække sin bestemte Plads, udgik og organiseredes Studenternes Modstand fra Regensen. Man blev urolige i Kancelliet og især blev det galt, da der 1835 rundt paa Universitetet opsloges Plakater, som sammenkaldte Studenterne til Møde i Regensgaarden, for at man samlede kunde give Statsminister Stemmann et Pereat paa Grund af Trykkefrihedssagen. Kun H. C. Ørsteds og Sibberns personlige Indgriben forhindrede det. Saa det er meget forstaaeligt, at Konsistorium tilsidst blev bange og 1836 forbød enhver Afbenyttelse af Regensen til Studenterforsamlinger om almindelige Anliggender.

Som man ser begyndte Regensianernes politiske Interesser at vende sig. Tidligere havde deres Demonstrationer altid været yderliggaaende Udslag af loyal Tænkemaade; med 1835 begyndte Liberalismen at hæve Hovedet; Alumnerne viste sig som „Selskabet til Trykkefrihedens rette Brug“s varme Beundrere, og da Stænderforsamlingen i Roskilde skulde aabnes, valfartede talrige Alumner derud i den tidlige Morgenstund efter om Aftenen at have bragt Provsten en Kattemusik.

Og som Aarene gik tog Bevægelsen Fart til Venstre. Da Bønderne 1838 fejrede 50 Aars Dagen for Stavnsbaandets Løsning, besluttede en Del Regensianere med andre Studenter og Borgere at hylde de paa Bellevue samlede Bønder, og trods Provstens Chicane kom Toget i Stand. En Regensianer, den senere Højskolemand, Vilh. Schøler fik derved Impulser for hele Livet.

Disse Demonstrationer kan synes vor Tid ubetydelige og virkningsløse Smaatterier; men for Samtiden stod de i et andet Lys. København var endnu en lille Ravnekrog, hvor Rygtet tog Fart ved mindste Lejlighed, og Borgerne havde Opmærksomheden henvendt paa, hvad Studenterne, specielt deres eneste almenkendte, mere fritstillede Korporation, Regensianerne, gjorde. Bagateller som Fastelavnsgildet 1835, der senere bliver omtalt, forvrængedes af Rygtet derhen, at Regensianerne havde slaaet til en som Stemmann udklædt Dukke; Folkets Misstemning skaber nyt og tillægger Regensianerne det, som det selv ønsker gjort. Og Øvrigheden passer paa; man ser en Politiassistent møde paa Læsestuen og forlange et enkelt Nummer af en norsk Avis udleveret. Og da Regensianerne 1837 skulde i Skoven, gik det over den ganske By, „at hele Regensen skulde køre til Charlottenlund, saa at der ingen Vogne vilde være at faa den Dag i Byen“, og Politidirektøren lod højtideligt forspørge, hvorvidt det forholdt sig rigtig. Sandheden var, at Regensianerne gik til Skoven, fulgte af Karlene, som bar Smørrebrødskurvene.

Regensen skulde endnu en Gang spille en Rolle i den politiske Historie. Da Frederik VI. gik bort, ventede man af Christian VIII en konstitutionel Forfatning; samme Aften, Kongen var død, afholdtes der et Studentermøde under Lehmanns Ledelse i Hotel d'Angleterre; en Adresse fik 426 Underskrifter og overrakte Kongen næste Dag; den var conciperet og renskrevet paa 2. Gang 3. Hvorledes denne Adresse med Modadressen og Antiadresse-adressen gav Anledning til Stiftelse af et „Studentersamfund“, som Konsistorium forbød og fik Politiet til at ophæve, hører ikke hjemme her; men det viser tydeligere end alt andet, hvordan vore hjemlige Smaauroligheder og Efterretningerne om de tyske Studenterdemonstrationer

ner havde gjort Universitetet og Regeringen bange. Menigmand var paa den Tid bleven vant til at vente Studenterne i Spidsen for Liberalismen og ansaa Regensen som de frisindede Studenters Hovedkvarter. Saavel i 1840, som da Lehmann 1842 dømtes, drog Demonstranterne til den røde Gaard, kaldte Studenterne til Hjælp og hyldede Regensianerne; Provsten F. C. Petersen, lod derfor Porten lukke og Alumnerne „konsignere“ paa Regensen. Senere blev Regensen glemmt; ved Siden af Studenterforeningen og Akademikum havde den ingen politisk Rolle at spille.

De politiske Interesser paa Gaarden var nøje knyttede til de liberale, de Ploug-Lehmann'ske Idéer. Da disse Mænd kom bort fra Gaarden, blev Diskussionerne henlagte til Akademikum; Fyrrenes og Halvtredsernes Regensliv blev mere roligt og indadvendt; literære og filosofiske Interesser dominerede; kun ved enkelte særlige Lejligheder møder man Regensianerne i den offentlige Politik, som da de 1844 sammen med andre Studenter bragte H. N. Clausen et Fakkeltog som Tak for hans Optræden i Sprogsagen, eller da en Regensianer, nuværende Advokat Hindenburg, var blandt de 5 Studenter, som i 1854 opfordrer Borgerne til at bringe Geheimearkivar Wegener et Fakkeltog, fordi han var bleven irettesat af Regeringen paa Grund af sit Standpunkt i Arvefølgespørgsmaalet; Demonstrationen blev slaaet ned og de Fem fik en mild Reprimande af Universitetet; men Konsistorium, som Ministeriet havde søgt at sætte i Bevægelse, svarede, at Anvendelse af Stipendieberøvelse i dette Tilfælde vilde stride mod, hvad det fandt ret og billigt. Man ser dog, at Skandinavismen stadig dyrkedes ivrigt og Alumnerne korresponderede med svenske og norske ligesindede om Nordens Enhed, og man var sig bevidst, at denne Fraternisering i Christian VIII.s Tid var Regeringen saare fordægtig. Der var allerede efter

Turen til Lund 1842 anstillet Undersøgelse om, hvorvidt det var sandt, at Studenterne derovre havde nægtet at drikke Kongens Skaal, og Fakultetet vilde før Toget til Upsala 1843 endog nægte Regensianere Tilladelse til at deltage. 11 Regensianere og 4 Kommunitetsalumner rejste dog; men fik ogsaa en Advarsel af Dekanus efter Hjemkomsten. Hostrup fortæller, at han en Dag, da han havde brudt et Brev til Kontubernalen fra en fælles lundensisk Kammerat, i Spøg skrev paa Konvolutten: „Øppnadt efter kunglig befaling på Malmø postkontor. Sjøgren.“ og derefter gik ud; da han om Aftenen vendte tilbage var der indvarslet til Møde i Akademikum som Protest mod Tyranniet; Hostrup maatte saa afsløre sin Skyld, og Sagen opløstes i Latter. Generalforsamlingsscenen i „Genboerne“ viser tydeligst, at Interessen for Politik er i Aftagende. I de følgende Aar var omtrent alle Alumnerne national-liberale og skandinavisk sindede; men de politiske Interesser dyrkedes ikke meget.

Af de store Studenterforetagender fra den Tid er ikke faa af de skandinaviske Fester knyttede til Regensen. Den 21. Februar 1838 fejredes et lille Sold i Læseforeningen med 25 Lundensere, som var gaaede over Isen hertil; Aaret efter kom 150 svenske Studenter til Byen og en Fest fejredes i Dyrehaven, hvorud man drog fra Regensen, hvor Professor Clausen, der jo som Theolog var Medlem af Regensens Bestyrelse, til Provstens Ærgrelse havde tilladt Medlemmerne at samle sig, og hvor han selv bød Svenskerne velkommen. 1842 havde Regensen atter Besøg fra Lund, og under det store nordiske Studentermøde 1845 modtoges Gæsterne med en smuk Aftenfest paa Regensen den 23. Juni; Professor Clausen talte og der var dekoreret med kulørte Lamper.

Et Besøg af en ganske særlig Art havde Regensen i 1865, da Slesvigerne gæstede København; efter en

stærk Debat, hvor bl. a. Hørup talte mod Planen, vedtoges det at indbyde 32 Slesvigere til at bo paa Gaarden; de lod til at befinde sig vel, og Regensianernes Begejstring var stor. Selv Hørup forstod Provst Gram snildt at afvæbne ved at bede ham fungere som Vært for Provstens Gæster; saa alt gik saare vel.

20. Regensens Embedsmænd og dens økonomiske Styrelse i det 19. Aarhundrede.

Det er allerede tidligere omtalt, at i Retning af materielle Goder, var 19. Aarh. en Fremgangstid. Reglementet af 1818, som forandrede det tidligere af 1777, havde et besynderligt indviklet System. Alumnerne deltes i 3 Klasser paa 60, 40 og 30 Hoveder og fik henholdsvis 1 Rdl., 9 Mk. og 2 Rdl. ugentlig; dette Klassesystem vedblev indtil 1848. Regens- og Kommunitetsbeneficiet er stadigt forhøjet, i 1848 til 10 Rdl. maanedlig, i 1856—57 til 15 Rdl. og 1875 til 40 Kr. o. s. v., indtil det nu endelig fra 1901 har naaet en saadan Størrelse (50 Kr.), at det væsentligt kan tillade en Alumne at eksistere. Portionernes Antal er stadig jævnt steget; nu nyder 185 Alumner Kommunitetet.

Efter 1818 vedblev det theologiske Fakultet stadig at være Stiftelsernes øverste Myndighed indtil 1845, da en Bestyrelseskomité af 3 Konsistoriumsmedlemmer, to Theologer og en Jurist, valgtes af Konsistorium, og 1876 afløstes den ene Theolog af en frit valgt Professor. Regensprovsten blev efter Nyerups Død udnævnt af Kongen, istedetfor af det theol. Fakultet. Paa Nyerup fulgte Prof. C. F. Petersen til 1859; derpaa den højtelskede Prof. F. J. T. Gram til sin Død 1871; og derefter Prof. Nellesmann, til han blev Minister, hvorefter han et Aars Tid lod Embedet bestyre ved Viceprovsten; 1876 gav han dog definitiv Afkald derpaa, og nu udnævntes Prof. J. L.

Ussing. Da han trak sig tilbage som Professor, ønskede han at vedblive at være Regensprovst, hvad Ministeriet dog ikke mente at kunne tillade, hvorefter den nuværende Provst den 1. April 1896 tiltraadte Embedet. I et senere Kapitel vil Provsternes Forhold til Alumnerne blive nærmere omtalt.

1831 indrettedes et nyt Hverv: Viceprovstens Embede. Han skulde i Provstens Fravær føre Tilsyn med Ordenen paa Regensen; senere underlagdes hele Læseindretningen ham. Der anvistes ham først Bolig paa 2. Gang 6. 1848 overlodes hele Store Kirkegang ham istedenfor, og efter Ombygningen 1907 henlagdes hans Bolig til en Del af 1. Etage i Krystalgadefløjen. Først blev Underbibliotekaren ved det store kgl. Bibliothek, Fabricius, udnævnt; han var en højt-kultiveret og saare elskværdig Person som i 7 Aar indtil 1830 havde været Senior i Studenterforeningen og forfattet en Del Studenterkomedier og Noveller. Allerede da han flyttede ind paa Gaarden, var hans Hørelse svækket, og han blev senere stokdøv, saa det var Alumnerne umuligt at gøre sig forstaaelig for ham; men han var meget populær i Studenterverdenen. Han blev Justitsraad, hvad der glædede ham meget, og hans yderst loyale Karakter illustreres bedst ved Anekdoten om, at han ved et Studentergilde paa Regensen blev meget forarget over, at man ved Salens Udsmykning, havde afmalet en Mand hængende paa Frederik VI.s Statue i Frederiksberg Have, og derunder sat denne Indskrift: „Folket hang ved ham“; men „Brice“ blev dog ved Provst Grams Hjælp snart god igen. Paa hans Fødselsdag i 1873 stiftedes et større Legat for Regensianere; det bærer hans Navn. Kort efter døde han, 84 Aar gammel, efter at have beklædt Embedet i 40 Aar; Regensianere bar hans Lig forbi Regensen og hans Buste, bekostet efter Indsamling blandt gamle Regensianere, er rejst paa Læse-

stuen. Efter ham fik en Islænder, Kandidat E. Jonson Embedet. Han fungerede i 25 Aar til sin Død, og hans og hans Hustrus — thi han var gift — Forhold til Alumnerne var som Regel godt; enkelte smaa Rivninger opstod naturligvis undertiden i formelle Spørgsmaal, og ikke mindst gik hans lidt koleriske Natur udover hans Landsmænd. 1. September 1899 tiltraadte den nuværende Viceprovst, Justitsraad S. Skoubo sin Værdighed.

Ved Aarhundredets Begyndelse var Portnerembedet paa Regensen delt mellem en Underbetjent og en Svejtsjer; 1847 sloges de to Stillinger sammen. Et mærkeligt Tilfælde indtraf i Regensens Historie, da 1868 Regensportneren afskedigedes, men samtidig hans Kone med Bistand af Karlen beskikkedes til for Fremtiden at udføre hans Hverv.

Den gamle Underbetjent Hartmann havde jo Spisekvarter for Alumnerne og andre i selve Portnerboligen („Kroen“); og alt gik godt i hans Tid. Men hans Efterfølger Møller, en forhenværende Frisør, kom paa spændt Fod med Alumnerne og 1819 besluttede 76 Studenter, deriblandt P. Møller, at boycotte ham, hvad der en Tid gennemførtes. I senere Tider har der ofte været lignende Strejker overfor Portneren; men som oftest er han gaaet sejrrikt ud af Kampen. Et særligt interessant Tilfælde indtraf 1878 lige efter Provsteskiftet. Der var da af pekuniære Grunde erklæret „Ølstrejke“ overfor hans Bayerskøl; Portneren klagede derover til Provsten; og man ser da det Særsyn, at Provsten i Opslag opfordrer Alumnerne til at drikke Øl, og endog faar Stipendiebestyrelsen til at misbillige deres Vægning derved. Strejken tabtes forresten; men 1896—97 vandt Alumnerne en „Kaffestrejke“.

1837 var den gamle Plan om Oprettelsen af en Bi-Regens atter oppe. Kommunitetet skulde saa købe

Ejendommen Kannikestræde 13; men det gik ikke igennem. Derimod anvendtes der megen Tid, meget Arbejde og mange Penge paa en Restaurering og Istandsættelse af Regensen; 1833—35 forsynedes alle Lofter med Gibs og alt Træværk maledes, men da man opdagede, at Brændselsindretningerne var saare upraktiske, foretoges der atter 1843-46 en Ombygning; 16 Skorstene blev nedtagne og erstattede med 4 Kaminrør, Paneler anbragtes i Værelserne; der kom nye Døre og saavel indvendige som udvendige Skodder paasattes, hvor det gjordes fornødent, saa Værelserne blev langt hyggeligere; men det gjordes nu ogsaa fornødent; thi et Regensværelse fra Tyverne beskrives saaledes: „Det var kalket, med de tarveligste Træborde og simpleste Inventarier. Studentergeværet stod som Støtte for Bogreolen, Bajonetten var fastheftet i Bordet som Lystestage, Sablen laa i Brændekassen og agerede Øxe, Patrontasken var slaaet fast i Væggen som Tobaksdaase. Som Omgivelserne vare, saaledes var ogsaa Livet; . . jeg har været i de Dage til Gilde, hvor Punchen blev lavet i et Vandfad. Kortsagt! Regensen var dengang sjofel“. Saa man forstaar, Forandringer var ønskelige. Disse Omordninger skyldtes især Provst F. C. Petersen, hvis Interesse for Forbedring af Alumnernes materielle Forhold i det hele var meget stor. Han skaffede ogsaa Alumnerne bekvemme Studereforhold ved definitivt at afskaffe Gratistuvæsenet.

En væsentlig Forbedring af Forholdene skete ved Ordningen af Karlevæsenet; i 1824 havde ikke mindre end 33 Personer som Opvartere deres Gang paa Gaarden; af disse udvalgte nu 12, som blev fast antagne. Et Tilsyn, hvori Provsten havde Sæde, indrettedes straks; men fra 1836 overlodes det ganske til Alumnerne selv at bestyre Karlevæsenet; fra 1842 valgte de saa en Karleinspektør, som fik Tilsyn med Kar-

lene, skulde fordele deres Arbejde, udbetale Lønnen og antage eller afskedige dem.

Blandt de talrige Karle, som har været inde paa Regensen, er der enkelte, som har forstaaet at sætte sig i et særligt Fortrolighedsforhold til deres Herrer. Hostrup omtaler, at hans Karl Jesper Tandholdt sørgede med yderste Omhu for de Alumner, han gjorde Tjeneste hos, og endogsaa Maaneden igennem kunde holde Madskabet fuldt, naar han saa blot efter Kommunitetsudbetalingen fik sine Udlæg dækkede; det var samme Karl, som sagde: „Mine Herrer faar altid god Karakter til Eksamen, fordi jeg sørger for, at de kommer tidlig op om Morgenen.“ I Tredserne fungerede den højtpriste Lars Eriksen, der ogsaa af egen Pung ofte maatte lægge ud for Alumnerne, og som endogsaa paatog sig saa delikate Kommissioner, som at indkøbe Fødselsdagsgaver til sine Herrer Forlovede. Og baade Firsernes, Halvfemsernes og det nye Aarhundredes Alumner vil ved Navnet „Dag-Frederiksen“ mindes den gamle trofaste Dagvagt og hans store Kærlighed til Regensen. Han var endnu af den gamle Type, og han holdt stærkt paa, at der mellem Alumnerne og ham var en Afstand, som det var usømmeligt at formindske. Da nogle Alumner 1894 havde givet ham nogle Fribilletter til en Teaterforestilling, hvor de medvirkede, afleverede han dem senere til Provsten efter moden Overvejelse med den Bemærkning, at det ikke sømmede sig for ham „at grine af sine Herrer“.

En Karl af en helt anden Type var Halvtredsernes Christen Johansen Hornum, der forfattede meget skønne Romaner, hvori han opkaldte Helte og Skurke efter de Alumner, han elskede eller hadede, og hvori den sande Gentleman altid viser sig derved, at han giver sin Tjener eller Opvarter rigelige Drikkepenge.

Trods de af Provst Petersen anskaffede Portnøgler, blev Vindueskravleriet stadig ved; endelig 1859 endte

Portvrøvlet paa den Maade, at man ved Grams Tiltrædelse som Provst bad om, at hver Alumne maatte faa sin Portnøgle; i Stedet derfor ansattes en Nattevagt, dels for Kontrol med Ild og Lys, dels for at passe Porten om Natten.

Alumnerne paa Regensen søgte 1835 om, at Fakultetet vilde indrette en Badeanstalt paa Gaarden, hvad det dog ingenlunde kunde indlade sig paa. 1870 indrettedes derimod et lille yderst primitivt Værelse i Nærheden af Trekrøner til Baderum; men først da Orla Lehmann havde lovet ellers selv af egen Lomme at ville betale det. Naturligvis var der kun koldt Styrtebad; det var ganske vist oprindeligt indrettet ogsaa til varme Bade, men det viste sig ganske ubrugeligt dertil. Det var ogsaa 1835, at Fakultetet viseligt bestemte, at Ilægningen i Kakkellovnene herefter skulde besørges af de Koner, der havde Rengørelsen, for at undgaa at bruge Portnerens Pige dertil. Portnerens Pige var i det hele taget den røde Klud for Professor Petersen. Han skal have givet Portneren Ordre til ikke nogensinde at antage en Pige, før Provsten med egne Øjne havde overbevist sig om, at der intet kønt kunde findes hos hende. Det følgende Aar var der stor Opstandelse paa Regensen, da man konstaterede Utøj i Sengene og sigtede Konerne for at have importeret det; „hvilken Paastand dog ikke blev bevist.“

Mens Talen er om Gaardens Husdyr, maa „Kaminen“; et tamt Egern ikke forglemmes. Det fangedes i Maj 1866 i Frederiksberghave af 4 Alumner, hjemførtes i Droske og installeredes i et Fuglebur ved Linden. Det befandt sig snart som hjemme, byggede Rede i Træet, og naar det undertiden absenterede sig, blev det altid bragt tilbage; det blev meget tamt mod Alumner; men en frygtelig Fjende af alle Katte.

Imidlertid havde dets forhenværende Ejer Dr. Kjærbølling indgivet Politiklage for at faa det tilbage; skønt han ikke havde den formelle Ret, købte Regensianerne dog Dyret af ham for 6 Rdl. Følgende Foraar anskaffede Regensianerne „for at højtidelig holde Majestæternes Sølvbryllup“ et Hanegern til „Kaminen“; men Ægteskabet blev ikke lykkeligt og 8. Okt. 1867 afgik Hunnen ved Døden. Magen bortgik fra Regensen i Højsomren 1869.

Bør Provst Grams Hund „Rap“ ikke omtales blandt Husdyrene? Den gjorde dog sit til at bringe Vækst i Vinrankerne.

21. Vækkerforeningerne m. m.

En Institution af allerstørste Betydning i Regenshistorien har udviklet sig i dette Tidsrum, og det er Vækkerforeningerne. Det har ganske vist altid været Portner eller Nattevagt paalagt at vække Regensianerne, naar de maatte ønske det; men der var intet, som i de kritiske, halvvaagne Øjeblikke tvang de vækede til at staa op. Vækkerforeningen overtog selv Vækning og paalagde de Medlemmer, som ikke stod op til den fastsatte Tid at betale Bøder; Frygten for Bøderne var et godt Middel til at jage Folk ud af Sengen. Ældst er Foreningen „Gamle“, der stiftedes 1832; den har altid været Bestyrelsens Skræk; da Foreningen 13. Januar 1836 paa lille Kirkegang holdt Gilde for de indkomne Mulkter, blev det opdaget af „Jamben“, den halte Portner, og Provsten skyndte sig at faa Soldet forstyrret; senere klages det Gang paa Gang over Institutionen, dens Formaal, dens Sold, dens Livsopfattelse o. s. v. Endnu 1897 beder de theologiske Alumner „Gamle“s Formand paase og flittigt indskærpe Medlemmerne at holde deres Livsglæde indenfor mere rimelige Grænser. „Gamle“ bestaar stadigt,

men Vækningen er afskaffet. I Tidens Løb har denne Vækkerforening haft talrige Konkurrenter, men de er alle hendøede, med Undtagelse af „Pip“, som stiftedes 1885 som en Sammenslutning af radikale og oppositionsvenlige Alumner. Den opnaaede kort efter sin Stiftelse en vældig Berømmelse ved en Gang i de bevægede Boulanger-Dage at sende Generalen Meddelelse om, at han var optaget som Æresmedlem i „Pip“, le corps de vigilance des étudiant du collège du Roi.“ Stemningen var aabenbart høj, da Brevet blev afsendt; men den blev ikke mindre, da Foreningen nogle Dage efter fra hans Adjutant modtog en dybtrørt Tak for den tiltænkte Ære. Brevet gemmes endnu i Regensens Arkiv. Desuden har der i Begyndelsen af Halvfjserne været et Utal af mindre Foreninger, saasom „De moderate Morgenmænds humane Vækkerforening“, „De forenede Syvsovere“, „Den radikale Vækkerforening“, „Den Noble“, „Den aristokratiske“; men alle afgik snart ved Døden, og ingen har indlagt sig en saadan Fortjeneste af Regenslivet som „Gamle“, da den før Regensens Julegilde 1868 overtog Garantien med hele sin Kassebeholdning.

Vækkerforeningens Betydning har ikke blot været knyttet til dens nærmeste Formaal: Vækningen; men har i videre Forstand bestaaet deri, at Foreningen ved sine Sold, Skovture og Generalforsamlinger knyttede Alumnerne nær til hinanden. Naar man læser ældre Folks Erindringer fra Regensen, undrer man sig tit over, hvor lidt almindelig Kammeratskab, der har hersket paa Gaarden, hvorledes hvert Par Kontubernaler paa sin Vis havde nok i sig selv og kun undtagelsesvis indlod sig med Omverdenen. Vækkerforeningens Sold var det samlende Element, og saa uddybede Sommerlivet i Regensgaarden naturligvis Bekendtskaberne. Hostrup fortæller gentagne Gange om, hvorledes han ved Vindueskravlen om Aftenen kom

ind i ham ubekendte Alumnens Værelse eller om Værelsernes Beboeres Forundring, naar han saaledes dukkede op, hvilket lyder mærkeligt i en Nutidsregensianers Øren, da alle kender hinanden og med rolig Sjæl trækker Veksler paa Næstens Hjælpsomhed. Man ser ogsaa i „Genboerne“, hvorledes Kontubernalerne egentlig føler sig knyttede sammen uden dybere venskabelig Kontakt med de øvrige Regensianere. Senere har Regenslivets Charme ofte netop bestaaet i de Venskabsbaand, som saa let knyttedes derinde med 6—8 ligesindede Alumner. Det var dog først i Tredserne og Halvfjerdserne, da de „regenspolitiske“ Forhold blev et nyt Bindeled mellem Alumnerne, at de større Kliker voksede frem.

Mens Talen er om Hostrup er det bedst et Øjeblik at mindes Regenskomedierne. 1838 blev Regensianernes Fastelavnsløjer forbudte paa Gaarden; de opførte da „Ulysses von Ithacia“ ude i Byen, men høstede næppe synderlig Ære derved, da Hovedrollens Fremstiller synes at have været ret beskænket. Næste Aar skrev saa Carl Ploug Parodikomedien paa Capriciosa: „Den forvandlede Regensianer“, som ogsaa opførtes udenfor Gaarden og gjorde stor Lykke. Der var vel tidligere skrevet Studenterstykker, som delvis foregik paa Regensen saasom Baltasar Bangs „København“, og i et af Hostrups Rusarbejder, som kun opførtes i private Kredse, lagdes Scenen til den gamle Gaard og selve Regensprovsten optraadte. At forbigaa F. Fabricius Studenterkomedie fra 1833 „List og Magt“, eller „Det var som Fanden“ vilde være utilstødeligt, da Helten er Regensianer, skønt der kun er ringe Regensaand deri. Men Plougs Stykke var det første, som i egentligste Forstand var kendetegnet af Regenslivet, selv om Ploug, da det blev skrevet, i flere Aar ikke havde været Alumne længer. Stykket er meget tarvelig gjort og ikke uden en noget saftig Dialog;

Hovedfiguren er Regensianeren Jens Grib, hvem hverken Rigdom eller Ære i Længden kunde lokke fra Kammeraterne og Soldene paa Regensen. I Plougs følgende Atellaner: „Kontubernalerne“ og „Sylvesternat“ spiller stadig Jens Grib Hovedrollen, men han er nu ikke længer Regensianer. Plougs Betydning er uden Tvivl større som Regensvisedigter. Stykkerne havde et stærkt revyagtigt Præg og har nu vel kun kulturhistorisk Interesse; virkelig Kunst skabtes dog indenfor Regensens Mure faa Aar efter, da Hostrup 1843 efter sin Eksamen, men før han 1844 flyttede ud, paa sit Værelse paa 1. Sal i 4. Gang ud mod Gaarden, skrev „Genboerne“, som tydeligere end Memoirer og Beretninger fortæller om hans Tids Regensliv og Studenteraand. Regenssangeren „Dr. Vejæero“, O. C. Drejer bør nævnes her.

Mange Aar senere saa endnu et betydeligt Digterværk Lyset inde paa Gaarden, idet E. v. d. Recke paa lille Kirkegang skrev „Bertran de Born“.

Foruden Vækkerforeninger har der paa Regensen existeret Sangforeninger, især Jerndorffs fra 1868 er berømt, Huggeforening, Fægteklub, Langboldforeninger o. s. v., ja endog en Roklub.

22. Regensianernes Kamp for Selvstyre.

Vi maa endnu en Stund beskæftige os med den Række Smaakampe mellem Alumnerne og Regensens Bestyrelse, som fandt Sted hele Aarhundredet igennem, Kampen fra Alumnernes Side for Frihed og Selvstændighed i deres indre Styrelse.

Da Nyerup var død, og Professor Petersen kom til, vilde han først have Stilhed paa Regensen, „Ro, Orden og Sædelighed“, som han altid sagde, og han fik allerede 1831 udvirket, at al Syngen i Gaarden forbødes; kun nu og da i Sommermaanederne kunde

det, i højst 1 Time tillades, men aldrig senere end Kl. 11. Regensianerne, som efter Fakultetets Brev af 1792 „jø bedst selv vidste, hvad der trængte til Forandring“, var ikke glade ved dette Forbud; i Nyerups Tid var der aldrig lagt Hindringer i Vejen for deres Gøren og Laden, naar den blot holdt sig indenfor de fastslaaede Former. Dette Forbud vakte en Del Bitterhed. Men man trængte den tilbage af Glæde over den samme Aar stiftede berømmelige Læseforening. Tanken i denne var, at Alumnerne skulde slaa sig sammen og ved Indskud, eventuelt med Hjælp fra Kommunitetet, holde de vigtigste, oplysende Tidsskrifter og anskaffe de ønskelige Haandbøger.

Planen var udkastet af Student Krarup og ført videre af Provsten og Studenterne Bang og Müller; 81 Alumner indmeldte sig straks. Universitetsdirektionen bifaldt Planen; Institutionen fik Husly, Brændsel og Inventar paa Gaarden, og Kommunitetet ydede Tilskud ved at abonnere paa et Par tyske theologiske Tidsskrifter. Den 18. December blev Lovene endelig vedtaget paa en Generalforsamling; Formaalet skulde være „at fremme sand, videnskabelig Aand, selvstændig Tænkning, almindelig Dannelse og en livlig Idékommunikation blandt Alumnerne.“ Tilsynet foretoges af Alumnerne selv. Medlemmerne betalte 2 Mk. maanedligt, og Medlemmer af Foreningen, som flyttede fra Regensen, kunde endnu et Aar blive i Foreningen. 1832 aabnedes Læseforeningen, og Fakultetet ytrede et Aar efter sin største Tilfredshed med den og dens videnskabelige Resultater; ja, senere bifaldt den endog den Generalforsamlingsbeslutning, at udflyttede Medlemmer foreløbig kunde vedblive at staa som Medlemmer, og Foreningen voksede til i 1834 at have 119 Medlemmer.

Men saa kom Slaget. En i Læsestuen fremlagt Ankeprotokol brugtes, som altid, til Privatskænderi,

maaske af en noget for djærv Art, hvorfor Provsten mente sig berettiget til at give Advarsler. 1836 ønskede Foreningen yderligere at udvide forhenværende Alumners Ret til at blive Medlemmer, men det vilde Fakultetet ikke gaa med til. Foreningen indstillede imidlertid de samme Love endnu en Gang, men Fakultetet vilde ikke bøje sig og gik endog videre, idet det 1837 sendte Foreningen Lovene i den Form, det ønskede dem, og erklærede dem for at være traadte i Kraft. Der er jo ingen Tvivl om, at det set med moderne Øjne var et overodentligt brutalt Overgreb, ikke mindst da Kommunitetets Tilskud var saa forholdsvis ringe. Da der nu endvidere indtraf en Konflikt med Provsten, som nægtede at give Tilladelse til Sammenkaldelse af en Generalforsamling for at drøfte Muligheden for videnskabelige Foredrag i Foreningen, henvendte man sig til Fakultetet, som ogsaa gav Tilladelse til Generalforsamlingen; men Forholdene var spændte. Komitéen til Udarbejdelsen af Forslaget om videnskabelige Diskussioner, var S. Drejer, Japetus Steenstrup og Rasmus Nielsen, Navnè, som senere skulde blive berømte. Forslaget forkastedes af Fakultetet.

Nu opdagede Medlemmerne endvidere, at Fakultetet i de stadfæstede Love havde indført Detailler, som ikke forud havde været Medlemmerne bekendte, hvorfor de sendte Fakultetet en bestemt Protest, der paapegede, at Fakultetet selv havde indrømmet Generalforsamlingen den højeste dømmende og lovgivende Magt. Fakultetet svarede spydigt med at tilføje: „dog vel kun i Læseforeningens Anliggender“, og slog Sagen hen, hvad Foreningen paany beklagede sig over. Men samtidig foreslog Fakultetet Universitetsdirektionen en Omordning, hvorefter Kommunitetet overtog Tidsskriftholdet og gjorde Adgangen gratis for alle Alumner; Sagen indstilledes til Kongen, som 1839 besluttede, at Kommunitetet anvendte 500 Rdl. paa en

Læseindretning uden Bekostning for Alumnerne, hvorefter Foreningen i Marts erklærede sig for opløst og paalagde et Udvalg at likvidere Gælden og udtale Foreningens Smerte over det passerede til Fakultet og Provst. En Mængde Alumner forpligtede sig skriftlig til ikke at betræde den ny Læseindretning, og Kommitéen udgav en Bog om Ophævelsen, hvad der frem-

Den nye Læsesal, 1908.

kaldte en Replik fra Fabricius og Duplik fra Ploug.

Alt vel betragtet, kan det ikke nægtes, at Overgrebet mod Foreningen og dens Bestyrelse, saavel reelt, som formelt var eftertrykkeligt og højst saarende, og Regensianerne var klare over, hvem de havde at takke for denne Chicane. Sagen var ikke for dem en Bagatel; i en Tid, hvor Liberalismen og Selvstyrets

Ideer overalt voksede frem, betød Fakultetes Bestemmelse, at det fratog Alumnerne det hidtil udtrykkeligt eller stiltiende indrømmede delvise Selvstyre, og kastede dem modstandsløse ind under Fakultetets „bon plaisir“.

Læseindretningen underlagdes 1839 Viceprovsten, som herfor senere oppebar en vis Løn; Bibliotheket flyttedes 1846 til Kirkegangen og 1861 op i „Læsesalen“, den gamle Kirke. Efter Ombygningen, da ViceProvsten atter fik Lejlighed i Krystalgadefløjen, flyttedes Biblioteket delvist ned i underste Etage i Kirkefløjen; mens Kirkefløjens hele første Sal blev indrettet til Læsesal og Haandbibliothek.

Provsten gik nu videre ad den Vej, han var begyndt; han ophævede 1835 Kroen. Der er ikke Tvivl om, at den var bleven misbrugt; men Reformen var dog vel mulige. Regensianerne var nu en Gang vante til at faa deres Kost inde paa Gaarden, og Portneren vidste, hvad de ønskede, og hvorlangt deres økonomiske Evne strakte, og indrettede sin Bospisning derefter; 78 Regensianere indgav derfor en Adresse om Kroens Bevarelse, naturligvis uden Resultat. Efter det sidste Sold i Kroen den sidste Aften kom det til højrrøstede Demonstrationer mod Provsten, som han dog ingen Notits tog af, da han selv mente ved Kroens Lukning at have udført en stor Bedrift, og i sin Dagbog skriver: „Regens-Kroens Ophævelse er iblandt de Ting, der kun lidet ændses udenfor Regensen; men det er ligefuldt et vigtigt Foretagende, hvortil der har hørt lang Forberedelse, Klogskab, Sindighed og Kraft; og dersom der tales Mindeord ved min Grav, haaber og ønsker jeg, at denne Sag ikke glemmes.“

Kort efter bad Alumnerne om Tilladelse til i Kostume at slaa Katten af Tønden, hvad der gav Lejlighed til revueagtige Hentydninger; saaledes havde P. L. Møller vendt Frakken og skrevet med Kridt paa Ryg-

gen: „Vi, Konge af Grønland med omliggende Øer o. s. v. gør vitterligt, at ingen uden vi alene vide, hvad der tjener til vore Undersaatters Vel,“ altsaa Hentydning til Frederik VI.s Svar paa Trykkefrihedsbegæringen. Men derfor fik de kun med Vanskelighed Tilladelsen næste Aar, og da klagede Provsten over Spektaklet, saa Fakultetet 1837 gjorde saadanne Indskrænkninger i Tilladelsen, at Alumnerne ej benyttede sig deraf, men 1838 i Stedet for opførte „Ulysses von Ithacien“ og Aaret efter Plougs Studenterkomedie: „Den forvandlede Regensianer.“ 1842 bad Alumnerne atter om Tilladelse til at holde Fastelavnsløjer, hvad der afsloges, hvorefter 85 Alumner protesterede imod, at man saaledes berøvede dem Adgang til en i sig selv formentlig uskyldig og anstændig Fornøjelse, og at Fakultetet altid lod sig lede af Provsten, „der ikke kunde skrive en Betænkning uden at fremkomme med Betænkkeligheder.“ Resultatet blev en alvorlig Næse til Underskriverne og et nyt Reglement fuldstændig i Provstens Aand. Ganske vist opretholdt Fakultetet den ved „magna carta af 1792“ givne Form og lod et Udvalg paa 5 Mand nedsette; men disses Ønsker om Musikfrihed, om en Organisation af Regensianere med 5 for Generalforsamlingen ansvarlige Inspektører o. s. v., toges der ikke ringeste Hensyn til. Reglementet af 1843 forbød tværtimod alle Drikkelag og lignende Lystigheder i Gaarden og paa Værelserne, og gav kun Alumnerne Ret til at holde Møder i Regensanliggender, naar Provsten gav Tilladelse og havde faaet Anledningen at vide, ligesom Udfaldet skulde meddeles ham; derimod var der til Provstens Fortvivlelse intet Forbud mod Sang i Gaarden; men den gamle Indskrænkning stod stadig ved Magt, og forglemte nogen den, fik han straks Provsten eller „Jamben“ i Hælene.

Stemningen mod Provsten blev derfor mere og

mere bitter, efterhaanden som Alumnerne i disse politisk bevægede Aar, saa sig berøvede den ene Frihed efter den anden, og da han endog blandede sig i Smaating, saasom røfledede Alumner, fordi de for ofte laante Nøglen til Porten, gik Naturen en Nytaarsnat over Optugtelse, og med Hysten og Tuden holdtes der en almindelig Demonstration imod ham, som han dog antagelig sov fra. De nye Tider forstod han ikke, og da Omslaget i Politiken senere kom, reagerede han gnavent og pedantisk derimod. 1859 var han træt og tog sin Afsked; med ham gravlagdes Formynder-Systemet i sin værste Form.

Enhver kender det gamle Lithografi af Regensen i Fyrrene; uden om er en bred Ramme med Portrætter og Scener. Da det skulde laves, skulde ogsaa Provstens Billede derpaa, og han har tegnet sig saa klart med al sit Bagatelrytteri og sin Uforstaaenhed i den Maade, hvorpaa han i sin Dagbog omtaler denne Sag. Da han hørte, at ogsaa Plougs og Hostrups Billeder skulde derpaa, gjorde han store Anstrængelser for at faa „Brice“ til at hindre dette, og da det ikke lykkedes, skriver han mismodig: „At sætte navnlig Ploug derpaa er ligefrem Skandale. Han har af al sin Evne modarbejdet alle de Forbedringer, som i en Række af Aar er skete paa Regensen. Havde han sat sin Villie igjennem, vilde vi havt den gamle Kro, Sus og Dus istedetfor Flid og Sædelighed . . .“

Værre endnu bliver hans Klager, da han hører, at der blandt Scenerne om Billedet skal være en med en Vinduesindkrybning, og at den er anbragt nær hans Billede. „Brice“ maatte atter i Ilden, og Provsten gjorde et sidste Forsøg paa at faa Plougs Billeder strøget, men Alumnerne erklærede overfor Bogtrykkeren, at ingen vilde købe Bladet, hvis ikke Ploug var derpaa, og Provsten fik saa kun Vinduesscenen strøget. Endelig skriver han, da Billedet 18. Nov. 1843

kom, følgende: „Regensprospektet har jeg nu faaet. Gaarden selv og en Del af Indfatningen er virkelig meget smuk. Mit Portræt er kun maadeligt. Jeg ser sur og bister ud. Anbringelsen af Ploug! Ja, hvad har jeg da syndet saa grovt, at jeg skulde sidde i Ramme med ham? Saameget er vist, at som Regensprovst har jeg ikke forskyldt det“.

Hans Efterfølger Gram var en Mand af den nye Tid; han forstod Ønskerne om større Frihed og vandt Alumnerne ved Ordningen med „Nattevagten“, ligesom hans Deltagelse for Regensiana og for Beboerne — han var selv gammel Regensianer — gjorde ham afholdt; han forstod forsigtigt og diskret at faa lagt Begyndelsen til Alumnernes Selvstyre; han indførte „raadgivende Stænder“ paa Gaarden, kaldte de ledende af Alumnerne til sig og forhandlede med dem om Regenssager og enkelte casus; paa den Vis opnaaede han ikke blot Alumnernes Kærlighed, men ogsaa en fast utrolig Magt til ved ganske smaa Vink og Antydninger at faa Alumnerne til at gøre, hvad han helst vilde, de skulde; en god Kunst, som ogsaa visse af hans Efterfølgere har lagt sig efter. Ved „Forholdsregler for Alumnerne 1865“, altsaa under hans Purpur, blev Sangtiden forlænget til 11½ og Regensianerne fik Forhandlingsfrihed paa Læsesalen mod at forevise Provsten Opslaget og lade det paa tegne af Viceprovsten; „det er dog en Selvfølge,“ hed det, „at Alumnerne drage Omsorg for, at der ved saadanne Møder intet foranlediges, som er stridende mod Lov og Orden.“ Da Gram døde, bar Regensianerne hans Lig til Frue Kirke og paa Vejen til Graven forbi Universitet og Regens.

Som Provst fulgte Nellesmann i Grams Spor; kort efter sin Tiltrædelse holdt han en Tale for Alumnerne, hvori han udtrykkelig fremhævede, at han var Tilhænger af Grams System, at Regensianerne saavidt

muligt stod paa egne Ben. Han brugte ogsaa ved en Lejlighed overfor Regensianerne den Vending „at han altid havde været en Ven af Friheden“, en Ytring, som — hvor rigtig den end er — tager sig interessant ud i hans Mund, naar man tænker paa hans senere politiske Virksomhed. Som Minister vedblev han nogen Tid at være Provst, og han gav Alumnerne saa frie Tøjler, at man i Kirkebøgerne ser Kløkkerne skumle derover, og ønske mere Tilsyn. Han vandt Alumnernes absolutte Hengivenhed og hans Hustru synes at have været den første Provstinde, som ved Fester og i det daglige Liv, naar det gjordes fornødent, stod Alumnerne bi. Senere har Provstinderne altid været Regensianernes Venner.

Det er ikke enhver givet at finde den rette Vej som Provst, og det fik Ussing tit nok at føle. Han havde vel de bedste Hensigter; men synes ikke altid at have haft den rette Forstaaelse af Alumnerne, og han følte sig altfor meget som en Formynder overfor dem; desuden bevirkede hans iltre Temperament, at han Gang paa Gang vovede sig ud i noget, som han senere fortrød; til hans Ros skal det siges, at han altid gjorde Undskyldning, naar han selv saa, at han havde Uret.

Af de mange Konflikter mellem ham og Regensianerne skal her kun et Par nævnes. Hans besynderlige Opførsel under „Ølstrejken“ er omtalt ovenfor. Et Par Aar efter, 1880, udbrød den berømmelige „Kvindesag“ eller „Damekrig Nr. 1“. Provsten havde en Aften erfaret, at et Par Damer var gaaet ind til en Alumne; han mente, at sligt Aftenselskab med Damer var utilstædeligt paa Regensen, brød, assisteret af Portneren, ind i Selskabet og viste Damerne ud; det, skal have været en Alumnes Forlovede og hans Svigermoder, tilhørende det gode Selskab i Byen. Næste Dag var der Opslag fra Provsten, som forbød

Damebesøg paa Gaarden; Regensianerne kogte naturligtvis af Raseri og et Møde sammenkaldtes. Kort før modtog Klokkeren fra Provsten en Skrivelse, hvori han forsvarede sin Handling og nægtede at tage Opslaget tilbage, samt meddelte, at Forbudet om kort Tid vilde blive sanktioneret af Stipendiebestyrelsen og komme som Tillæg til Regensreglementet. Regensmødet blev stormende; man indgav ærbødigtst en Modhenstilling til Stipendiebestyrelsen, og nogle Alumner begav sig til dens Medlemmer. Resultatet var, at Stipendiebestyrelsen gav Alumnerne Ret, og Provsten maatte fjerne Opslaget. — En Aarrække efter i 1891 kom „Damekrig Nr. 2“, da Regensianerne havde arrangeret en Aftenunderholdning med Damer og med Privatspisning rundt paa Værelserne; det sidste Punkt forargede Provsten; han mente, at det vilde nedsætte Regensens Rygte, at det selskabeligt set var ganske utilstædeligt o. s. v., og han angav fra et Medlem af Stipendiebestyrelsen at have faaet fuld Bekræftelse paa sin Opfattelse; derfor nedlagde han absolut Forbud, og hævdede det trods gentagne Henstillinger fra Klokkeren. Klokkeren bad saa om Stipendiebestyrelsens Svar i Form af et Opslag; men Provsten vilde selv tale paa en Regensgeneralforsamling. Han kom, forsvarede sine Anskuelser „at Aftenselskaber med Damer ikke kan holdes uden Regensprovstens Tilladelse, og den vil i Reglen ikke blive given“, og gik igen under Tavshed; derefter vedtog Generalforsamlingen en fornyet Henstilling til Provsten med Erklæring om, at de følte sig krænkede ved Forbudet; Adressen fik 98 Underskrifter og den overrakte Provsten, som saa til alles Forundring meddelte, at han ved Generalforsamlingen havde ventet Diskussion om Sagen; nu vilde han ikke hindre Alumnerne i at modtage Besøg af Slægt og Venner. Hermed endte det

sidste Attentat paa Regensianernes Frihed til at se, hvem de vilde paa Gaarden.

Endnu et Par Batailler omtales, som „Rudeaffairen“ i 1882, da nogle Alumner havde kastet til Maals efter Ruderne, og Provsten derfor opslog en dansk-latinsk Skrivelse af et for Regensianerne ret fornærmeligt Indhold; Harmen var atter stor; Je. K. Lauridsen, som da var Alumne, pustede til Flammerne og der indkaldtes en Generalforsamling. Provsten var ganske afvisende overfor Klokkeren; men meddelte Dagen før Forsamlingen, at han selv vilde tale; han kom saa ogsaa, fik Ordet og — gjorde Alumnerne en Undskyldning for Opslagets Form og bad Klokkeren tage det ned. — Baade 1883 og 1893 var der Smaavrøvl i Anledning af, at Klokkeren ikke flagede, den første Gang fordi Czaren kom, den anden fordi Prins Christian havde Fødselsdag. Provsten lod bægge Gange Flaget hejse, og i Anledning af en formel Protest fra Regensen i sidste Tilfælde, fratog Stipendiebestyrelsen Alumnerne Retten til at flage ud mod Købmagergade; kun ind mod Gaarden fik de Lov til efter Konference i hvert Tilfælde med Provsten at hejse deres Flag. Flagningen paa den 1869 oprejste Flagstang mod Købmagergade overtog Provsten. Først sent har Regensianerne atter opnaaet Flagretten.

Provst Ussing var den sidste Forfægter af det gamle System; men trods alle Rivninger var hans Forhold til Alumnerne hjerteligt, ikke blot viser Provstetalerne det; men Alumnerne greb ofte Lejligheden til at hylde ham, sidst i 1897, kort efter hans Afgang, da han fejrede sit 50-Aars Jubilæum og Alumnerne bragte ham et „Ballon“tog, et Tog med tændte kinesiske Lygter; om hans Kærlighed til Alumnerne og Interesse for Regensen har der aldrig hersket Tvivl.

Regensianerne har altsaa kun med Vanskelighed og under Kampe og kun Fod for Fod naaet Retten

til selv at styre deres indre Forhold og blive fri for Formyndere i private Sager. Nu er denne Ret dem sikret, og Virkningen heraf har været, at i den sidste Tid saa at sige intet groft Brud paa god Tone og sømmelig Opførsel har vist sig.

Regensen udfører sit Selvstyre gennem frit valgte Embedsmænd: Klokkeren, Karleinspektøren, Brugsforeningsformanden og Arkivaren. Karleinspektoratet er, som ovenfor omtalt, den ældste Embedsstilling. Nu er der kun een Karleinspektør, men indtil for en Snes Aar siden var der to, og denne Embedsstilling blev en Tid lang anset for Regensens fornemste. Brugsforeningen er stiftet 1892—93; den havde tidligere et lille Tobakslager paa Gaarden, nu har Dagvagten kun et lille Kaffelager fra Gamel. Foreningen, hvoraf næsten alle Alumner er Medlemmer, har Forbindelse med Urtekræmmer, Høker, Boghandler og Vadskeri, og har som Sikkerhed for Alumnernes Gæld Ret til at afskære Kommunitets-Udbetalinger til sine Debitorer; dens Formand lønnes med 100 Kroner halvårlig; Kassens Overskud gaar til Regensfestligheder. Arkivarembetet oprettedes først 1899. Endelig er der Klokkeren, Regensens valgte Ordfører overfor Udenforstaaende, Provst og de enkelte Alumner, Formand i Festkomitéer o. s. v. Efter Slesviger-Besøget bestemte man, at en Del af et lille Overskud skulde bruges til en Protokol, „Kirkebogen“, hvori alt af historisk Interesse skulde indføres. Protokolføreren kaldtes Klokker og betragtedes oprindeligt nærmest som en Festarrangør, en maître de plaisir for Regensen; Embedet skulde være „livsvarigt“ og Klokkeren skulde ogsaa være Arkivar og paase, at Comitéerne førte de tilbørlige Protokoller. Den første Klokker var Hørring. 1868 besluttede man at samle hele Regensens indre Ledelse hos et Udvalg paa 5 Mand, en Klokker, en Sekretær, en Flagmand, § 5-Manden (Opsyn med

Gangkoner og Trekroner) og en Tilsynsfører med Karlene. Dette Udvalg overtog kort efter ogsaa Karleinspektoratet. Formandsposten i Udvalget beklædtes snart af Karleinspektøren, snart af Klokkeren. Udvalget valgtes ved halvårlige Generalforsamlinger, oprindelig ved almindelige Valg, senere indførtes i visse Tilfælde tvungent Omvalg og 1871 Forholdstalsvalg. Det lykkedes aldrig Udvalget at faa Stipendiebestyrelsens officielle Anerkendelse som „Bestyrelse for Regensens indre Anliggender“, skønt de gjorde sig Anstrengelser derfor. Inde paa Gaarden rejste der sig ogsaa ivrig Modstand imod Institutionen; man bebrejdede den, at den spillede „Seniorat“, og da Periodens „store“ Navne (Galschiøtt, Gredsted, Buhl) vare flyttede ud, afskaffedes Udvalget 18. Sept. 1872, og i Steden for indførtes en Klokke, som tillige var Arkivar og Flagmand, og 2 Karleinspektører med 1 Aars Tjenestetid; Klokke og Karleinspektør kunde ikke vælges paa samme Generalforsamling. I Halvfjerserne ser man altid Klokke og Karleinspektør optræde sammen ved Indkaldelse af Generalforsamlinger; men senere er Klokkeren bleven Førstemanden og endelig fik han 1888 paa en Generalforsamling sit Omraade fastslaaet. Til Afholdelse af Administrationsudgifter har Klokkeren fra 1899 Ret til at kræve en lille Skat til „Klokkerkassen“.

23. Regensliv i Slutningen af 19. Aarhundrede.

Tredsernes Ungdom var faldet til Ro. De politiske Sejre var vundne; den akademiske Stands Indflydelse var vokset; men nu var der ingen Plads for Studenterne, og de brød sig kun lidet om Politik; nogle flotte Bemærkninger eller fantastiske Kandestøberier var som Regel alt, hvad Ungdommen paa dette Felt kunde præstere; man fandt kun vanskeligt Bund efter 1864.

Skandinavismens Idéer holdt ud; Aar efter Aar ser vi Regensianerne tage mod Broderlandsstuderterne, især Lundensere, som gav Koncert, og endnu saa sent som i Maj 1870 kan der tales om Skandinavismens Idé ved et saadant Gilde. Men ogsaa de Besøg hørte op, og da Regensianerne endelig et Aar (1881) tager Skovtur til Sverrig, gaar Turen ikke til Lund, men til Ramløsa. Det følgende Aar kom norske Studenter hertil, og Regensen gav en Sommeraften Fest for dem i Gaarden. Soldet var pragtfuldt; kun lød der et Øjeblik mod Slutningen en skærende Dissonans, da en Islænder, der senere viste sig at være blandt sit Lands bedste Mænd, irriteret ved nogle Kammeraters Optræden, holdt en mægtig Dommedagstale over Danskerne. At hans Optræden maa kunne forklares, forstaaer man, naar man hører, at han kort efter blev opstillet som Klokker og nær var bleven valgt.

En anden politisk Hjertesag for Datidens, som vel ogsaa for mange af Nutidens Alumner, var „Sønderjylland“. Gilde efter Gilde blev dets Skaal drukket, og man fornemmer gennem Talernes Udtryk i de skiftende Aar, fra den lyseste Frimodighedens: „vi samles snart“ i Aarene kort efter 1864, over Trodsen i Firserne, da § 5 blev strøget ud, til Mismodets Tungsind og til den viljestærke roligere Holden ud i de senere Aar, fornemmer gennem de vekslende Udtryk hele Folkets Stilling i denne Sag. 1887 holdt Redaktør Jessen Foredrag paa Gaarden; Slesvigernes Indkvartering paa Regensen 1865 er ovenfor omtalt. Da en Del sønderjydske Piger 1884 besøgte København, bad Regensen dem til Chokoladegilde i Gaarden og der holdtes en fornøjelig Fest. Endnu saa sent som 1898 havde Regensen Indkvartering af fremmede Gæster; men det var rigtignok af Veteranerne fra Trearskrigen.

Ud over disse enkelte Felter var Interessen for Politik ikke stor paa Regensen; 1870 var der dog en Alumne, der gik som frivillig til Frankrig; men man træffer aldrig derinde i Tredserne og Halvfjerserne Hentydninger til politiske Forhold; naar Finanslovens sene Vedtagelse 1875 omtales, er det kun fordi Kommunitetets Forhøjelse berøres deraf. Men æsthetiske Interesser stod i Flor. Først og fremmest var der naturligvis Hostrup, som dyrkedes. I „Genboerne“ paa det kgl. Teater spillede Klint af Hultmann, og han var alle Studenters Afgud; 1868 besluttede Regensianerne at fejre ham; det blev bekendt, og Teatret blev straks udsolgt. I Parterret sad 44 Alumner med gamle „Brice“ mellem sig; Stykket gik over Brædderne under store Ovationer, og om Aftenen fejredes Hultmann paa Regensen, og dette Venskab mellem Regensianerne og Skuespilleren vedvarede endnu, da han 1877 tog sin Afsked, og Regensen sendte ham en pragtfuld Laurbærkrans. Og Hostrup selv fejredes. Ved hans Sølvbryllup sendte man ham en antik dekoreret Vase med Lindens Løv; han var gentagne Gange i de følgende Aar Regensens Gæst, og da han 1888 fyldte 70 Aar, samledes 400—500 akademiske Borgere i Regensgaarden for derfra at bringe ham et Fakkeltog. Ved hans Død bar Regensianerne Kisten, og senere dannede nogle af dem tilligemed gamle Regensianere en Komité, som samlede Penge ind til en Buste af Hostrup paa Læsesalen, blandt andet ved at spille „Genboerne“ sammen med Studenterforeningen. Nu staar den dér.

Men ogsaa paa andre Maader være Æsthetikken Løsnet for Alumnerne, især da netop i Aarene omkring 1870, da „Lyrikerne“ regerede paa Gaarden. Ernst v. d. Recke spillede Mandolinen, Skovture, og Gilder, Sværmeaftner under Linden, det blev Tidens Præg. Sine stærkeste og maaske rigeste Udslag fik denne Periode trods det, at dens første Bærere vare udflyt-

tede i 1872, da Kromann blev Klokker og fik indrettet ugentlige Aftenunderholdninger og maanedlige Sold; musikalske („Wagner“), æsthetiske og filosofiske Foredrag afvekslede, desværre varede Perioden kun kort. De dybe Skel i Regenspolitik dannedes den Gang, først af Stillingen til „Udvalget“, senere til „Damerne“; „Ballister“ne blev Gang paa Gang slaae af Marken, men endelig blev der da engang holdt det første Bal paa Gaarden, Ballerne tog dog først Fart fra Provst Nelles Tid. Soldene var endnu Hovedfesterne, og de krydredes med Udstillinger af „Rariteter“, Udsættelse af ondsksfulde „Prisspørgsmaal“ o. l. En særlig Fest var Fastelavnsløjerne blevne; Deltagerne var som Regel kostumerede, og paa et givet Tidspunkt stormedes Ehlers Kollegium, og enkelte Gange naaede Toget helt hen til Borch's Kollegium; i 1874 var det dog nær blevet farligt, thi Regensianerne var ved at sprænge en lukket Dør og erfør først i sidste Øjeblik, at en Del af Frk. Zahle's Elever havde Timer derinde. Historien melder gentagne Gange om „Kvinderov“ Fastelavns Mandag fra Ehlers til Regensen og omvendt. I denne Periode holdtes to store Fester. Kommunitetets 300-Aars Fest, hvortil Ploug skrev Kantaten, og Universitetets 400-Aars Fest, 1879; denne sidste Fest berørte kun Regensen i mindre Grad, men den maa omtales, fordi det da antagelig var første (og eneste) Gang, at Klokkeren var til Kongens Taffel.

I Firserne kæntrer nu Stemningen. Brandes's Virksomhed kan spores herinde. Politik begynder atter at interessere Ungdommen, og saa beslutter Foredragskomitéen paa Gaarden en skønne Dag at faa en af de ny Mænd herind, og det bliver Dr. Schandorph; han læser op, hyldes og taler dels for „at lære af Udlandet, dels „for nationale Ejendommeligheder“. Rundt om Regensen tager nu Bevægelserne i Studenter-

kredse Fart. Da Studentersamfundet stiftedes deltog den daværende Klokker, Joh. Ottosen, deri, og den ny Forening lagde saa megen Beslag paa hans Tid, at han nedlagde Klokkeratet. Ottosen, Arnold Møller, Je. K. Lauridsen og Digteren Niels Møller paavirkede Regensen; uanede Modsætninger mellem Alumnerne dukkede frem, og 1882 bliver der pludselig Tale om de nye Regensianere contra de gammeldags, og fra den Tid af er en Aarrække Kampen gaaende mellem Konservatisme og Radikalisme; selv Soldene præges deraf, som da Je. K. Lauridsen ved et Gilde holdt en senere berømt Tale „om Parallellen mellem Godejerpolitikens Maal og Adams og Evas Beklædnings-tilstand før Syndefaldet“, og Foretagskomitéen opfordredes til at faa en socialdemokratisk Taler ind paa Gaarden. Istedet for fik man 1883 Provstens Tilladelse til at invitere Jens Busk til et Foredrag. Han kom, Ottosen indledte en Diskussion, Jens Busk sluttede sig til ham, men de angrebes af Provsten, som havde givet Møde, og af flere Alumner. Aftenen var i det hele vellykket, men det kom i Bladene, at Jens Busk havde talt paa Regensen; Ministeriet forespurgte gennem Konsistorium, hvorledes den Sag forholdt sig, og Provsten fik en Næse. Der blev saa fra alle Alumner indgivet en Takkeadresse til Provsten for hans Liberalitet; „Provstens Liberalitet“ var i det hele taget en Overgang et Slagord inde paa Gaarden, og da man ved en Fest havde inviteret Dr. Thorsøe med, fik han de Ord saa galt i Halsen, at han, da Stemningen var bleven høj og Nattetimen sen, fo'r krigersk henimod den lille Provst Ussing og i haarde Ord bebrejdede ham hans Frafald fra Højres Sag; hvad Ussing fandt uretfærdigt, og alle andre vistnok ogsaa. — Hen paa Efteraaret 83 kom der en Resolution fra Stipendiebestyrelsen om, at dens Sanktion skulde indhentes, naar udenforstaaende indbødes til Gilde, og saadan er For-

holdene endnu. — Om Efteraaret kom Drachmann, som netop havde gjort Front mod de nye Mænd, ind paa Gaarden; han oplæste „Ostende-Brügge“, hyldedes i begejstrede Ord, men da han meddelte, at han havde taget Skade paa sit „venstre“ Øje og nu saa bedst med det højre, rejste Hannes Hafstein sig og udbragte en Skaal for „bægge hans to Øjne“.

Den politiske Højspænding paa Gaarden vedblev; oven i Købet vidste nu Alumnerne, at Stipendiebestyrelsen passede paa. Det følgende Aar havde Kongen udstedt et allerhøjeste Reskript til Dronningen som Protektrice for Vallø; Klokkeren parodierede det i en Indbydelse til Lindegilde; men Nervøsiteten var saa stor, at det maatte fjernes. Saa afskaffede Stipendiebestyrelsen „Socialdemokraten“, og da den ikke vilde anerkende, at Alumnerne havde nogen Ret til at udtale sig om Bladvalget, stiftedes 4. Okt. 1884 Regensens Bladforening, som holdt og forærede Regensen de Blade, den maatte ønske. Nu var Spændingen paa Toppunktet; overfor et Flertal af venstresindede og Islændere stod et konservativt fanatisk Parti; de første opstillede Niels Møller, som af Modpartiet officielt stempledtes som en usædelig Person, blot fordi han nægtede at være Kristen, og en Theolog forlangte paa den afgørende Valgforsamling i fuldeste Alvor et Æresord fra Møller paa, at han hver Søndag vilde følges med ham i Kirke, for at støtte ham i hans Kandidatur; naturligvis blev han afvist. Striden kom ogsaa til at dreje sig om, hvorvidt Ploug skulde indbydes til Lindens Hundredsaarsgilde. Ploug's Fortjenester anerkendte alle; men man paastod, at han havde udslettet dem ved sin senere politiske Optræden. Til al Ulykke blandede Provsten sig i Striden. Resultatet blev da, at ingen, end ikke Hostrup, indbødes. Festen blev jo saa straalende, som nogen Regensfest vel kan være; Niels Møller skrev ved denne Lejlighed

Lindesangen: Lyse Lind i Blades Vrimmel — og en ofte genoptrykt Kantate, digtedes af Iver Iversen.

En Aften havde nogle radikale Alumner sendt et Sympatitelegram til Sognefoged Rasmussen-Jexen, som havde nægtet at udpante for de provisoriske Skatter. Telegrammet kom i Aviserne og Stipendiebestyrelsen røfede saa Underskriverne af, bl. a. som følger: „det stemmer ikke med Alumnernes Stilling som de, der modtage Statens Understøttelse for at uddanne sig til at virke i Statens eller det offentliges Tjeneste at udtale Billigelse af en Embedsmands Opsætsighed mod Loven og de ham paahvilende Pligter“; lignende Tilfælde vilde for Fremtiden medføre Tab af Stipendiet. — De følgende Par Aar er Forbudenes Tid; en Forestilling i Hypnotisme blev forbudt paa Gaarden, og 1887 forbødes politiske Foredrag der. Regensen havde atter ude i Byen blandt alle gode Borgere genvundet sit Ry for at være et Arsenal for fyldte Revolutions-Granater; da Regensianerne tillod sig 1888 at flage paa Ibsens Fødselsdag, forargedes København, og da Festtoget i Anledning af Kongens Jubilæum samme Aar drog forbi Gaarden, udbragte nogle af Deltagerne et „Leve Regensen“, som besvaredes af stærk Hyssen, et Par forhenværende Regensianere (senere berømmelige Pædagoger) hyssede igen, men det skulde de ikke have gjort, thi Højrebladene rasede, og Stipendiebestyrelsen berøvede dem Retten til oftere at komme paa Læsestuen.

Et Par Aar efter ramte Stipendiebestyrelsens Straf en Alumne. En forhenværende Klokker skrev ofte i „København“ under et bestemt Pseudonym; en Dag stod der nu en Artikel, undertegnet med dette Mærke, omhandlende de forskellige Religioner, og deri forekom en flot Ytring i Retning af, at de Kristnes Gud var en ældre Herre med graa Cylinder og et mondaint Udtryk i Ansigtet. Nellemann dekrete-

rede Anklage mod Bladet for Blasfemi, og Redaktøren, Ove Rode, fik et Par Maaneders Fængsel ved Højesteret. Et lille Konkurrenceblad til „København“ tog da Sagen op, henledte Opmærksomheden paa, at Artiklens Forfatter var stipendienydende; Provsten fik Oidre fra oven til at spørge Alumnen, som da var midt i sin Embedseksamen, om han havde skrevet Artiklen; han erklærede, at han ikke kunde svare paa dette Spørgsmaal. Stipendiebestyrelsen besluttede da øjeblikkelig at udelukke ham fra Regensen, da han havde nægtet at besvare et Spørgsmaal fra hans overordnede. For sidste Gang tog endelig Stipendiebestyrelsen Affære i 1893, da to Regensianere havde hysset af Højres Grundlovstog; „der tildeltes dem en alvorlig Irettesættelse“.

Interessen for Politik var omkring Halvfemsernes Begyndelse begyndt at svækkes paa Gaarden; om man var Venstremand eller Højremand, blev ikke længer det afgørende Skel paa Regensen, de æstetiske Interesser kom igen ovenpaa. Theatrene sendte ugentlig Fribilletter til Gaarden, Diskussionerne begyndte atter at dreje sig om Kunst, og man ser det Særsyn, at ikke mindre end 97 af Gaardens 100 Alumner i 1888 ofrede deres Tokroner for Partoutkort til den franske Udstilling. Regenspolitiken dikteredes af Modsætninger som mellem „Kammerjunkere“ og „de vadmelsslædte“, mellem „Stutterister“ og „de Moderate“, mellem „Pip“ og „Gamle“ og mellem Vækkerforeningerne og „Mellempartiet“. Stormene i Vandglasset med deres Valgintriger, ekstraordinære Generalforsamlinger og overstrømmende Lidenskab for Bagateller viste sig atter.

Regensgilderne begyndte igen at trives; man opfandt de henrivende „Lindeballe“, hvor Dansen gik den lyse Sommernat igennem under Linden, og Soldene sattes op med en hidtil ukendt Glans. Et Sold

frem for alle omtales ofte i „Folkene fra dengang“s Erindring, og det var Rusgildet med de mange Professorer i 1897, hvor Christian den Fjerde pludselig viste sig og med Professorerne opførte en smuk lille improviseret Komædie.

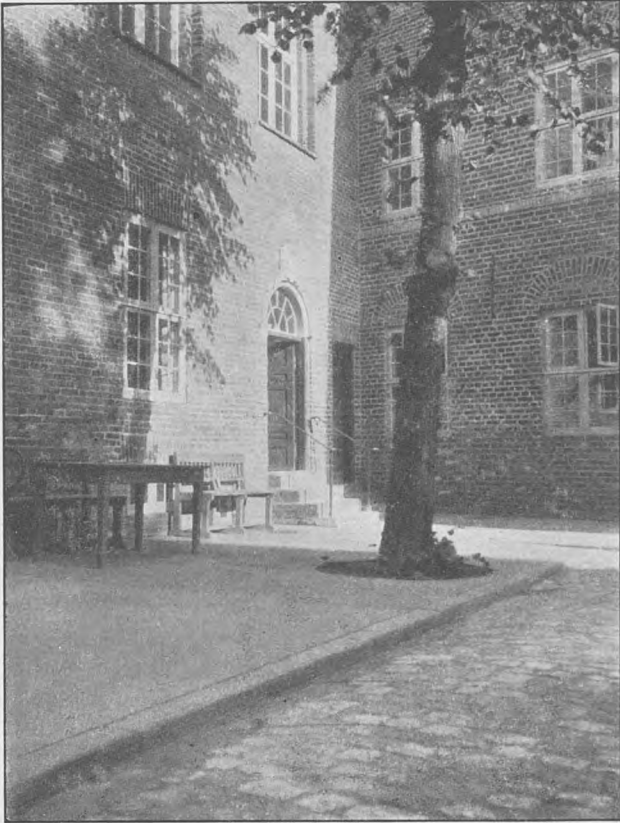
Lad mig kun nævne et Par enestaaende Episoder af Interesse under denne Epøke. I Firsernes Begyndelse vandrede en Aften, ifølge et Væddemaal, en Regensianer fra Regensen til Boulevarden med sin tændte Lampe i Haanden; da Politiet vilde stoppe ham, meddelte han det aabenhjertigt, „at han slet ikke vilde vise, hvor daarligt Lygterne brændte“; det lykkedes ham at vinde det vanvittige Væddemaal. Og paa omtrent samme Tid blev en Regensianer, Raahauge, fejret i Pressen og besunget i en Række Skillingsaviser. Han var under Lægekongressen af Dr. Gamel bleven anmodet om at assistere ham overfor nogle Gæster, men blev upassende behandlet af Gamel; da denne senere føjede en Række nedsættende Ytringer og positive Injurier til, pryglede Raahauge ham paa aaben Gade. En Bøde paa 15 Kr. betaltes af Studentermarschallerne ved Festen.

Nu er Fortællingerne fra Regensen naaet helt op til Aar 1900; her bør Pennen hvile; blot endnu før Afslutningen et Par positive Oplysninger om den nye Bygning.

24. Den nye Regens.

Det 20. Aarhundrede skænkede straks Regensianerne en stor Gave, Bygningen af den nye Regensfløj og Restaureringen af de gamle. Den tilgrændsende Grund, som jo var bleven Præstebolig til Trinitatis, købtes tilbage; der opførtes 1906—08 den nye Fløj af Professor Martin Borch, og Bygningen er blevet et af den moderne nationale Arkitekturs Mesterværker;

samtidig gennemførtes den ofte paatænkte Udvidelse af Passagen forbi Rundetaarn, idet en Del af Kirkefløjens Stueetage omdannedes til en Buegang. Viceprov-

Kirkefløjen efter Ombygningen.

sten maatte saa flytte bort fra Kirkegangen, og Bibliotheket fik hans Lokaler. Læsesalen gjordes større og 2 Gang 8 forandredes til Musikstue og sattes i Forbindelse med Læsestuen. Men den vigtigste, og for

Regenslivets gamle Form maaske farligste Forandring blev det, at alle Lejlighederne herefter indrettedes til en enkelt Beboer, og Kontubernalskabet saaledes

Den nye Fløj.

ophævedes. Maaske vil Resultatet heraf blive, at megen Tid, som ellers ofredes paa Kammeratskabets Alter, nu gaar til Studierne; men saa vil de sikkert meget dygtige Fremtidsalumni ikke kende den Martyriets

Sødme, som de gamle har følt, naar de mir nichts, dir nichts sattes sammen med en eller anden sjælelig Antipode i de mørke Værelser paa 3. Gang, eller den befriende Glæde, naar man efter et halvt Aars Prøvelsestid ved en matematikkyndig Alumnes geniale Kombinationer blev anbragt i en anset Partifælles Yderværelse med Løfte om snarlig Succession til det atraaede Indergemak; og i hvert Tilfælde bliver det et Spørgsmaal, hvorledes de nye Alumner vil erhverve sig det store Ry, de ældre, som var hærdede i Kontubernalskabets haarde Skole, altid har hævdet som de mest medgørlige, hensynsfulde og „tilkørte“ Ægtemænd.

Kommunitetet har ofret ca. 170,000 paa Nybygningen, 43,000 paa Restaureringen og 18,000 paa nyt Inventarie, og desuden kom hertil Kommunens Erstatning for Buegangen 73,000 Kr. Men nu sidder de Herrei Alumner, især i den nye Fløj, ogsaa som smaa Herremænd med Thekøkken og W. C., Badeindretning og Fægtesal + et luksuriøst „Trekroner“ i Kælderen — salige Minder om de gamle Institutioner med „Hanebjælkerne“ bag Skærmbrættet ved Krystalgade, paa hvem det her anvendte Epiteton ingenlunde kunde bruges, foresvæver ved Ordet „Trekroner“ de gamle Alumners Sjæl! Gid Regentiden for disse nye Alumner maa blive den samme lykkelige, frie og glade Periode, byde de samme uforglemmelige Minder og have samme karakterdannende Betydning, som deres Tusinde ældre Kolleger takker den røde Gaard for.

24. Afslutning.

Til allersidst blot et Overblik over den gamle Gaards og Kommunitetets berømte Sønner: Videnskabsmændene Ole Borch, Winsløw, Gram, Nyerup, Rasmus Rask, Finn Magnusson, N. M. Petersen, Sibbern, Madvig, Allen, Steenstrup, Digterne Kingo, Brorson,

Thaarup, Storm, Pram, Baggesen, Poul Møller, Blicher, Chr. Winther, Ploug, Hostrup, v. d. Recke og Embedsmændene Herik Gerner, Stampe, Krigsministeren fra 1864 C. F. Hansen, Monrad, Rotwitt, Hørup, Hørring og blandt de yngste Lægen Niels Finsen.

Det er i Korthed Alumnernes „Spidser“, men rundt om i Landet sidder der gamle Alumner, hvem de glade Aar paa Regensen og den Tid, Kammeratlivets Glæder stjal fra Studierne, ingenlunde har været til Skade i deres Kamp for Livet; thi hvad er vel Alverdens Lærdom mod den sunde og naturlige Forstaaelse af andre Mennesker, Respekt for andres Meninger og den bestemte „Nedknapping“ af ungdommelig Selvfølelse, Gøder, som Regensen saa rigeligt skænker sine Sønner. Derfor ser man Landet over alle gamle Alumner holde fast ved den røde Gaard, Scenen for deres Ungdomsglæder, deres rigeste Minder og maaske lykkeligste Tid.

EFTERTALE :

Denne lille Bog er hovedsagelig bygget paa trykte Kilder, specielt paa Reinhardts store Bog. Kun de væsentligste Fakta er medtaget; Hovedvægten er lagt paa Anekdoter og samtidige Beretninger om Regenslivet.

I det nittende Aarhundrede, som ikke tidligere er behandlet i Sammenhæng, er her kun Hovedtrækene af Udviklingen givet; en nøjere Udredning kunde vel være ønskelig, men vilde i denne korte Oversigt ikke være paa sin Plads; desuden har Bogens forud fastslaaede Størrelse ikke tilladt en videregaaende Fremstilling paa dette Punkt.

Illustrationerne er valgte af Forlæggeren.

Maatte Bogen glæde de ældre Alumner ved at opfriske, hvad de kan huske, der er fortalt om Regensen, vise de Unge, at de gaar paa traditionel Grund, og være et Bindeled mellem alle Regensianere som et Udtryk for den fælles Følelse for den gamle Gaard, da er denne Bogs Maal naaet.

Maj 1911.

O. A.
